

Spis treści
Lokalne Strategie Rozwoju
Lokalne Grupy Działania „Gminy Powiatu Świeckiego”

Rozdział	Treść rozdziału	
I	Charakterystyka LGD.....	2
II	Partycypacyjny charakter LSR.....	7
III	Diagnoza - opis obszaru i ludności.....	13
IV	Analiza SWOT.....	38
V	Cele i wskaźniki.....	47
VI	Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	60
VII	Plan działania.....	61
VIII	Budżet LSR.....	62
IX	Plan komunikacji.....	64
X	Zintegrowanie.....	64
XI	Monitoring i ewaluacja.....	77
XII	Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.....	77

Wykaz skrótów:

1. **LGD** – Lokalna Grupa Działania „Gminy Powiatu Świeckiego”
2. **LSR** – Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Gminy Powiatu Świeckiego” na lata 2014-2020
3. **RLKS** – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
4. **PROW** – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
5. **EFROW** – Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
6. **RPO WK-P** – Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020
7. **EFRR** – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
8. **EFS** – Europejski Fundusz Społeczny
9. **FB** – Facebook
10. **JST** – jednostki samorządu terytorialnego
11. **NGO** – organizacje pozarządowe
12. **OPS** – Ośrodki Pomocy Społecznej
13. **KGW** – Koła Gospodyń Wiejskich

ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA LGD

I.1. Nazwa LGD

Lokalna Grupa Działania „GMINY POWIATU ŚWIECKIEGO” to Stowarzyszenie, realizujące Lokalną Strategię Rozwoju (dalej zwaną LSR), posiadające osobowość prawną zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 20 lutego 2015r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności LGD.

Data wpisu do KRS – **04.04.2008r.**

Numer w KRS – **0000303015**

I.2. Opis obszaru LGD

Obszar LGD leży w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego w obrębie Doliny Dolnej Wisły i Pojezierza Południowo-Pomorskiego. W skład obszaru wchodzi cały powiat świecki tj. 11 gmin (Bukowiec, Dragacz, Drzycim, Jeżewo, Lniano, Nowe, Osie, Pruszcz, Świecie, Świekatowo, Warlubie). Dwie z nich to gminy miejsko-wiejskie (Świecie, Nowe), pozostałe - wiejskie. Ludność LGD liczy 99 839 osób w tym 73 444 osoby zamieszkują tereny wiejskie.

Tabela I.1 Ludność wg zamieszkania na obszarze LGD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych - dane na dzień 31 grudnia 2013r.

L.p.	Gmina	Jednostka	Liczba mieszkańców (w tys.)	Liczba mieszkańców w miejscowościach do 20 tys. mieszkańców (w tys.)
1	Bukowiec	osoba	5186	5186
2	Dragacz	osoba	7169	7169
3	Drzycim	osoba	5032	5032
4	Jeżewo	osoba	8031	8031
5	Lniano	osoba	4232	4232
6	Nowe	osoba	10669	10669
7	Osie	osoba	5443	5443
8	Pruszcz	osoba	9660	9660
9	Świecie	osoba	34324	7929
10	Świekatowo	osoba	3532	3532
11	Warlubie	osoba	6561	6561
Razem			99 839	73444

Tabela I.2 Podstawowe informacje o gminach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych - dane na dzień 31 grudnia 2013r.

L.p.	Gmina	Typ gminy	Powierzchnia w km ²	Powierzchnia w km ² – obszar wiejski	Identyfikator gminy
1	Bukowiec	gmina wiejska	111	111	0414012
2	Dragacz	gmina wiejska	112	112	0414022
3	Drzycim	gmina wiejska	108	108	0414032
4	Jeżewo	gmina wiejska	156	156	0414042
5	Lniano	gmina wiejska	88	88	0414052
6	Nowe	gmina miejsko-wiejska	107	107	0414063
7	Osie	gmina wiejska	210	210	0414072
8	Pruszcz	gmina wiejska	142	142	0414082
9	Świecie	gmina miejsko-wiejska	175	163	0414093
10	Świekatowo	gmina wiejska	64	64	0414102
11	Warlubie	gmina wiejska	201	201	0414112
Razem			1474	1462	-

I.3. Zakresu oddziaływania poszczególnych EFSI

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020 będzie strategią wielofunduszową, tzn., że swoją wizję rozwoju opiera na kilku źródłach finansowania tj. z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020 i Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA LSR

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
(PROW)

Regionalny Program Operacyjny (RPO)
Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Europejski Fundusz Rolny na Rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich
(EFRROW)

Europejski
Fundusz Rozwoju
Regionalnego

Europejski Fundusz
Społeczny
(EFS) Oś 11

Tabela I.3 Zakresu oddziaływania poszczególnych EFSI - opracowanie własne

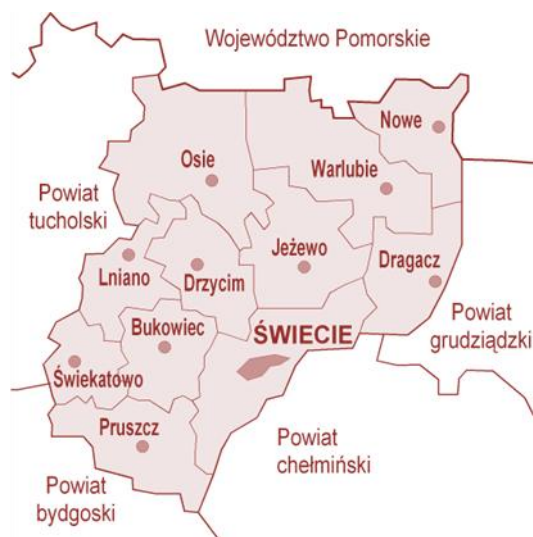
L.p.	Gmina	EFRROW	EFRR	EFS
1	Bukowiec	x	x	X
2	Dragacz	x	x	x
3	Drzycim	x	x	x
4	Jeżewo	x	x	x
5	Lniano	x	x	x
6	Nowe	x	x	x
7	Osie	x	x	x
8	Pruszcz	x	x	x
9	Świecie, w tym:	x	x	x
9a	Świecie – obszar wiejski	x	x	x
9b	Świecie –obszar miejski (powyżej 20 tys. mieszkańców)	-	-	x
10	Świekatowo	x	x	x
11	Warlubie	x	x	x

Jak wynika z powyższej tabeli LSR współfinansowana będzie przez trzy fundusze, obejmując obszar wszystkich 11 gmin powiatu świeckiego, przy czym działania obejmujące miasto Świecie współfinansowane będą tylko i wyłącznie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego Oś 11 ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

I.4. Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazująca spójność przestrzenną obszaru objętego LSR

Wskazanie mapy obszaru Lokalnej Grupy Działania „Gminy Powiatu Świeckiego”.

Wykazanie spójności przestrzennej i wewnętrznej zaprezentowano w rozdziale III *Diagnoza obszaru*.

I.5. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Proces partnerstwa rozpoczął się w dniu 23 kwietnia 2007r. w siedzibie Stowarzyszenia Wspierania Rozwoju Gospodarczego Ziemi Świeckiej „Inkubator Przedsiębiorczości” inicjującym spotkaniem roboczym przedstawicielei gmin powiatu świeckiego (Bukowiec, Drzycim, Dragacz, Jeżewo, Nowe, Świecie, Warlubie).

Idea utworzenia Lokalnej Grupy Działania na obszarze powiatu świeckiego, którego znaczącą część stanowią tereny wiejskie, spotkała się z bardzo dużym zainteresowaniem i uzyskała akceptację samorządowców. Samorządy dostrzegały potrzebę zorganizowania takiego stowarzyszenia, które poprzez trójsektorową integrację lokalnej społeczności da szansę wielu podmiotom na absorbcję środków z Programu Rozwoju Obszaru Wiejskich. Wówczas uznano, że konieczne jest podjęcie niezbędnych działań dla utworzenia LGD.

Koordynatorem działań zmierzających do utworzenia i zarejestrowania LGD było SWRGZŚ „Inkubator Przedsiębiorczości”, które pozyskało środki finansowe na realizację projektu pt. „*Utworzenie Lokalnej grupy działania na terenie powiatu świeckiego*”. Dofinansowanie pozwoliło na podejmowanie kolejnych działań w zakresie tworzenia LGD, w tym m.in. przeprowadzenie konsultacji społecznych dotyczących określenia kierunków działania LGD. W każdej gminie partnerskiej przeprowadzono serie spotkań na temat butowania lokalnego partnerstwa, zasad funkcjonowania organizacji pozarządowych oraz z zakresu przygotowania Lokalnej Strategii Rozwoju. Nawiązano również kontakt z Lokalnymi Grupami Działania będącymi w sąsiedztwie powiatu świeckiego, tj. z „Wstęga Kociewia” oraz „Chatą Kociewia”. W tym czasie przeprowadzono spotkania z jej przedstawicielami, podczas których prezentowano działalność oraz planowano wspólne działania w sprawie wypracowania marki Kociewia.

Ostatnim etapem projektu było złożenie do Sądu Rejonowego w Bydgoszczy wniosku o zarejestrowanie LGD w Krajowym Rejestrze Sądowym. Tym samym po zaopiniowaniu dokumentacji przez Marszałka Województwa Kujawko-Pomorskiego Lokalna Grupa Działania „Gminy Powiatu Świeckiego” została zarejestrowana w Krajowym rejestrze Sądowym w dniu 04 kwietnia 2008r. pod numerem 0000303015.

Lokalna Grupa Działania „Gminy Powiatu Świeckiego” zrealizowała Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2007-2013 obejmującą obszar siedmiu gmin powiatu świeckiego. Poprzez swoje działania przyczyniła się do rozwoju obszarów wiejskich. LSR w okresie programowania PROW 2007 – 2013 została zrealizowana w sposób prawidłowy, o czym świadczy wysoki stopień osiągnięcia wskaźników rezultatów i produktów. Osiągnięto wszystkie trzy cele główne oraz cele szczegółowe, dzięki ogromnej pracy i zaangażowaniu pracowników LGD oraz mieszkańców i podmiotów, którzy wykazali się wysoką świadomością treści strategii (jej celów i wskaźników), co skutkowało sukcesywnym i efektywnym realizowaniem działań. Cele Lokalnej Strategii Rozwoju zostały osiągnięta na następujących poziomach: Cel I *Podnoszenie potencjału gospodarczego* – 66 %, Cel II *Zwiększenie rozpoznawalności turystycznej obszaru* – 117 % oraz Cel III *Aktywizacja społeczności* – 89 %. Stopień wykorzystania budżetu przez wnioski wybrane do dofinansowania przez LGD i dla których została wypłacona pomoc finansowa wynosi 89 %. Na wyżej wymienione działania przeznaczono w poprzednim okresie programowania ponad 8 mln złotych. LGD zamierza kontynuować przyjętą politykę w latach kolejnych z uwzględnieniem działań dotyczących działań dla osób wykluczonych społecznie i zagrożonych ubóstwem.

LGD oprócz projektów w ramach PROW zrealizowała dwa projekty: jeden finansowany z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach działania 9.5, natomiast drugi finansowany był z Funduszu Inicjatyw Obywatelskich. Celem pierwszego projektu była aktywizacja edukacyjna mieszkańców wsi na obszarze siedmiu gmin poprzez propagowanie kultury regionu kociewskiego oraz wskrzeszenie tradycji regionu w zakresie rękodzieła artystycznego w formie zajęć warsztatowych. Celem drugiego projektu było zwiększenie świadomości mieszkańców wsi na temat tradycyjnych i zdrowych potraw oraz zapoznanie uczestników ze zdrową kuchnią innych narodów. Łącznie na realizację tych dwóch działań pozyskano dofinansowanie w kwocie 54 707,00 zł.

Kolejnym krokiem w rozwijaniu partnerstw były rozmowy dotyczące włączenia do LGD na lata 2014-2020 pozostałych czterech gmin, tj. Lniano, Osie, Pruszcz, Świekatowo, których obszary objęte były LSR innych lokalnych grup działania w okresie 2007-2013. Dzięki włączeniu tych gmin zachowana byłaby spójność obszarowa w granicach powiatu świeckiego. Ostatecznie w dniu 04 czerwca 2014 podpisano porozumienie w sprawie współtworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju na

okres programowania 2014-2020. Porozumienie zawarły wszystkie gminy z obszaru powiatu świeckiego oraz powiat świecki i nasza LGD. Ponadto został nawiązany kontakt z LGD „Ammersee” z Niemiec celem podjęcia działań w ramach projektu współpracy w okresie programowania 2014-2020. Zgodnie uznano, że płaszczyznami dającymi największe szanse na obopólne korzyści są turystyka oraz produkty regionalne. Głównym założeniem współpracy byłaby promocja obszarów LGD poprzez organizację targów międzynarodowych, które odbyłyby się zarówno w regionie Kociewia jak i na obszarze działania niemieckiej LGD. W związku z tym, że Bawarczycy zainteresowani są w szczególności regionem Kociewie podjęto rozmowy również z pozostałymi LGD, które należą do tego regionu. Zorganizowano wspólne spotkania, podczas których wstępnie ustalono zarys wspólnego międzynarodowego projektu współpracy. Poza projektem międzynarodowym LGD „Gminy Powiatu Świeckiego” planuje zrealizować projekty współpracy międzyregionalne.

I.6. Opis struktury LGD

W skład Stowarzyszenia wchodzi 95 członków reprezentujących cztery grupy interesu. Poniższa tabela ukazuje reprezentatywny skład LGD.

Tabela I.4. Grupy interesu - opracowanie własne

Lp.	Partnerzy	Grupy interesu (w osobach)				
		gospodarcza	mieszkańcy	społeczna	publiczna	RAZEM
1	Gmina Bukowiec	1	1	9	1	12
2	Gmina Dragacz	3	1	9	1	14
3	Gmina Drzycim	1	1	7	1	10
4	Gmina Jeżewo	1	1	8	1	11
5	Gmina Lniano	1	1	1	1	4
6	Gmina Nowe	2	1	2	1	6
7	Gmina Osie	1	2	4	1	8
8	Gmina Pruszcz	2	1	2	1	6
9	Gmina Świecie	3	1	6	1	11
10	Gmina Świekatowo	2	1	1	1	5
11	Gmina Warlubie	1	2	3	1	7
12	Powiat świecki	0	0	0	1	1
Razem		18	13	52	12	95

Podsumowując każda gmina partnerska reprezentowana jest przez przedstawicieli z każdej grupy interesu.

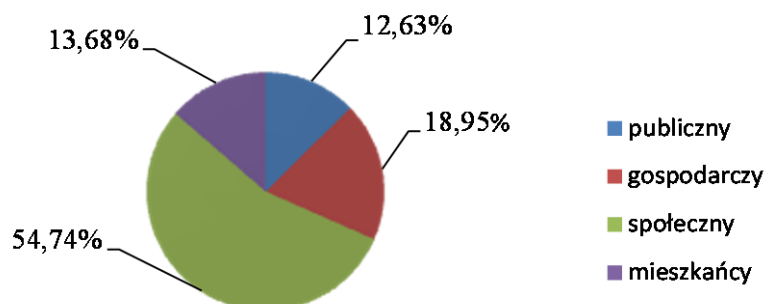

Diagram nr I.1. Procentowy udział grup interesu w strukturze LGD

Najbardziej liczną grupę stanowi sektor społeczny z udziałem procentowym w wysokości 54,74 %. Z tego 23,15% to reprezentanci organizacji pozarządowych, m.in. stowarzyszenia i Ochotnicze Straże Pożarne, drugą część tego sektora stanowią osoby rekomendowane przez lokalną społeczność (tj. grupy nieformalne, osoby fizyczne). Pozostały udział w składzie LGD zajmują sektor publiczny -

12,63 %, gospodarczy – 18,95 % oraz grupa mieszkańców licząca 13,68 % wszystkich członków. Członkami z sektora gospodarczego są Bank, spółki oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na obszarze objętym LSR.

I.7 Opis składu organu decyzyjnego

Rada jest jednym ze statutowych organów LGD, którego kompetencjami jest wybór operacji, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ustalenie kwoty wsparcia zgodnie z zapisami art. 4 pkt.3 ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

Rozdział V statutu § 26 punkt 2 i 4 stanowi: Rada składa się z 14 członków wybieranych przez Walne Zebranie Członków spośród członków LGD z zachowaniem art. 32 ust.2 lit. B rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem Komisji Rewizyjnej LGD, Zarządu LGD lub pracownikiem LGD.

Członkowie Rady reprezentują wszystkie grupy interesu:

- publiczna – 4 osoby co stanowi 28,57%,
- gospodarcza – 5 osób, tj. 35,71%,
- społeczna – 2 osoby co stanowi 14,29%
- mieszkańcy – 3 osoby czyli 21,43%.

Skład Rady spełnia warunek reprezentatywności bez dominacji którejkolwiek grupy interesu, czyli wskazuje, że ani władze publiczne, ani żadna pozostała grupa interesu nie posiada więcej niż 49 % praw głosu w podejmowaniu decyzji.

I.8 Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym oraz dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.

Lokalna Grupa Działania funkcjonuje w oparciu o statut i wpis do KRS. Władzami LGD są:

- Walne Zebranie Członków,
- Zarząd,
- Komisja Rewizyjna.

Członkowie LGD nie mogą jednocześnie pełnić funkcji w Zarządzie i Komisji Rewizyjnej oraz być pracownikiem LGD. Najwyższym organem władzy LGD jest Walne Zebranie Członków, które tworzą wszyscy członkowie LGD zbierający się w ustalonym czasie i miejscu w celu podjęcia decyzji dotyczącej działalności Stowarzyszenia (określanie głównych kierunków działalności i rozwoju LGD). Walne zebranie podejmuje decyzje za pomocą uchwał w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów. Zasady zwoływania i przeprowadzania walnego Zebrania Członków reguluje statut Stowarzyszenia.

Kolejnym organem władz jest Zarząd, który kieruje całokształtem działalności LGD, reprezentuje ją na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność przed Walnym Zebraniem Członków. Swoje decyzje Zarząd podejmuje w postaci uchwał zarządu.

Stowarzyszenie posiada organ kontroli wewnętrznej jakim jest Komisja Rewizyjna. Wybierana jest ona przez Walne Zebranie Członków. Organ ten dokonuje oceny działalności LGD i sporządza sprawozdanie ze swojej działalności, które następnie przedkłada wszystkim członkom LGD.

LGD oprócz organów wymaganych na podstawie art. 11 ustawy z dnia 07 kwietnia 1989 r.- prawo o stowarzyszeniach jest obowiązana posiadać organ, do którego właściwości należą wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalanie kwoty wsparcia. Rada jest organem, o którym mowa w art. 4 ust. 3 pkt. 3 ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem organu kontroli wewnętrznej LGD, Zarządu LGD lub pracownikiem LGD. Rada funkcjonuje w oparciu o Regulamin Wewnętrzny Rady. Wszystkie decyzje podjęte przez członków Rady są przyjęte w formie uchwał.

I.9 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Dokumentami, które regulują funkcjonowanie LGD są:

- Statut
- Regulamin Zarządu
- Regulamin Wewnętrzny Rady
- Regulamin pracy biura

Tabela. I.5 podstawowe dokumenty regulujące zasady działania LGD

Rodzaj dokumentu	Główne kwestie
Statut LGD	<ul style="list-style-type: none"> – Cele i sposoby działania – Informacje o członkach stowarzyszenia (m.in. sposób nabycia, przyczyny utraty członkostwa, prawa i obowiązki członka) – Informacje o władzach (m.in., sposób ich wyboru, kompetencje) – Organ decyzyjny - Rada – Majątek i rozwiązanie LGD
Regulamin Zarządu	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady i tryb pracy Zarządu
Regulamin wewnętrzny Rady	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady zwoływania posiedzeń rady – Organizacja posiedzeń rady – Zasady podejmowania decyzji – Zasady oceny wyboru operacji
Regulamin pracy biura	<ul style="list-style-type: none"> – Zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników – Uprawnienia kierownika biura – Polityka bezpieczeństwa

Wyżej wymienione dokumenty regulują zadania i sposób działania Stowarzyszenia. Wszystkie zmiany i aktualizacje w poszczególnych dokumentach podejmowane są w postaci uchwał przez odpowiednie organy.

ROZDZIAŁ II PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Lokalna Strategia Rozwoju opracowana została dla obszaru LGD z wykorzystaniem metod partycypacyjnych przy szerokim udziale społeczności lokalnej reprezentującej cztery sektory publiczny, gospodarczy, społeczny i mieszkańców. Zastosowano różnorodne metody partycypacyjne dostosowane do poszczególnych grup interesariuszy w celu zapewnienia szerokiego udziału lokalnej społeczności w procesie budowania lokalnej strategii rozwoju na każdym jej etapie. Uwzględniono cztery poziomy partycypacji tj.: informowanie, konsultowanie, współdecydowanie i współdziałanie¹.

Bieżące prace związane z opracowaniem LSR, w tym redakcję tekstu wykonywał Zarząd LGD przy współpracy z pracownikami biura LGD.

Z przeprowadzonej diagnozy oraz warunków programowych określonych dla RLKS w ramach wielofunduszowych strategii wynika, że grupami istotnymi z punktu widzenia realizacji LSR są: zidentyfikowane grupy docelowe (grupy defaworyzowane, osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i ich otoczenie, mieszkańcy obszarów wiejskich, przedsiębiorcy, samorządy lokalne) oraz podmioty i instytucje działające na rzecz w/w grup docelowych.

W procesie opracowania LSR wszystkie w/w grupy brały aktywny udział na wszystkich kluczowych etapach opracowania LSR, jak również przewiduje się partycypacyjny udział tych grup w jej późniejszej realizacji. W procesie opracowania LSR wykorzystane zostały dane wynikające z:

1. Ankiety diagnozującej przeprowadzonej podczas I cyklu 11 spotkań z mieszkańcami w okresie 01-16 lipiec 2015r. oraz konsultacji społecznych prowadzonych za pośrednictwem Panelu Konsultacyjnego do końca lipca 2015r.

¹ Źródło materiały szkoleniowe – Cykl szkoleń z zakresu tworzenia lokalnych strategii rozwoju (LSR), przygotowania strategii komunikacyjnej lokalnej grupy działania (LGD) i angażowania społeczności lokalnych w przygotowanie i realizację LSR. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oddział w Krakowie.

Uzyskaliśmy 261 ankiet, na podstawie których opracowano raport, który był podstawą do określenia głównych problemów występujących na obszarze LGD, oczekiwań, mocnych, słabych stron obszaru oraz szans i zagrożeń, jak również określenia grup defaworyzowanych na rynku pracy czy kwestii społecznych z uwzględnieniem problemów wykluczenia społecznego i ubóstwa.

2. Uwag pozyskanych od mieszkańców w ramach konsultacji założeń do analizy SWOT oraz celów strategicznych wypracowanych podczas prac zespołów ds. opracowania LSR, przeprowadzonych we wrześniu 2015r. podczas II cyklu spotkań konsultacyjnych w gminach (11 spotkań) oraz zgłaszanych na formularzach uwag do 30 września 2015r.

Zebraane uwagi poddane zostały analizie przez Zespół, który wskazał jakie uwagi i zmiany zostały uwzględnione, a jakie nie i dlaczego. Informacja taka przekazana została mieszkańcom i uwzględniona w analizie SWOT.

3. Badania ankietowanego na potrzeby planu komunikacji prowadzonego w okresie od 24 listopada do 2 grudnia 2015r. Uzyskano 83 ankiety, na podstawie których opracowano raport, który był podstawą do wypracowania metod komunikacji uwzględnionych w Planie Komunikacji.
4. Konsultacji społecznych prowadzonych w całym okresie opracowania LSR do 16 grudnia 2015r. w zakresie następujących kluczowych etapów opracowania LSR:
 - 1) diagnoza i analiza SWOT obszaru powiatu świeckiego,
 - 2) cele i wskaźniki zawarte w LSR,
 - 3) zasady i kryteria wyboru projektów w ramach LSR,
 - 4) monitoring i ewaluacja na etapie wdrażania LSR,
 - 5) plan komunikacyjny,

które były prowadzone poprzez spotkania zespołu ds. opracowania LSR reprezentującego istotne dla LSR grupy interesu, spotkania z przedstawicielami Gmin i Powiatu Świeckiego, spotkań z przedstawicielami ośrodków pomocy społecznej i organizacji działających w tym zakresie, członkami Rady, indywidualnych wywiadów z podmiotami, konsultacji w biurze LGD oraz za pośrednictwem Panelu Konsultacyjnego, drogą e-mailową oraz poprzez Miesięcznik Teraz Świecie.

W wyniku tych konsultacji do opracowania LSR wykorzystane zostały m.in. następujące dane:

- **w zakresie diagnozy obszaru** – dane do opisu dziedzictwa i uwarunkowań kulturowych, przedsiębiorczości społecznej, grup defaworyzowanych,
- **w zakresie analizy SWOT** – dookreślenia zapisów do wypracowanych na wcześniejszym etapie założeń do analizy SWOT podczas prac zespołów ds. opracowania LSR,
- **w zakresie celów i wskaźników** – wyniki przeprowadzonej z mieszkańcami diagnozy oraz analizy SWOT były podstawą do określenia celów LSR i wskaźników, wypracowanych z członkami zespołu ds. opracowania LSR.
- **w zakresie zasad i kryteriów wyboru** – określenie preferowanych zakresów operacji (m.in. wsparcie produktów lokalnych, w tym wykorzystujących lokalne zasoby, współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w obszarze turystyki, ochrony środowiska czy wykorzystujących istniejącą infrastrukturę), określenie preferowanych wnioskodawców, zasad przyznawania dofinansowania na tworzenie miejsc pracy, w tym na podejmowanie działalności gospodarczej, wsparcia określonych w LSR grup defaworyzowanych i zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz zakresu działań w ramach rewitalizacji obszarów wiejskich.
- **w zakresie planu komunikacji** – metody i kanały komunikacji (środki przekazu).

Tabela II.1. Metody partycypacyjne zastosowane przy opracowywaniu LSR

Partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR	
1) diagnoza i analiza SWOT obszaru LGD	<ul style="list-style-type: none"> • spotkania otwarte, • ankiety papierowe, • ankiety elektroniczne (e-mail), • panel konsultacyjny www.lgdswiecie-konsultacje.pl, • spotkanie zespołów ds. opracowania LSR, • warsztaty dla zespołów ds. opracowania LSR, • spotkania z przedstawicielami OPS i NGO

	<p>działającymi w zakresie pomocy społecznej (fokus grup),</p> <ul style="list-style-type: none"> • konsultacje w biurze LGD, • wywiady indywidualne z podmiotami,
2) cele i wskaźniki zawarte w LSR	<ul style="list-style-type: none"> • spotkania otwarte, • ankiety papierowe, • ankiety elektroniczne (e-mail), • panel konsultacyjny www.lgdswiecie-konsultacje.pl, • spotkanie zespołów ds. opracowania LSR, • konsultacje podczas Walnego Zebrania LGD, • wywiady indywidualne z podmiotami,
3) zasady i kryteria wyboru projektów w ramach LSR	<ul style="list-style-type: none"> • spotkania zespołów ds. opracowania LSR, • spotkania konsultacyjne z Radą, • panel konsultacyjny www.lgdswiecie-konsultacje.pl, • konsultacje podczas Walnego Zebrania LGD, • konsultacje w biurze LGD,
4) monitoring i ewaluacja na etapie wdrażania LSR	<ul style="list-style-type: none"> • spotkanie zespołów ds. opracowania LSR, • spotkania konsultacyjne z Radą, • panel konsultacyjny www.lgdswiecie-konsultacje.pl, • konsultacje podczas Walnego Zebrania LGD, • konsultacje w biurze LGD,
5) plan komunikacyjny	<ul style="list-style-type: none"> • badanie ankietowe - ankiety papierowe, ankiety elektroniczne ((e-mail), • panel konsultacyjny, • konsultacje w biurze LGD, • spotkanie zespołów ds. opracowania LSR, • spotkania konsultacyjne z Radą, • konsultacje podczas Walnego Zebrania LGD,

Z każdych prowadzonych konsultacji społecznych prowadzona była analiza zebranego materiału i przygotowany był raport, który podlegał każdorazowo upublicznieniu na stronie Panelu Konsultacyjnego. Raporty zawierają m.in. informację zwrotną do mieszkańców, zgłoszone uwagi wraz z informacją, które z uwag zostały uwzględnione, a które nie i dlaczego.

Tabela II.2. Przebieg konsultacji

Konsultacje LSR ze społecznością lokalną			
Lp.	Zakres spotkania	Daty spotkań konsultacyjnych	Ilość uczestników
1	<p>Cykl spotkań otwartych dla społeczności lokalnej w każdej gminie objętej LSR (11 spotkań)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Działalności LGD, • RLKS, • Założeń do finansowania LSR w ramach PROW i RPO WK-P, • Przeprowadzono diagnozę problemową, w tym określenie mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń w postaci badania ankietowego, 	<p>Bukowiec - 01-07-2015r. Nowe - 02-07-2015r. Dragacz - 03-07-2015r. Świekatowo -06-07-2015r. Świecie - 07-07-2015r. Jeżewo - 08-07-2015r. Pruszcz - 09-07-2015r. Warlubie - 10-07-2015r. Lniano -14-07-2015r. Drzycim -15-07-2015r. Osie -16-07-2015r.</p>	<p>273 osoby Przedstawiciele: gmin, ośrodków pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, radni, sołtysi, przedsiębiorcy, rolnicy, gospodarstwa agroturystyczne, media lokalne, liderzy społeczni, nauczyciele, mieszkańcy zainteresowani rozwojem obszarów wiejskich.</p>
2	I spotkanie robocze zespołu ds. opracowania LSR:	Świecie: 24 sierpnia 2015r	54 osoby

	<ul style="list-style-type: none"> Zapoznanie się oraz analiza zebranego materiału problemowego z badania ankietowego oraz danych źródłowych, Analiza SWOT założenia, 		
3	<p>II spotkanie zespołu ds. opracowania LSR - warsztaty (w zespołach tematycznych)</p> <ul style="list-style-type: none"> Analiza SWOT, Opracowanie drzewa problemów, 	<p>Świecie: 31-08-2015r. 01-09-2015r. 02-09-2015r.</p>	<p>W spotkaniach w zespołach tematycznych wzięło udział łącznie 49 osób (Zespół Przedsiębiorczość 20 osób, Zespół Społeczeństwo 20 osób, Zespół Środowisko 9 osób).</p>
4	<p>Spotkanie z Ośrodkami Pomocy Społecznej (fokus grup) na temat możliwych działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem.</p> <ul style="list-style-type: none"> Założenia do LSR na lata 2014-2020, Dyskusja nad głównymi problemami w obszarze społecznym, Identyfikacja potencjalnych grup docelowych działań planowanych w LSR, Pozyskanie propozycji projektowych od OPS, 	<p>Świecie: 3 września 2015r.</p>	<p>W spotkaniu uczestniczyły 23 osoby: kierownictwo i przedstawiciele Ośrodków Pomocy Społecznej z obszaru powiatu świeckiego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, przedstawicielka Powiatu Świeckiego i wóldarze Gmin</p>
5	<p>II cykl spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami</p> <ul style="list-style-type: none"> wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w lipcu 2015r. podczas spotkań, konsultacje Analizy SWOT i założeń do celów strategicznych (ogólnych) LSR na lata 2014-2020. 	<p>Pruszcz - 14-09-2015r. Bukowiec -14-09-2015r. Świekatowo -15-09-2015r. Lniano - 15-09-2015r. Drzycim -16-09-2015r. Osie - 16-09-2015r. Jeżewo -17-09-2015r. Świecie -17-09-2015r. Dragacz -18-09-2015r. Warlubie -18-09-2015r. Nowe -21-09-2015r.</p>	<p>155 osób w tym m.in.: przedstawiciele gmin, ośrodki pomocy społecznej, radni, sołtysi, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, rolnicy, gospodarstwa agroturystyczne i mieszkańcy zainteresowani rozwojem obszarów wiejskich.</p>
6	<p>Spotkanie z Przedstawicielami Gmin na temat Gminnych Programów Rewitalizacji.</p> <ul style="list-style-type: none"> Omówienie „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, Identyfikacja potrzeb i możliwości w zakresie rewitalizacji i działań planowanych w tym obszarze w LSR, Pozyskanie propozycji projektowych, 	<p>Świecie: 30 września 2015r.</p>	<p>W spotkaniu uczestniczyli wójtowie i burmistrzowie gmin z obszaru LGD. 8 osób.</p>

7	<p>Spotkanie dla organizacji pozarządowych oraz podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej z terenu powiatu świeckiego.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Założenia do LSR na lata 2014-2020, • Wskazanie głównych problemów w obszarze wykluczenia społecznego, • Identyfikacja potencjalnych odbiorców działań planowanych w LSR, • Pozyskanie propozycji projektowych, 	Świecie: 08 października 2015r.	10 osób
8	<p>III spotkanie zespołu ds. opracowania LSR</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omówienie wskaźników do LSR, • Omówienie planowanych projektów współpracy, • Analiza uwag zgłoszonych w konsultacjach społecznych założeń do analizy SWOT oraz celów strategicznych wypracowanych podczas prac zespołów ds. opracowania LSR (opracowanie raportu z konsultacji) 	Świecie: 14 października 2015r.	29 osób członków zespołu ds. opracowania LSR
9	Spotkanie indywidualne z Ośrodkiem Wspierania Ekonomii Społecznej na temat możliwości współpracy w zakresie ekonomii społecznej.	Świecie: 04 września 2015r.	LGD „Gminy Powiatu Świeckiego” Fundacja Gospodarcza PRO Europa 2 osoby
10	Spotkanie indywidualne z Wyższą Szkołą Języków Obcych w Świeciu na temat możliwości współpracy w zakresie działań edukacyjnych w ramach LSR	Świecie: 22 września 2015r.	LGD „Gminy Powiatu Świeckiego” Wyższa Szkoła Języków Obcych w Świeciu 7 osób
11	Spotkanie z przedsiębiorcami z obszaru LGD – udział w spotkaniu zorganizowanym przez Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gospodarczego Ziemi Świeckiej „Inkubator Przedsiębiorczości” na temat funduszy unijnych dla firm na 2014-2020, zaprezentowano założenia LSR w zakresie wsparcia przedsiębiorczości.	Świecie: 21 października 2015r.	44 osoby – uczestnicy spotkania
12	Walne Zebranie Członków Lokalnej Grupy Działania „Gminy Powiatu Świeckiego”. Prezentacja złożenia do LSR, w tym	Świecie: 18 listopada 2015r.	51 osób – członków LGD reprezentujących cztery sektory: publiczny, społeczny, gospodarczy i mieszkańców obszaru LGD.

	zaprezentowano matrycę logiczną celów, przedsięwzięć i zakresów tematycznych, propozycję procedur i kryteria wyboru operacji w ramach LSR. Omówiono założenia do budżetu LSR oraz poziomów finansowania w ramach projektów grantowych oraz środków na rozpoczęcie działalności w ramach PROW. Konsultowano założenia do planu komunikacji, w tym metody komunikacyjne.		
13	Spotkanie indywidualne z Towarzystwem Przyjaciół Dolnej Wisły na temat możliwości zainicjowania w ramach realizacji LSR Inkubatora Przetwórstwa Lokalnego na bazie działalności Stowarzyszenia i Festiwalu Smaku w Grucznie.	Świecie: 24 listopada 2015r.	LGD „Gminy Powiatu Świeckiego” Towarzystwo Przyjaciół Dolnej Wisły 4 osoby
14	II spotkanie dotyczące Komplementarności Programów Rewitalizacji z działaniami objętymi EFS w kontekście działań zaplanowanych w LSR	Świecie: 27 listopada 2015r.	18 osób Przedstawiciele Gmin, Powiatu oraz Ośrodków Pomocy Społecznej
15	IV spotkanie zespołu ds. opracowania LSR. Prezentacja projektu zapisów LSR objętych konsultacjami ze szczególnym uwzględnieniem: 1) diagnozy i analizy SWOT obszaru powiatu świeckiego, 2) celów i wskaźników zawarte w LSR w oparciu o plan działania, 3) budżetu LSR, 4) zasad i kryteriów wyboru projektów w ramach LSR, 5) zasad monitoringu i ewaluacji na etapie wdrażania LSR, 6) założeń do planu komunikacji, 7) założeń do projektów współpracy,	Świecie: 9 grudnia 2015r.	31 osób członków zespołu ds. opracowania LSR
16	Spotkanie RADY. Prezentacja projektu zapisów LSR objętych konsultacjami. Konsultacja zasad i kryteriów wyboru projektów w ramach LSR, w tym procedur wyboru, Regulamin Wewnętrzny Rady.	Świecie: 9 grudnia 2015r.	12 osób członków Rady

Rozdział III DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

III.1. SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA

W odniesieniu do poprzedniego okresu programowania obszar LGD zwiększył się o 4 gminy, tj.: Lniano, Osie, Pruszcz, Świekatowo i obecnie obejmuje swym oddziaływaniem obszar wszystkich 11 gmin powiatu świeckiego o łącznej powierzchni 1 474 km². Na obszarze LGD znajdują się 133 sołectwa, 260 miejscowości wiejskich oraz 2 miasta. Obszar LGD jest tożsamy z granicami administracyjnymi powiatu z włączeniem miasta powiatowego Świecie (z liczbą mieszkańców powyżej 20 tys.), co gwarantuje zachowanie spójności terytorialnej obszaru realizacji LSR.

Tabela nr III.1: Obszar objęty LSR – dane GUS - stan na 31 XII 2014r.

Lp	Gmina	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [km ²]	Liczba sołectw	Liczba miejscowości
1.	Bukowiec	11 100	111	13	19
2.	Dragacz	11 181	112	12	17
3.	Drzycim	10 841	108	11	20
4.	Jeżewo	15 646	156	14	27
5.	Lniano	8 839	88	11	24
6.	Nowe – obszar wiejski Miasto Nowe	10 971	104 3	10	20 1
7.	Osie	20904	210	11	31
8.	Pruszcz	14 249	142	20	26
9.	Świecie – obszar wiejski Miasto Świecie	17 493	163 12	13	28 1
10.	Świekatowo	6 383	64	9	9
11.	Warlubie	20 111	201	9	39
Łącznie:		14 7718	1 474	133	262

III.2. LUDNOŚĆ NA OBSZARZE LGD

Analogicznie do zwiększenia obszaru LGD o 4 gminy, zwiększyła się liczba ludności. Na terenie powiatu świeckiego na koniec 2013 roku mieszkało 99 839 osób, w tym 26 395 osób w obrębie miasta Świecie (tabela nr III.2).

Tabela nr III.2: Liczba ludności w powiecie świeckim – dane z GUS (stan na 31 XII 2013r.)

Gmina	Liczba ludności	w tym kobiety	Gęstość zaludnienia [osoby na 1 km ²]
Bukowiec	5 186	2 560	47
Dragacz	7 169	3 597	64
Drzycim	5 032	2 465	46
Jeżewo	8 031	3 979	51
Lniano	4 232	2 155	48
Nowe – obszar wiejski Miasto Nowe	4 479 6 190	2 183 3 210	100
Osie	5 443	2 732	26
Pruszcz	9 660	4 906	68
Świecie – obszar wiejski Miasto Świecie	7 929 26 395	4 061 13 756	196
Świekatowo	3 532	1 741	55
Warlubie	6 561	3 275	33
Łącznie:	99 839	46 559	-

Przyrost naturalny na 1000 ludności jest dodatni, wyniósł 1,2 i oznacza liczbę urodzeń przewyższającą liczbę zgonów - największy w gminie Pruszcz (4,80%), najmniejszy w gminie Drzycim (0,38%). Nieznaczny, ale ujemny przyrost ludności wystąpił jedynie w gminie Nowe (-0,26%). Z kolei saldo migracji jest ujemne i wynosi -107, w tym zagranicznych -48, świadczy to o przewadze osób opuszczających obszar najczęściej w celach zarobkowych. Maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym oraz liczba osób w wieku produkcyjnym. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 55,4 i jest porównywalna do wyniku województwa kujawsko-pomorskiego (57,0). Systematycznie wzrasta natomiast liczba osób w wieku emerytalnym².

Tabela nr III.3: Struktura ludności pod względem wiekowym – dane z GUS - stan na 31 XII 2013r.

Gmina	Wiek mieszkańców obszaru LGD							
	0-14	15-29	30-49	50-69	70+	przed produkcyjny	produkcyjny	po produkcyjny
Bukowiec	924	1161	1409	1305	387	1108	3346	732
Dragacz	1208	1486	2081	1852	542	1446	4662	1061
Drzycim	858	1143	1441	1176	414	1032	3286	714
Jeżewo	1429	1779	2209	1997	617	1722	5147	1162
Lniano	750	976	1180	985	341	909	2715	608
Nowe – ob. wiejski	789	1057	1256	1039	338	789	3072	618
Miasto Nowe	832	1248	1745	1689	676	832	4148	1210
Osie	942	1203	1538	1306	454	1128	3491	824
Pruszcz	1597	2153	2658	2428	824	1974	6156	1530
Świecie – ob. wiejski	1415	1722	2360	1809	623	1415	5396	1118
Miasto Świecie	3868	5012	7696	7552	2267	3868	17787	4740
Świekatowo	575	842	1023	794	298	759	2236	537
Warlubie	1150	1440	1898	1596	477	1400	4204	957
Łącznie:	16 337	21 222	28 494	25 528	8 258	18 382	65 646	15 811

Dochód podatkowy gminy na 1 mieszkańca na obszarze LSR w stosunku do obliczonego dla województwa przedstawia tabela nr III.4³:

Tabela nr III.4: Wskaźniki dochodów podatkowych na 2015r.

Jednostka terytorialna	Wskaźnik G 2015	Wskaźnik Gg dla kraju
Średnia dla 11 gmin	1 155,60	1 435,18
Powiat świecki	Wskaźnik P 2015	Wskaźnik Pp dla kraju
	127,84	185,45
Kujawsko-pomorskie	Wskaźnik W 2015	Wskaźnik Ww dla kraju
	102,15	132,90

III.3. SPÓJNOŚĆ WEWNĘTRZNA OBSZARU LGD

III.3.1. Ukształtowanie powierzchni i uwarunkowania przyrodnicze

W krajobrazie powiatu świeckiego dominujące znaczenie odgrywiają trzy jednostki geograficzne, zwane mezoregionami. Największy z nich - Wysoczyzna Świecka - to płaski obszar urozmaity niewielkimi morenowymi wzgórzami i dolinami. Wzbogacają go lasy, jeziora szczególnie atrakcyjne w rejonie Świekatowa, Błędzimia, Bukowca i Nowego. Od północy do Wysoczyzny Świeckiej przylega równina Borów Tucholskich, charakteryzująca się wysoką lesistością. Najbardziej zasobną w lasy jest gmina Osie (ponad 70%). Największym rezerwuarem wód

² „Progniza demograficzna województwa kujawsko-pomorskiego” Urząd Statystyczny w Bydgoszczy,

³ mf.gov.pl

płynących Ziemi Świeckiej jest dolny odcinek Wisły. Na uwagę zasługuje również górny odcinek Mątawy z malowniczymi zboczami i widokami tworzącymi niemal podgórski krajobraz - zwłaszcza w okolicy tzw. Szwajcarii Rulewskiej i Buśni koło Warlubia - sprzyjający rozwojowi turystyki i rekreacji.

Na terenie powiatu świeckiego przeważają gleby pochodzenia mineralnego w typie gleb: mady rzeczne, gleby brunatne, gleby płowe i gleby bielcowe. Okolice Wiąga, Jeżewa, Warlubia, Nowego, Bukowca zajmują gleby brunatne ukształtowane pod wpływem cech klimatu umiarkowanego oraz roślin lasów liściastych i mieszanych na glinach moreny dennej. Należą one do II i III klasy żyzności. Gleby płowe zajmują okolice Polskich Łąk, Pruszcz Pomorskiego, Przysierska, Górnej Grupy. Zachodzące procesy brunatnienia i bielcowania na podłożu gliny zwałowej powodują pogorszenie stosunków powietrzno – wodnych i w efekcie zaliczanie ich do III i IV klasy żyzności.

Surowce naturalne występują w postaci piasków, żwirów, surowców ilastych, glin i torfów. Najwięcej żwirowni znajduje się na terenie Gminy Dragacz. Powiat świecki jest także wyjątkowo zasobny w torfowiska.

Klimat na tym obszarze sklasyfikowano do dzielnicy VI, zwanej bydgoską. Opady roczne wynoszą ok. 500 mm, średnia temperatura powietrza 7,9°C, czas trwania pokrywy śnieżnej 40-60 dni, długość okresu wegetacyjnego 210-215 dni. Najcieplejszy miesiąc to lipiec ze średnią temperaturą 18,2°C, najchłodniejszy styczeń od –2,7°C (w dolinie Wisły) do –3,8°C (w Borach Tucholskich).

Prawnie chronione obszary o szczególnych walorach przyrodniczych zajmują w Powiecie Świeckim 70 983,10 ha, rezerwaty przyrody zajmują 541,00 ha, parki krajobrazowe 42 567,20 ha, obszary chronionego krajobrazu 28 273,50 ha, natomiast użytki ekologiczne 688,70 ha. W powiecie funkcjonuje 6 obszarów włączonych do programu Natura 2000⁴, tj. **Bory Tucholskie, Dolina Dolnej Wisły, Krzewiny, Sandr Wdy, Solecka Dolina Wisły** oraz **Zamek Świecie**. Atrakcją turystyczną obszaru LGD jest niewątpliwie Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego, obejmujący swym zasięgiem 16 gmin, z których 6 należą do Powiatu Świeckiego: Nowe, Warlubie, Dragacz, Jeżewo, Świecie, Pruszcz. Na terenie tego parku istnieje kilkanaście rezerwatów przyrody, m.in. Rezerwat „Śnieżynka”, „Grabowiec”, „Czarcie Góry”, „Jezioro Fletnowskie” oraz „Wiosło Duże”. Na uwagę zasługuje również Wdecki Park Krajobrazowy położony w granicach gmin: Osie, Lniano, Śliwice, Drzycim, Warlubie, Jeżewo, Cekcyn. Tereny leśne Parku położone są na terenie Nadleśnictwa Osie, Dąbrowa, Trzebciny, Zamrzenica. Swoją nazwę zawdzięcza Wdzie, czyli "Czarnej Wodzie", która wraz z dopływami - Prusina, Ryszka i Sobińską Strugą tworzy malownicze zakątki⁵. Na terenie parku znajduje się 10 szlaków turystycznych, liczne agroturystyki, wypożyczalnie sprzętu wodnego oraz rezerwaty przyrody, w tym m.in. Rezerwat „Jezioro Łyse”, „Osiny”, „Brzęki im. Zygmunta Czubińskiego”. Ponadto na terenie powiatu świeckiego zostało sklasyfikowanych 360 pomników przyrody (stan na rok 2014), w tym najwięcej w gminach Świecie (86), Osie (76) i Pruszcz (41). Na uwagę zasługują m.in.: **Diabelski Kamień**, Dąb szypułkowy zwany „**Dębem Tysiąclecia**”, **Dęby Bąkowskie**, **Źródło św. Rocha** czy **Aleja jarzębów szwedzkich**.

Walory te stanowią mocne strony i szanse dla rozwoju obszaru LGD w szczególności pod względem turystycznym. Ich umiejętne wykorzystanie poprzez wsparcie działań środowiskowych, gospodarczych i społecznych z pewnością przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności obszaru i ruchu turystycznego.

III.3.2. Uwarunkowania historyczne

Początek procesów kształtowania obszaru powiatu świeckiego przypada na schyłkowy paleolit (starsza epoka kamienia). Najistotniejsze wydarzenia mające wpływ na integralność obszaru LGD zaczęły się w XV wieku naszej ery. Zawarty w dniu 19 października 1466 roku II pokój toruński zakończył panowanie Zakonu Krzyżackiego na Pomorzu, które powróciło do Polski. W utworzonym wówczas województwie pomorskim powstały dwa odrębne powiaty z siedzibą w Świeciu i Nowem. Powiat świecki zajmował obszar 1 473 km², a nowski 720 km² i należał do najmniejszych w województwie. Zarówno Świecie, jak i Nowe były siedzibami starostów i powiatów, a także dekadentów kościelnych. W obu miastach były siedziby rządów grodzkich i sejmików powiatowych. W okresie do I rozbioru Polski było 22 starostów w Świeciu i w Nowem. Powiaty te jako samodzielne

⁴ obszary.natura2000.org.pl

⁵ csw.pl, dane z GUS Bank Danych Lokalnych – stan na 3 XII 2014, nasze.kujawsko-pomorskie.pl,

jednostki administracyjne istniały 306 lat (1466-1772). Po I rozbiorze Polski w 1772 roku władze pruskie włączyły terytoria obu powiatów do powiatu chojnickiego, starogardzkiego i chełmińskiego. W 1818 roku nastąpiła reorganizacja administracji, która spowodowała powstanie powiatu świeckiego, do którego weszły w całości tereny byłego powiatu nowskiego oraz częściowo chojnickiego i starogardzkiego. Pod koniec XIX wieku próbowano wyłonić z istniejącego powiatu świeckiego odrębny powiat nowski, ale były to próby nieudane. W dniu 01 grudnia 1885 roku powierzchnia powiatu świeckiego wynosiła 1669 km², a liczba mieszkańców – 76 223. Taki układ terytorialny powiatu, z niewielkimi korektami przetrwał do 1975 roku, kiedy to powiaty w Polsce zostały zlikwidowane. Do czasu likwidacji w 1975 roku powiat świecki obejmował powierzchnię 1465 km², w jego skład wchodziły dwa miasta: Świecie i Nowe oraz 9 gmin wraz z 121 sołectwami. Ich ponowne odrodzenie nastąpiło w 1998 roku, jednak nie spełniają one, jak to było przed wojną i do 1975 roku, zwierzchniej roli nad poszczególnymi gminami w powiecie.

III.3.3. Dostępność komunikacyjna

Przez obszar LGD w gminie Świecie przebiega droga nr 5 (E-261), Świecie – Bydgoszcz – Poznań – Wrocław – Lubawka, aż do granicy z Czechami. W niedalekiej przyszłości w Nowych Marzach – gmina Dragacz – będzie się krzyżowała droga ekspresowa S5 z autostradą A1 zwaną „Autostradą Bursztynową”, łączącą Gdańsk z Toruniem, a dalej z Łodzią, aż do Cieszyna i Czech, jednocześnie sprzyja dostępności do lotnisk w Trójmieście. Przez powiat przebiega również droga wojewódzka nr 240 (91) z przeprawą mostową przez rzekę Wisłę, z dojazdem do Chełmna, a dalej do Torunia oraz droga nr 214 w kierunku Kościerzyny i nr 239 - do Grudziądza i dalej Olsztyna. Na terenie powiatu dostępna jest publiczna komunikacja autobusowa, którą obsługuje PKS Bydgoszcz oraz prywatne linie przewozowe z gminy Warlubie i Świecie. Dostępny jest również transport kolejowy PKP, na trasie Laskowice Pomorskie – Bydgoszcz. Z północy na południe wiedzie magistrała kolejowa Trójmiasto - Śląsk.

III.3.4. Dziedzictwo i uwarunkowania kulturowe

Obszar LGD posiada wiele cennych turystycznie miejsc i obiektów kultury materialnej. W poszczególnych gminach powiatu świeckiego warto zwiedzić:

Gmina Bukowiec:

- Zespoły pałacowo-parkowe z XIX w. w miejscowościach Poledno, Kawęcin, Budyń, Korytowo i Gawroniec.
- Plebania i kościół parafialny z końca XIX w. w miejscowości Polskie Łąki,
- Kościół parafialny z końca XIX w. i zespół dworski z końca XIX w. w miejscowości Przysiersk,
- Kapliczka z XIX w. w Polednie oraz Szkoła z końca XIX w. w miejscowości Krupocin.

Gmina Dragacz:

- Kościół w Wielkim Lubieniu z 1680r. oraz
- Misyjne muzeum Etnograficzne i Drukarnia w Górnej Grupie,
- Cmentarze mennonickie w Dragaczu, Bratwinie, Dolnej Grupie, Wielkim Zajączkowie i Wielkim Lubieniu oraz Zbiorowa Mogiła Pomordowanych w czasie II Wojny Światowej w Mniszku,
- Budynki mieszkalne z czasów osadnictwa holenderskiego położone od Wiąskich Piasków do Zajączkowa oraz „Biała Karczma” z końca XIX w. w miejscowości Michale.

Gmina Drzycim:

- Kościół parafialny Matki Boskiej Pocieszenia w Drzycimiu,
- Zespół Kościoła Ewangelickiego w Dólsku,
- Zespoły dworsko-parkowe w miejscowości Gródek z XVIII w. i w Bedlenkach z około 1900 r. oraz okazały zespół pałacowo-parkowy z 1910 r. w Jastrzębiu.

Gmina Jeżewo:

- Kościół parafialny p.w. Trójcy Świętej w Jeżewie,
- Cmentarze parafialne w Jeżewie i Laskowicach,
- Zespoły pałacowo-parkowe w Laskowicach, Krąplewicach i Taszewie,
- Szkoła podstawowa w Jeżewie z 1938 roku, Rezerwat Czapli Szarej (Białe Błota – Plešno),

Gmina Lniano:⁶

- Domy drewniane i murowane z XIX w. i XX w. w miejscowościach Bładzim, Lniano, Wętfie,
- Park podworski w miejscowości Ostrowite i Siemkowo, Zespół dworca kolejowego, XX w.,
- Kościół w Rykowisku z barokowym ołtarzem z I połowy XVIII i obrazem Koronacja NM Panny z XVII w. oraz „Czerwona szkoła” (zbudowana z czerwonej cegły) z roku 1898.

Gmina Nowe:

- Średniowieczny układ ulic i częściowo zachowane gotyckie obwarowania; Wschodnie skrzydło zamku krzyżackiego z freskami oraz panoramą doliny Wisły; Murowany wiatrak Holenderski z XIX w. w Nowem,
- Kościół farny z przełomu XIV i XV w. z barokowym wyposażeniem oraz zabytkami z XIV i XV wieku, m.in. malowidłami ściennymi (unikat w skali europejskiej); Filialny kościół św. Maksymiliana z gotycką kryptą,
- Poholenderska wieś Mątawy z charakterystyczną drewnianą zabudową i kościółkiem pomennonickim,
- Zespoły dworsko-parkowe z XIX w. w miejscowościach Bochlin, Milewo, Milewko i Kończyce.

Gmina Osie:⁷

- Zabytkowe domy mieszkalne z XIX/XX wieku, znajdujące się Brzezinach, Łążku, Osiu i Wierzchach,
- Kapliczki przydrożne w Brzezinach, Łążku i Miedznie; Kościół parafialny w Osiu pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Św. z 1821r., z dobudowanym w 1901 r. prezbiterium,
- Zabytkowe szkoły wybudowane na przełomie XIX i XX wieku w miejscowościach: Brzeziny, Jaszcz, Miedzno, Osie i Wierzchy oraz Młyn wodny w Wierzchach – Zgorzały Most oraz Spichlerz w Osiu,

Gmina Pruszcz:⁸

- Grodzisko „Talerzyk” w Topolnie z przełomu XVIII i XIX w.;
- Kapliczka z 1616 r. w Grabowie oraz Sikawka strażacka z 1887 r. w Serocku,
- „Mała Częstochowa” - barokowy kościół popauliński w Topolnie z oryginalnym XVII-wiecznym wyposażeniem – sanktuarium maryjne z cudownym obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej,
- Klasycystyczny kościół w Serocku oraz kościół neogotycki z XIX w. o krótkim trójbocznym prezbiterium (sklepienie gwieździste) w Niewieście,
- Zespoły pałacowo-parkowe XIX-wieczne w miejscowościach Topolno, Grabowo, Gołuszyce, Luskowo, Luskówko i Nieciszewo oraz zespoły dworsko-parkowe z XIX w. w Niewieście i Łaszewie,
- Kościół filialny p.w. Podwyższenia Krzyża i Św. Andrzeja Boboli w Wałdowie.

Gmina Świecie:⁹

- Drewniany dom podcieniowy z 1770r. w Chrystkowie oraz szachulcowy młyn wodny z 1888r. w Grucnie,
- Zespoły dworsko-parkowe XIX-wieczne w miejscowościach Sulnowo, Skarszewo i Polski Konopat oraz pałacowo-parkowe w Sartowicach (pałac z 1792), Morsku i Przechowie z XIX w.,
- Zespół klasztorny bernardynów z XVII w., w tym kościół, klasztor (obecnie szpital dla nerwowo chorych) oraz park o pow. 10 ha z przełomu XVIII-XIX w.,
- Ruiny zamku krzyżackiego z połowy XIV w. w Świeciu; Ratusz, obecnie Pałac Ślubów z lat 1870-1879 w Świeciu oraz Młyn zbożowy murowano-szachulcowy z lat 1860-1864.

Gmina Świekatowo:¹⁰

- Kościół pw. Św. Marcina o cechach neogotyckich z 1852 r.,
- Chałupy drewniane w Zalesiu Szlacheckim z ok. połowy XIX w.,

⁶ *Lniano.pl; Strategia Rozwoju Gminy Lniano,*

⁷ *Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Osie na lata 2005-2014,*

⁸ *Strategia Rozwoju Gminy Pruszcz na lata 2008-2015,*

⁹ *Wikipedia, Strategia Rozwoju Gminy Świecie na lata 2008-2017,*

¹⁰ *Strategia Rozwoju Gminy Świekatowo 2011-2020,*

- Cmentarze rzymsko-katolickie i ewangelickie z XIX i XX w.,
- Zespoły dworsko-parkowe i folwarczne z XIX w. w miejscowościach Stażki i Szewno oraz parki podworskie w Lipienicy i Lipienica-Żuławy.

Gmina Warlubie:

- Zespoły pałacowo-parkowe w Bąkowie, Rulewie i Płochocinie z XIX w.,
- Zabytkowe kościoły w Płochocinie (1891), Lipinkach (1904), Wielkim Komorsku (1798) i Bzowie (1768),
- Drewniana zabudowa z końca XIX wieku w Lipinkach i Bzowie oraz Kamienny wodopój konnego dyliżansu Grudziądz – Nowe z przystankiem i źródłem w Bzowie z XIX w. - jedyny w regionie,
- Pozostałości kultury mennonickiej w Komorsku, Osieku i Kruszach.

W początkach średniowiecza ziemia świecka od strony zachodniej graniczyła z Kaszubami, a od strony wschodniej z Prusami. Obydwie grupy etniczne, ich obyczaje i język przenikały na teren powiatu świeckiego. Wywarło to duży wpływ na mowę (gwarę) i kulturę naszego regionu aż po obecne czasy¹¹. Na obszarze LGD zachowały się w tradycji obrzędy, pieśni, legendy i regionalne potrawy. Z uwagi na to, iż teren Obszar LGD leży w południowej części Kociewia (tzw. *Kociewie Świeckie*) kultura i zwyczaje mieszkańców czerpane są głównie ze zwyczajów rdzennych Kociewiaków. Wśród zachowanych obrzędów na uwagę zasługują obrzędy związane ze ślubem, żniwami, dożynkami, świętami kościelnymi i śmiercią. Na terenie wszystkich gmin terenu LGD organizowane są dożynki, odpusty, noce świętojańskie, festiwale, dni gmin oraz coroczny „Festiwal Smaku” w Grucznie (gmina Świecie) i Festiwal Chleba w Janiej Górze (gmina Świekatowo). Następuje trwały powrót do różnych tradycji m.in. **pszczelarstwa, sadownictwa, kulinarnych**.

Powiat świecki odznacza się spójnością wewnętrzną, o czym świadczą liczne walory i bogactwo zasobów przyrodniczych, zabytkowej architektury i dziedzictwa kulturowego, rozproszone we wszystkich gminach powiatu, a zarazem wspólne i lokalnie charakterystyczne. W ostatnich latach z powodzeniem przeprowadzono rewitalizację wielu cennych obiektów i udostępniono je do użytku społeczeństwa, m.in. zespoły pałacowo-parkowe w Polednie, Jastrzębiu i Rulewie oraz „Białą Karcznię w Michalu. Wysoką atrakcyjność obszaru LGD zawdzięcza realizacji wielu działań w oparciu o środki unijne z poprzednich okresów programowania, jednak nadal niewystarczająco wyeksponowana jest specyfika tych walorów, co powoduje konieczność dalszej ingerencji w te obszary. Niewątpliwie należy podjąć kolejne działania, w tym innowacyjne, aby uczynić je bardziej atrakcyjnymi dla turystów i które należy w skuteczny sposób pielęgnować i zachować dla przyszłych pokoleń. Pociągającym staje się fakt rosnącej świadomości mieszkańców o konieczności promocji walorów kulturowych, historycznych czy artystycznych, jak również pogłębiające się poczucie tożsamości mieszkańców z regionem objętym LSR. Daje to olbrzymią szansę na poprawę stanu zachowania środowiska kulturowego gmin, stworzenie dla rozwoju gospodarczego gminy produktu turystycznego wykorzystującego dobra kultury, rozwój przedsiębiorczości oraz uwrażliwienie mieszkańców gmin na potrzeby związane z utrzymaniem i ochroną środowiska kulturowego.

III.3.5. Opieka zdrowotna

Dostępność do placówek ochrony zdrowia jest zapewniona we wszystkich gminach obszaru LGD. Na obszarach wiejskich mieszkańcy mają dostęp do przychodni gminnych, gdzie uzyskają podstawową opiekę zdrowotną. Poza tym w każdej gminie funkcjonuje co najmniej 1 apteka. Niestety specjalistyczne oddziały szpitalne umiejscowione są w najbliższych miastach – Świecie i Grudziądz. W gminie Świecie na terenie miasta funkcjonuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Nowy szpital”, który realizuje kontrakt NFZ, dzięki czemu zapewnia bezpłatne leczenie na wszystkich oddziałach. Na terenie miasta znajduje się również Wojewódzki Szpital dla Psychicznie i Nerwowo Chorych oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Florencia II.

III.3.6. Bezpieczeństwo publiczne

Nad bezpieczeństwem publicznym na obszarze LGD czuwa Komenda Powiatowa Policji w Świeciu. Obszar wiejski obsługiwany jest przez poszczególne posterunki policji w gminach. Drugim

¹¹ Pieróg I. *Krótki zarys dziejów Kociewia I*, *Gazeta Świecka*,

ważnym elementem zapewniającym bezpieczeństwo jest działalność straży pożarnej. Główną jednostką na terenie LGD jest Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Świeciu, ponadto działa ponad 60 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, których część jest włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

III.3.7 Edukacja

Na obszarze LGD znajdują się 42 szkoły podstawowe, 39 szkół ponadgimnazjalnych oraz 1 szkoła wyższa w Świeciu. W Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Świeciu i Nowem funkcjonują Szkolne Ośrodki Kariery, gdzie doradcy zawodowi przybliżają uczniom specyfikę poszczególnych zawodów, organizują wycieczki do zakładów pracy oraz pomagają w wyborze dalszego kierunku kształcenia lub pracy zawodowej. Ponadto w powiecie funkcjonują dwa zespoły szkół specjalnych – w Świeciu i Warlubiu, w których obowiązek szkolny i obowiązek nauki realizują dzieci i młodzież upośledzona umysłowo, zagrożona niedostosowaniem społecznym i niedostosowana społecznie. W zakresie kształtowania na kierunkach rolniczych powiat świecki dysponuje jedynie trzema placówkami, w tym jedna stanowi zespół szkół specjalnych.

W Świeciu funkcjonuje Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, która wykonuje m.in. zadania w zakresie wydawania orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dzieci i młodzieży z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, w tym o potrzebie zajęć rewalidacyjno – wychowawczych dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim; o potrzebie indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły, a także wydaje opinie o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole. Szkoły ponadgimnazjalne przygotowują swoich absolwentów do kontynuowania nauki w szkołach wyższych, a także do podjęcia pracy bezpośrednio po ukończeniu szkoły. Większość absolwentów korzysta corocznie z instrumentów aktywizacji zawodowej oferowanej przez Powiatowy Urząd Pracy oraz Ochotniczy Hufiec Pracy i Młodzieżowe Centrum Kariery w Świeciu, gdzie można znaleźć informacje na temat ofert staży, praktyk, pracy czy źródeł finansowania dla osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą.

W zakresie dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy, poziom ten jest niewystarczający i wymaga wdrożenia kompleksowych działań aktywizująco-motywowujących oraz innowacyjnych celem pobudzenia postaw przedsiębiorczych, w szczególności wśród osób młodych. Badanie ankietowe wykazało nie tylko niski poziom wykształcenia rolników lecz także problem pracodawców ze znalezieniem pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami, a przyczynia się do tego dość niska aktywność zawodowa, niskiej jakości oferta wsparcia przygotowującego do wejścia na rynek oraz brak wytrwałości w realizacji ścieżki zawodowej spowodowana często przez skomplikowaną biurokrację, niestabilność prawa i zbyt mocną konkurencję. Niezbędna staje się stała współpraca sektora nauki i badań z sektorem gospodarczym, który najlepiej wie jakich pracowników, o jakich kwalifikacjach potrzebuje i w jakich kierunkach należy kształcić młodzież, aby zaspokoić potrzeby przedsiębiorców, wzmocnić aktywność w zakresie przedsiębiorczości i co ważne sprzyjać rozwojowi gospodarki lokalnej.

III.3.8. Sport i kultura

Na terenie LGD działa prawie 60 zorganizowanych klubów sportowych, w tym 16 ma formę stowarzyszeń. Na publiczną infrastrukturę sportową składają się głównie przyszkolne sale gimnastyczne, boiska oraz stadiony i hale sportowe. Najpopularniejszymi dyscyplinami wśród mieszkańców są piłka nożna i koszykówka oraz w mniejszym stopniu lekkoatletyka, siatkówka, tenis stołowy, pływanie, sporty walki. Nadal odczuwalna jest niewystarczająca liczba sal gimnastycznych przy szkołach, konieczność modernizacji boisk szkolnych i stadionów, a dostępność atrakcyjnych obiektów sportowych jest ograniczona, między innymi z powodu odległości.

Instytucjonalna obsługa kultury na terenie gmin LGD jest dość dobrze rozwinięta. Powiat świecki może odznaczyć się prężnie funkcjonującymi bibliotekami, ośrodkami kultury i odnowionymi świetlicami wiejskimi (wraz z ich otoczeniem), które warto ożywić nowymi działaniami m.in. na rzecz dzieci i młodzieży oraz osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Wśród form i przejawów działalności kulturalnej na terenach gmin wyróżnić należy:

- Dni Strażaka, Dni Dziecka,

- Festyny sportowo – rekreacyjne, Festiwale Mini Playback Show, Festiwal Smaku w Grucznie, Festiwal Mocnych Brzmień w Świeciu,
- Półmaraton Grudziądz – Rulewo śladami Bronisława Malinowskiego,
- Blues na Świecie Festival,
- Międzynarodowy Festiwal Orkiestr Dętych w Świeciu,
- Kociewski Rajd Enduro,
- Maraton Piosenki Osobistej w Świeciu,
- Rekonstrukcja bitwy pod Bukowcem z 1939 roku,
- dożynki, odpusty, noce świętojańskie.

Wszystkie imprezy organizowane na obszarze objętym LSR mają wpływ na integrację lokalnej społeczności i są niezbędnym czynnikiem w kształtowaniu, zwłaszcza u ludzi młodych, tożsamości społecznej. Niewątpliwie należy podejmować działania, w tym innowacyjne, wspierające organizację imprez i wydarzeń integrujących lokalną społeczność, zwiększających ruch turystyczny i sprzyjających promocji obszaru LGD.

III.3.9. Społeczeństwo obywatelskie i aktywność społeczna

Na obszarze objętym LSR aktywnie funkcjonuje ponad 200 stowarzyszeń i związków wspierających społeczeństwo we wszystkich dziedzinach przyczyniając się do poprawy jakości życia mieszkańców i ich otoczenia. Wykaz organizacji dostępny jest na stronie Starostwa Powiatowego w Świeciu csw.pl. Pomimo stopniowo wzrastającej świadomości społecznej, co do możliwości i zasadności rozwiązywania istotnych problemów lokalnych, społecznych we własnym zakresie, obszar LGD charakteryzuje się średnią aktywnością społeczną mieszkańców. Warto podejmować działania aktywizujące i integrujące lokalną społeczność oraz zwiększające świadomość w zakresie wspierania i otaczania opieką ludzi starszych, zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

III.4. GOSPODARKA OBSZARU LGD - OPIS RYNKU PRACY

III.4.1. Poziom zatrudnienia

Na koniec 2013 roku w powiecie świeckim zatrudnionych było łącznie 18 629 osób, w tym 8 525 kobiet. W porównaniu z poprzednim okresem programowania nastąpił dodatni przyrost osób zatrudnionych o 5,5% oraz wzrost o ponad 3% wskaźnika osób pracujących na 1000 ludności, który w 2013 roku wyniósł 187. Świadczy to o polepszającej się kondycji gospodarczej obszaru.

Biorąc pod uwagę poszczególne sekcje i dynamikę przyrostu osób w nich pracujących w okresie ostatnich 7 lat, nastąpiło wyraźne zmniejszenie liczby osób pracujących o 21% w przypadku sektora rolniczego oraz znaczący wzrost o 36% w sektorze związanym z handlem, gastronomią, komunikacją. W pozostałych sektorach zmiany są nieznaczne, a poziom zatrudnienia jest na porównywalnym poziomie.

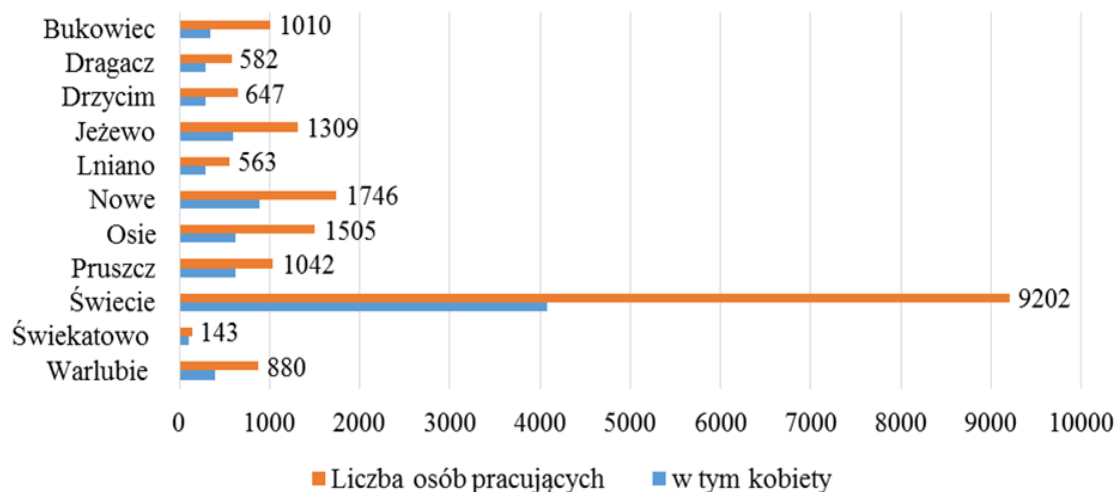

Tabela nr III.5: Liczba osób pracujących w poszczególnych sekcjach PKD – dane GUS XII 2013r.

Sekcja PKD	Liczba osób pracujących	Przeciętne zatrudnienie
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	5 325	226,6
Przemysł, budownictwo	9 070	8 735,4
Handel, naprawa pojazdów, transport, gospodarka magazynowa, zakwaterowanie, gastronomia, informacja, komunikacja	3 434	4 229,5
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości oraz pozostałe usługi	5 725	4 623,5

III.4.2. Bezrobocie

Liczbę bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LSR w relacji do liczby osób w wieku produkcyjnym w województwie przedstawia poniższa tabela III.6.

Tabela nr III.6

Jednostka terytorialna	Ogółem [%]	w tym kobiety
	2013	
Kujawsko-Pomorskie	11,3	12,8
Powiat świecki	9,9	11,9

Liczba osób bezrobotnych, pod koniec 2013 roku, w powiecie świeckim wynosiła 6 350 (tabela nr III.7) i zmniejszyła się w okresie ostatnich 7 lat o prawie 18%. Wskaźnik stopy bezrobocia rejestrowanego w powiecie świeckim na koniec 2013 roku wynosił 18,2%, w 2014 roku nastąpił znaczny spadek do 15,5%. W odniesieniu do poprzedniego okresu programowania nastąpił spadek o prawie 30%, co wskazuje na znaczący wzrost gospodarczy w powiecie świeckim.

Tabela nr III.7: Wyszczególnienie danych o osobach bezrobotnych – PUP Świecie - 31 XII 2013r.

Wyszczególnienie		ogółem	kobiety	Wyszczególnienie		ogółem	kobiety
1. Liczba bezrobotnych		6350	3597	3. Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy		6350	3597
w tym	poprzednio pracujący	5386	2929	z tego	do 1 miesiąca	499	204
	ze zwolnień grupowych	327	181		1 - 3	1142	548
	z prawem do zasiłku	780	334		3 - 6	1142	614
	w okresie do 12 m-cy od dnia ukończenia nauki	420	273		6 - 12	1009	540
	posiadający gospodarstwo rolne	123	63		12 - 24	1227	764
2. Bezrobotni w szczególnej sytuacji		6034	3406		pow. 24 miesięcy		1331
w tym	do 25 r.ż.	1494	862	4. Bezrobotni wg wieku		6350	3597
	powyżej 50 r.ż.	1268	545	z tego	18 - 24	1494	862
	długotrwale	3625	2282		25 - 34	1709	1087
	bez kwalifikacji zawodowych	2222	1305		35 - 44	1337	793
	bez doświadczenia zawodowego	1333	920		45 - 54	1129	621
	bez wykształcenia średniego	4168	2059		55 - 59	538	234
	60 - 64	143	X		5. Bezrobotni wg wykształcenia		6350
	samotnie wychowujący co najmniej jedno dziecko do 18 r.ż.	545	486	z tego	wyższe	361	261
	kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	X	931		policealne i średnie	1821	1277
	po zakończeniu realizacji kontraktu socjalnego	12	12		zasadnicze zawodowe	2004	1125
którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia	127	3	gimnazjalne i poniżej		2164	934	

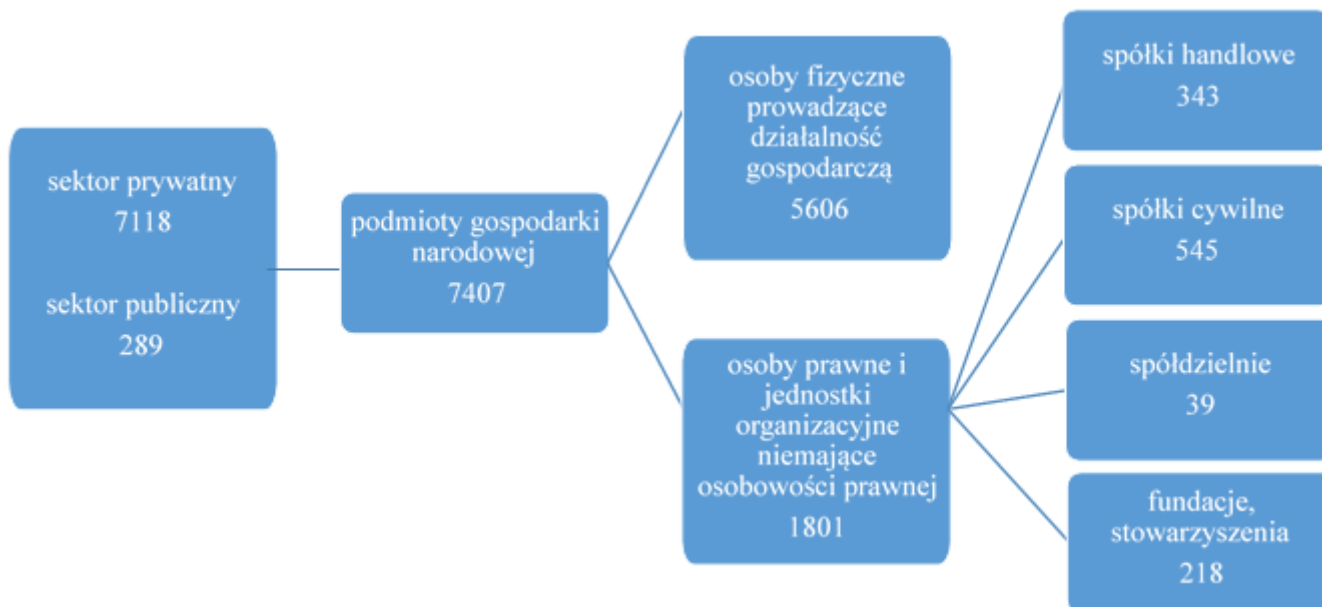
III.4.3. Podmioty gospodarcze i branże z potencjałem rozwojowym

W powiecie świeckim, na koniec 2013 roku, funkcjonowało łącznie 7 407 firm. Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów wyniosła 670 i zmniejszyła się o prawie 15% w odniesieniu do ostatnich 6 lat. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarki na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, w grudniu 2013 roku wyniósł 1 153,0 i wzrósł o prawie 3% przez okres 7 lat. Na obszarze występuje 11 podmiotów gospodarczych zatrudniających ponad 250 osób, przeważają mikro (7 008) oraz małe (316) przedsiębiorstwa.

Najwięcej podmiotów w 2013 roku działało w sektorze „handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja” (38,5%), następnie w sekcji „rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo” (22,6%) i pozostałych usługach (21,8%). Najmniej podmiotów zajmowało się działalnością finansową i ubezpieczeniową, obsługą rynku nieruchomości (2,5%). Zauważalne są również różnice w przestrzennym rozmieszczeniu podmiotów gospodarczych. Największa ilość firm ulokowała się w gminach: Świecie (obszar miejsko-wiejski), Pruszcz i Dragacz, najmniej w gminie Świekatowo, Lniano i Nowe (obszar wiejski).

Tabela nr III.8: Liczba podmiotów gospodarczych w sekcjach PKD – GUS - 31 XII 2013r.

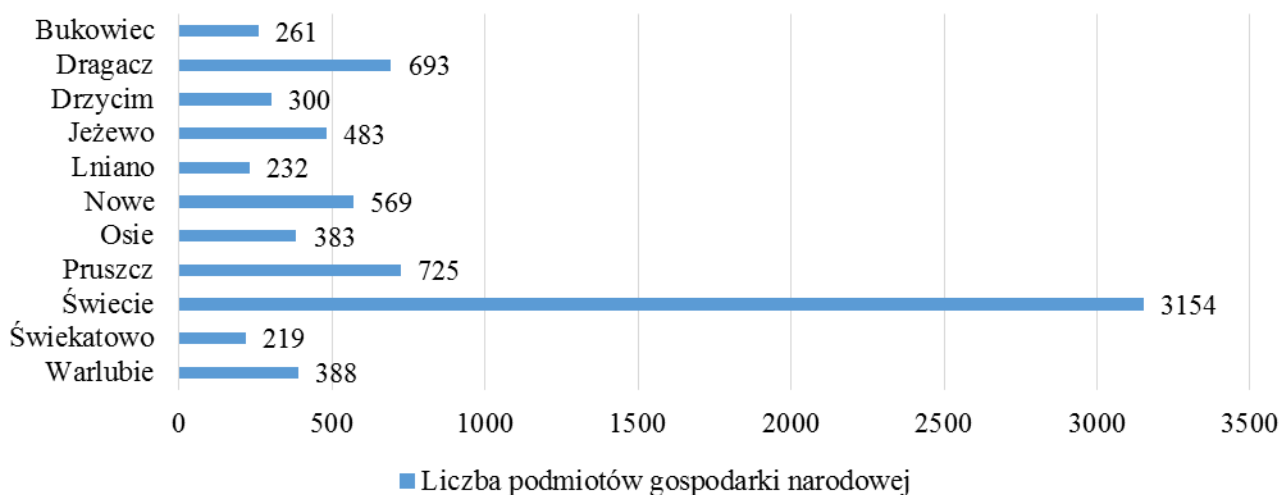
Sekcja PKD	Liczba podmiotów gospodarki narodowej [XII 2013]
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	332
Przemysł (w tym przetwórstwo)	877 (810)
Budownictwo	1028
Handel, naprawa pojazdów samochodowych	1877
Transport i gospodarka magazynowa	588
Zakwaterowanie, gastronomia	219
Informacja i komunikacja	69
Obsługa rynku nieruchomości	313
Działalność profesjonalna, naukowa, techniczna	377

Największy przyrost liczby podmiotów gospodarczych wystąpił w gminie Drzycim oraz na obszarze wiejskim gminy Nowe (17,2 i 15,9%). W miastach Świecie i Nowe liczba przedsiębiorstw odpowiednio zmalała o 23 (-0,9%) i wzrosła o 14 (3,5%) podmiotów¹².

¹² Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Świeckiego,

Najsilniej ugruntowały się przedsiębiorstwa z branży mięsnej, papierniczej i drzewnej z uwagi na bogatą lesistość terenu oraz przewagę obszarów typowo rolniczych. Warunki te mają również ogromny wpływ na rozwój usług agro/turystycznych i gospodarkę ekologiczną. Na podstawie badania własnego – ankiety badawczej - ogromny potencjał uwidocznił się również w branży spożywczej w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego i wytwarzania produktów lokalnych oraz w branży turystycznej i agroturystycznej, co pozytywnie wpływa na polepszenie atrakcyjności obszaru i intensywność ruchu turystycznego na obszarze LGD.

Potencjał gospodarczy powiatu świeckiego nie został w pełni wykorzystany w poprzednim okresie programowania, co m.in. zauważono na podstawie odpowiedzi ankietowanych. Biorąc pod uwagę dostępność zasobów w postaci niewykorzystanych terenów inwestycyjnych i zasobów naturalnych, rozwojowego rynku usług i handlu czy zwiększającej się liczby aktywnych osób chcących uruchamiać czy rozwijać działalności gospodarcze warto wspierać wszelkie działania prowadzące do rozwoju gospodarczego obszaru LGD i co ważne zapewnienia nowych miejsc pracy. Ponadto badanie ankietowe wykazało wysokie zainteresowanie w kierunku utworzenia inkubatora wspierającego rozwój małych przedsiębiorstw oraz inkubatora przetwórstwa rolno-spożywczego ułatwiającego wprowadzanie na rynek produktów lokalnych, sieciowanie usług oraz rozwój krótkich łańcuchów dostaw, co znacząco wzmocni zarówno gospodarkę lokalną, jak i regionalną, z uwagi na bliskość dużych miast i atrakcyjne uwarunkowania komunikacyjne obszaru LGD.

III.4.4. Przedsiębiorczość społeczna

Na obszarze powiatu świeckiego zarejestrowane są dwie spółdzielnie socjalne: Spółdzielnia Socjalna „SAMI-PAK” w Górnej Grupie – Gmina Dragacz i Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „LIDIA” w Świeciu oraz ponad 10 organizacji pozarządowych prowadzących działalność gospodarczą¹³, w tym m.in.:

- Fundacja Rozwoju Perspektyw w Lnianie
- Towarzystwo Rozwoju Gminy Lniano
- Bractwo Czarnej Wody w Osiu
- Wdeckie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe w Tleniu
- Nadwiślańskie Stowarzyszenie „Aktywni” w Nowem
- Polski Komitet Pomocy Społecznej - Zarząd Miejsko-Gminny w Nowem
- Stowarzyszenie Ludowy Klub Sportowy „Start” w Pruszczu
- Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów Gminy Pruszcz
- Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gospodarczego Ziemi Świeckiej „Inkubator Przedsiębiorczości”
- Fundacja na rzecz Kształcenia i Wychowania „Progress” w Świeciu
- Obywatelska Inicjatywa Offroadowa w Świeciu

¹³ ngo.pl,

- Stowarzyszenie Wda Futball Business Club w Świeciu
- Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych na rzecz Dzieci Niepełnosprawnych „Spróbujmy razem” w Warlubiu.

Pomimo, iż obszar LGD odznacza się dość słabo rozwiniętą przedsiębiorczością społeczną, zauważalny jest wzrost poziomu zaangażowania społecznego i chęć rozwoju przedsiębiorczości społecznej, dlatego też ważne staje się wzmocnienie intensywności promocji ekonomii społecznej, pomoc w kreowaniu nowych podmiotów, jak również kompleksowe wsparcie dla istniejących jednostek.

III.4.5. Tereny inwestycyjne

Obszar LGD odznacza się średnim poziomem dostępności terenów inwestycyjnych, wynoszącym prawie 110 ha, z tym, że nie wszystkie gminy dysponują, bądź nie wytypowały obszarów, które można by przeznaczyć typowo na funkcje gospodarcze. Wynika to głównie z rolniczego charakteru gmin, występowania obszarów Natura 2000, jak również słabej promocji skutkującej niewystarczającym poziomem zainteresowania inwestorów zewnętrznych. Największymi terenami inwestycyjnymi dysponuje obecnie gmina Świecie – Vistula Park I i II oraz gmina Warlubie, gdzie powstaje Strefa Rozwoju Społeczno-Gospodarczego – Warlubski Park Przemysłowo-Technologiczny. Wykaz terenów inwestycyjnych pod funkcje gospodarcze można znaleźć w Strategii Obszaru Społeczno - Gospodarczego Powiatu Świeckiego.

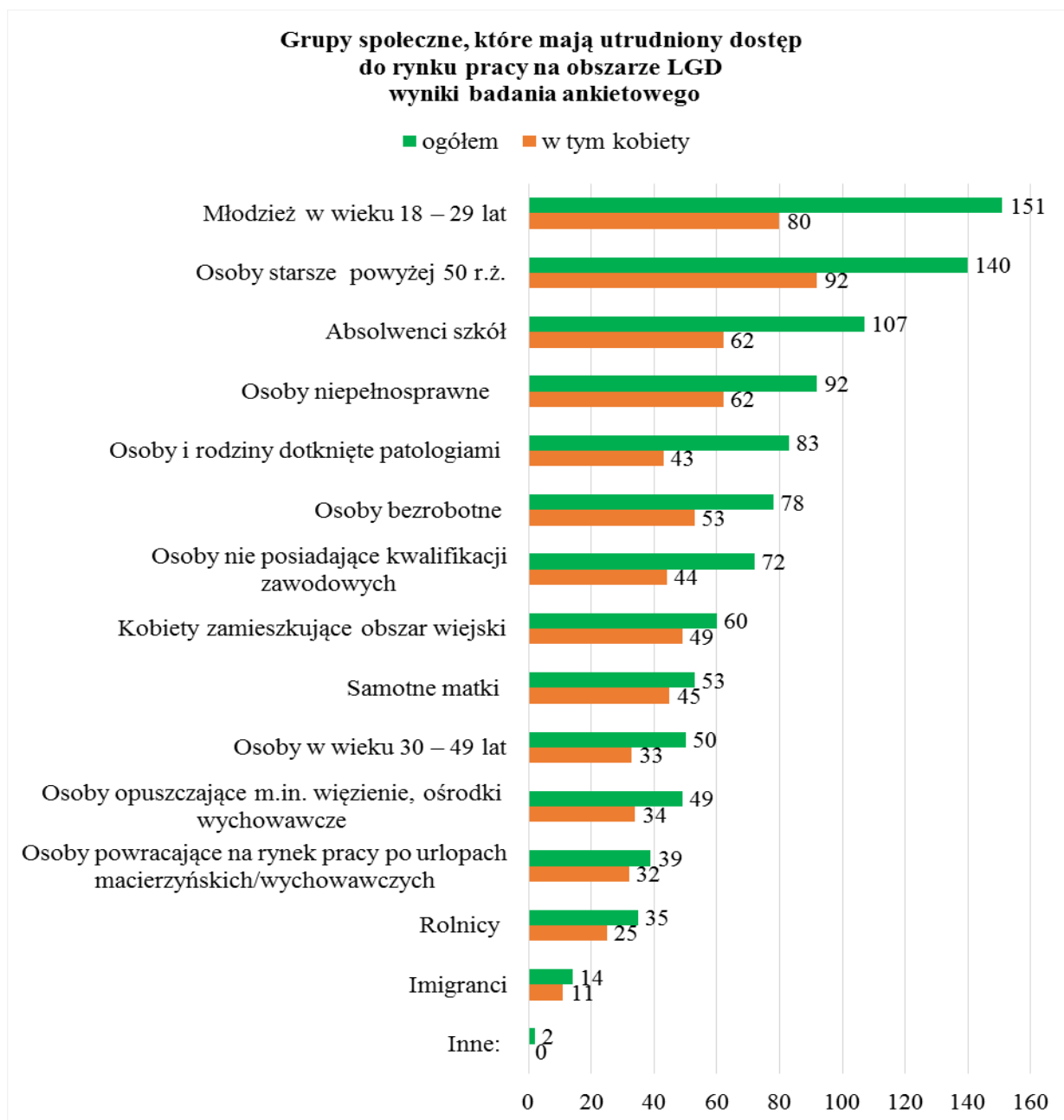
III.4.6. Działalność innowacyjna

Badanie własne w sposób jednoznaczny wykazało niskie zainteresowanie innowacjami, co nie wynika z braku pomysłów i kreatywności przedstawicieli organizacji, instytucji czy mieszkańców, ale z braku odpowiedniej wiedzy co oznacza słowo innowacyjność i jak ją kreować. W LSR zaplanowano przedsięwzięcia, w których istotną rolę odgrywają działania innowacyjne w obszarze gospodarki, środowiska i społeczeństwa, gdyż chęć rozwoju sprzyja innowacjom, co z pewnością zostanie w pełni wykorzystane przy odpowiednim wsparciu szkoleniowo - doradczym i aktywizującym zawodowo mieszkańców, w tym z grup defaworyzowanych.

III.4.7. Charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy

Na podstawie badania własnego stwierdzono, że prawie 60% ankietowanych wskazało grupę młodzieży w wielu 18-29 lat jako grupę o najbardziej utrudnionym dostępie na rynek pracy. Fakt ten może wynikać z braków w wykształceniu, słabych kwalifikacji zawodowych czy niedostosowania ich do wymagań pracodawców. Na koniec 2013 roku liczba osób w wieku 18-29 lat wynosiła 17 770, w tym największa grupa zamieszkiwała obszar gminy Świecie (5 655), Pruszcz (1 776) oraz Jezewo (1 486), a najmniej młodych osób zanotowano w gminie Świekatowo (658), Lniano (817) oraz Nowe – obszar wiejski (914). Prawie 54% badanych wskazało również na grupę osób starszych po 50 r.ż. (33 786 osób na koniec 2013r.), a 41% na grupę absolwentów szkół, co świadczy o wysokim stopniu zaniedbania rynku pracy na obszarze LGD w zakresie wsparcia dla tych grup osób. Warto podjąć działania aktywizujące grupę osób starszych, a w szczególności osób w wieku produkcyjnym mogących podejmować samo/zatrudnienie czy inną formę aktywności zawodowej.

W mniejszym, ale znaczącym stopniu ankietowani wskazywali na grupę osób niepełnosprawnych (35%), osób dotkniętych patologiami (32%) oraz osób bezrobotnych (30%), czyli grupę zagrożoną ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Poziom wskazań jest na tyle wysoki, że istnieje potrzeba wdrażania działań wspierających te grupy celem ich skutecznej aktywizacji zawodowej i efektywnego poruszania się po rynku pracy. Odsetek osób niepełnosprawnych na koniec 2011 roku wyniósł 13 469, w tym 339 było zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy jako bezrobotni (na koniec 2013 liczba osób niepełnosprawnych bezrobotnych wzrosła o 14%). Natomiast odsetek osób korzystających ze wsparcia i pomocy społecznej wyniósł na koniec 2013 roku 882 i wzrósł o prawie 32% w stosunku do dwóch ubiegłych lat. Nastąpił również wzrost o 32,5% osób długotrwale bezrobotnych oraz o 20% liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej. Świadczy to o postępującej potrzebie wzmocnienia działań pomocowych celem skutecznego wsparcia, jak i zapobiegania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu. W przypadku osób bezrobotnych, ich liczba spadła w 2013 roku o 317, a z prawem do zasiłku aż o 429 w stosunku do roku 2012. Liczba osób długotrwale bezrobotnych wynosiła 3 625 i w ciągu ostatnich 5 lat zmniejszyła się o zaledwie 3%.

W najmniejszym stopniu wskazano grupę imigrantów (5%), rolników (13%) oraz osób powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich/wychowawczych (15%)¹⁴.

III.4.7.1. Grupy defaworyzowane

Biorąc pod uwagę badanie własne ankietowe wskazane w pkt. III.4.7 oraz inne badania prowadzone na skalę województwa i kraju w zakresie osób mających znaczące utrudnienia w wejściu na rynek pracy na obszarze LGD, wskazuje się grupę osób defaworyzowanych preferowanych do wsparcia w ramach zaplanowanych w LSR przedsięwzięciach, tj.:

1. Osoby młode 18-29 r.ż., w tym absolwenci szkół
2. Osoby starsze powyżej 50 r.ż.
3. Osoby bezrobotne oraz bierne zawodowo
4. Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym¹⁵
5. Kobiety

¹⁴ Raport z badania ankietowego (LGD, badanie własne, 2015); pupswiecie.pl; GUS,

¹⁵ w rozumieniu „wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020”

Charakterystykę osób młodych, starszych, bezrobotnych, niepełnosprawnych oraz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zawarto w pkt. III.4.7. W grupie defaworyzowanej uwzględniono również kobiety i osoby bierne zawodowo, z uwagi na udowodnione innymi badaniami występowanie znaczących ograniczeń w ich dostępie do usług rynku pracy, m.in. związanych głównie z brakiem lub niskimi kwalifikacjami zawodowymi, brakiem odpowiedniego wykształcenia czy stereotypowym podziałem ról społecznych i zawodowych według płci¹⁶.

Niezbędne staje się objęcie priorytetowym wsparciem wskazanej grupy defaworyzowanej celem efektywnego rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD.

III.5. DZIAŁALNOŚĆ SEKTORA SPOŁECZNEGO

Na terenie powiatu świeckiego funkcjonują trzy domy pomocy społecznej: dom dla przewlekle chorych (jednostka organizacyjna powiatu), dom dla przewlekle somatycznie chorych prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Św. Wincentego a Paulo oraz Międzygminny Ośrodek Opiekuńczy prowadzony przez Związek Gmin. Od 2010 roku funkcjonuje ośrodek interwencji kryzysowej, który dysponuje miejscami hotelowymi i zabezpiecza potrzeby mieszkańców w tym zakresie. W 2013 z usług hotelu skorzystały 3 rodziny. Poza tym świadczy poradnictwo (prawne, pedagogiczne, psychologiczne w zakresie terapii uzależnień oraz psychiatryczne). W 2013 roku udzielił wsparcia 324 osobom. Zadanie powiatu w zakresie zapewnienia opieki dzieciom pozbawionym opieki rodziców zapewniają trzy placówki opiekuńczo-wychowawcze. Z uwagi na zmniejszenie w 2012 roku miejsc w placówce w Bąkowie, brak kandydatów na zawodowych rodziców zastępczych i brak możliwości przekształcenia rodzin niezawodowych w zawodowe, występuje problem w zapewnieniu dzieciom niezbędnej opieki.

Powiat dysponuje kilkoma miejscami w mieszkaniu chronionym, który funkcjonuje przy Centrum Obsługi Administracyjnej Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Bąkowie – gmina Warlubie. Ponadto na terenie powiatu funkcjonują dwa Warsztaty Terapii Zajęciowej (Świecie, Nowe), które prowadzone są przez aktywne organizacje pozarządowe¹⁷. Działalność warsztatów rozszerzyła ofertę pomocową w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych na terenie powiatu świeckiego i przyczynia się w sposób wymierny do integracji tej grupy osób ze społecznością lokalną poprzez czynny dział w rehabilitacji społecznej i zawodowej, uczy ich wielu kompetencji społecznych, co przyczynia się do sprawniejszego funkcjonowania oraz zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych.

W powiecie świeckim funkcjonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, a w każdej gminie działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Pomoc w reintegracji społecznej i zawodowej osobom długotrwale bezrobotnym, odbudowaniu i podtrzymaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i prawidłowym pełnieniu ról społecznych, pomoc w uzyskaniu zdolności do samodzielnego świadczenia pracy świadczy w gminach 8 klubów integracji społecznej, a pozostałe gminy realizują Programy Reintegracji Zawodowej i Społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Osobom bezdomnym świadczona jest pomoc w formie schronienia, pomocy rzeczowej i pracy socjalnej z uwzględnieniem programu wychodzenia z bezdomności, którą w powiecie zapewnia 1 schronisko i 1 noclegownia. Dzieciom i młodzieży udziela się pomocy w świetlicach środowiskowych, których w powiecie jest 33. Niektóre z nich ukierunkowane są jedynie na zapewnienie opieki, inne stosują terapię i socjoterapię. Znaczącą część klientów systemu pomocy społecznej stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo – wychowawczymi. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienie od środków psychoaktywnych, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych wyrażające się m.in. w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, trudnościach adaptacyjnych czy niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

¹⁶ „Przedsiębiorczość kobiet w Polsce”, PARP 2011;
„Rozwijanie kompetencji przez dorosłych Polaków”, PARP 2014;
„Aktywność zawodowa i wykształcenie Polaków”, PARP 2014;
„Kompetencje Polaków a potrzeby polskiej gospodarki”, PARP 2014,

¹⁷ Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2013,

Problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym ujawniają się w postaci zachowań konfliktowych, agresywnych, buntowniczych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm, wartości. Brak mieszkań, niemożność podjęcia pracy, niedostatek środków do

Problemy społeczne na obszarze LGD wyniki badania ankietowego

życia, niepełnosprawność, przemoc w rodzinie, osamotnienie, uzależnienie od alkoholu, zagubienie w świecie – to przykłady problemów z codziennego życia mieszkańców Powiatu Świeckiego. Problemy te swoim zasięgiem obejmują coraz większą grupę ludzi i coraz młodsze osoby. Zmuszają one część społeczności do szukania różnych form pomocy, w tym korzystania z usług świadczonych przez ośrodki pomocy społecznej. Z kolei inna grupa osób przyzwyczała się do brania środków publicznych w ramach pomocy społecznej i stanowi wyznacznik trwałego bezrobocia i dziedziczenia ubóstwa.

Istotny w tym wszystkim jest niewątpliwie potencjał aktywnie działających organizacji pozarządowych, który stanowi ogromną szansę dla całego systemu pomocy społecznej. Organizacje działające na polu pomocy społecznej są w stanie objąć swoim wpływem te grupy osób, których z racji różnych ograniczeń nie są w stanie objąć wyspecjalizowane instytucje pomocy społecznej (tabela nr III.9).

Tabela nr. III.9: Wykaz organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej

Lp.	Nazwa organizacji pozarządowej	Gmina
1.	Stowarzyszenie Sportowe dla Osób Upośledzonych Umysłowo, Sekcja Olimpiad Specjalnych „Potrafimy”	Świecie
2.	Zgromadzenie Sióstr Pasterek od Opatrzności Bożej w Topolnie	Pruszcz
3.	Polski Komitet Pomocy Społecznej	Świecie/Nowe
4.	Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Romów	Świecie
5.	Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych „Spróbujmy Razem”	Warlubie
6.	Stowarzyszenie Osób Bezrobotnych w Świeciu	Świecie
7.	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży „Krag” przy Gminnym Ośrodku Kultury i Rekreacji w Górnej Grupie	Dragacz
8.	Stowarzyszenie Rodzin Chorych Dzieci i Dorosłych na Schorzenia Centralnego Układu Nerwowego	Świecie
9.	Stowarzyszenie Wspierania Osób Niepełnosprawnych w Gołuszycach	Pruszcz
10.	Stowarzyszenie Nowe Różowe Okulary	Nowe
11.	Towarzystwo Wspierania Osób Niepełnosprawnych	Świecie
12.	Polski Związek Niewidomych w Świeciu	Świecie
13.	Stowarzyszenie dla Osób Dotkniętych Przemocą „Nadzieja”	Świecie
14.	Polski Komitet Pomocy Społecznej - Zarząd Miejsko-Gminny	Nowe
15.	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Zarząd Miejski w Świeciu	Świecie

Niezbędne staje się otoczenie opieką i kompleksowe wsparcie osób z grup defaworyzowanych, w tym z zastosowaniem innowacyjnych technik i metod aktywizująco-motywowująco-integrujących, co staje się możliwe biorąc pod uwagę dość wysoki potencjał instytucjonalny i możliwości wsparcia unijnego na działania w zakresie polepszania i udoskonalania usług społecznych.

III.6. CHARAKTERYSTYKA ROLNICTWA I RYNKU ROLNEGO

W powiecie świeckim większość gmin ma charakter rolniczy i jest dostatecznie wyposażonych w obiekty obsługi rolnictwa oraz przetwórstwa rolno-spożywczego. Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. działalność rolniczą na terenie powiatu prowadziło 4 900 gospodarstw rolnych, użytki rolne zajmowały 67 678,16 ha, co stanowiło 45,91% powierzchni całego powiatu. W 2011 roku liczba gospodarstw wzrosła o 11%. Natomiast liczba pracujących w rolnictwie wyniosła 10,7 tys., w tym 10,4 tys. osób stanowiła rodzinna siła robocza, a 0,2 tys. pracownicy najemni.

Użytki rolne stanowią 54,9% ogólnej powierzchni gruntów, a pozostałe tereny cechują się wysokimi walorami przyrodniczymi i predyspozycjami do rozwoju funkcji rolniczej. Przeciętnie na 1 mieszkańca powiatu przypada 0,69 ha użytków rolnych. Największy udział (ponad 50%) mają małe gospodarstwa liczące od 1 do 5 ha oraz te do 1 ha. Gospodarstw powyżej 15 ha jest 22%. Najmniej gospodarstw mieści się w przedziale od 10 – 15 ha¹⁸. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych na terenie LGD wynosi ok. 6-8 ha, co świadczy o rozdrobnieniu gospodarstw. Niska średnia wielkości powierzchni gospodarstw rolnych świadczy o tym, że powinny one pozyskiwać dodatkowe dochody spoza produkcji rolniczej. Powiat świecki charakteryzował się jednym z najwyższych udziałów gospodarstw, które uzyskiwały ponad 50% dochodów z działalności pozarolniczej wśród ogółu gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego (6,1%) oraz odznaczał się najwyższym odsetkiem gospodarstw produkujących głównie na rynek (84,7%). W powiecie dominuje produkcja roślinna. Uprawiane są przede wszystkim zboża oraz rzepak, rośliny przemysłowe, ziemniaki, buraki cukrowe, warzywa gruntowe i rośliny strączkowe na ziarno. W produkcji zwierzęcej dominuje hodowla drobiu (głównie kurzego), trzody chlewnej, bydła oraz koni¹⁹.

¹⁸ Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Świeckiego,

¹⁹ Program Ochrony Środowiska w powiecie świeckim,

Niewątpliwie obszar LGD charakteryzuje się wysokim potencjałem rolniczym, który odpowiednio wspierany przyczyni się do zwiększenia wydajności produkcyjnej oraz rozwoju działalności pozarolniczej. Badanie własne wykazało konieczność podejmowania działań w zakresie podnoszenia świadomości na temat możliwości wykorzystania obszarów o niekorzystanych warunkach (np. na cele agroturystyczne, rekreacyjne) oraz obszarów objętych programem Natura 2000, co przyczyni się do wzmocnienia gospodarki lokalnej. Poza tym istnieje potrzeba zwiększenia wiedzy rolników w zakresie norm dostosowywania gospodarstw rolnych do standardów unijnych, co ułatwi pozyskiwanie dotacji na ich rozwój.

III.6.1. Rolnictwo ekologiczne

Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa spowoduje, że coraz silniej popierane jest rolnictwo ekologiczne dające szansę małym gospodarstwom rolnym. Atutem dla rozwoju rolnictwa ekologicznego na terenie powiatu świeckiego jest niewielkie skażenie środowiska naturalnego, szczególnie gleb i dobre warunki do stosowania naturalnych metod produkcji oraz możliwość wykorzystania obszarów o niekorzystnych warunkach (ONW) i obszarów Natura 2000. Rolnictwo ekologiczne, zwłaszcza połączone z turystyką staje się szansą rozwoju głównie dla rolników. W powiecie świeckim funkcjonują m.in. następujące gospodarstwa ekologiczne:

- Gospodarstwo ekologiczne Bagniewska Elżbieta - Gacki
- „Zagroda pod lipami” Kloneccy Elżbieta i Marek - Jezewo
- Gospodarstwo ekologiczne Tabor Stanisław - Dolna Grupa
- Gospodarstwo ekologiczne Szulc Leon - Pruskie
- Gospodarstwo eko-agroturystyczne "Wrota Tucholskie" Górski Maciej i Anna - Bochlin
- Gospodarstwo ekologiczne Woźniak Bogumiła i Bronisław - Pruszcz
- Gospodarstwo ekologiczne Łoboccy Magdalena i Igor - Lipinki

Ważną staje się wzajemna współpraca rolników, między sobą i konsumentami w produkcji i dystrybucji produktów rolnych. Rolnicy zajmujący się rolnictwem ekologicznym powinni tworzyć grupy producenckie, produkujące żywność o jednakowych parametrach. Aby wspomóc rozwój tej nowej formy rolnictwa, powinna być zorganizowana sieć dystrybucji zdrowej żywności. Zharmonizowanie rolnictwa ekologicznego z przyjaznym dla środowiska przetwórstwem stanowić będzie ważny czynnik podnoszenia efektywności samego rolnictwa, poprzez pełniejsze wykorzystanie walorów ziemi, tworzenie miejsc pracy i aktywizację zawodową osób zamieszkałych na terenach wiejskich. Lokalna baza surowców staje się jednocześnie podstawą dla rozwoju przetwórstwa rolno spożywczego.

III.7. OPIS PRODUKTÓW LOKALNYCH, TRADYCYJNYCH I REGIONALNYCH

Tradycje kulinarne obszaru LGD kształtowały warunki środowiska naturalnego, które w przeszłości miały większy wpływ niż obecnie na rodzaje upraw i gatunki hodowanych zwierząt. Rola odegrało także tempo rozwoju gospodarczego ziem będących pod zaborem pruskim i zaborem rosyjskim. Uwidoczniły się różnego rodzaju zapożyczenia kulturowe, przede wszystkim niemieckie i z sąsiednich regionów etnograficznych – Wielkopolski, Mazowsza i Kaszub. Dania wiejskie na przestrzeni wieków podlegały ciągłym przemianom, na które wpływ miały głównie organizacje społeczne skupiające kobiety wiejskie. Po drugiej wojnie światowej wzrósł poziom oświaty na wsiach, zaktywizowały się kobiety, a wieś otworzyła się na wzory miejskie. Produkty lokalne i te osadzone w tradycji, zaczęły być traktowane jako dobra lokalne i do teraz pełnią ważną rolę w różnicowaniu produkcji żywnościowej i stwarzają możliwości wzrostu dochodów rolniczych bez wzrostu produkcji rolnej. Stanowi to atrakcję turystyczną, a także marketingowy wyróżnik danej miejscowości. Dobrym przykładem są członkinie Kół Gospodyń Wiejskich z obszaru LGD, które pojawiają się na wszelkiego rodzaju festynach, jarmarkach i konkursach kulinarnych i co istotne, zaczynają odnosić sukcesy na szczeblu powiatowym, wojewódzkim, a nawet ogólnopolskim. Słynne „klopsy z kalafiora” czy produkty pochodzące z tradycyjnej kuchni kociewskiej jak „ruchanki z fjutem” czyli miodem z maślanki oraz chleb swojski z ziarnem na zakwasie, babeczki z masą twarogową, pierogi czy liczne przetwory, syropy i nalewki, to przykłady produktów lokalnych, które coraz częściej promowane są na wszelkiego rodzaju wydarzeniach i stanowią wyróżnik obszaru LGD²⁰. Dla mieszkańców produkty te

²⁰ *Relacja TVP.pl,*

są codzienne, pospolite, natomiast dla osób z zewnątrz stanowią coś wyjątkowego i specyficznego. Dlatego warto promować je i zabiegać o ich rejestrację, co wpłynie na zwiększenie poziomu rozpoznawalności tych produktów, utożsamianie ich z obszarze LGD oraz utworzenie marki lokalnej, z czym jednocześnie wiąże się wzmocnienie współpracy pomiędzy podmiotami w obszarze turystyki, produktów i usług oraz wdrożenie wsparcia instytucjonalnego dla zasobów lokalnych.

Wytwarzaniem produktu lokalnego często zajmują się również mali producenci rolni, którym taka produkcja zapewnia zbyt, przynosi zysk i daje źródło utrzymania. Taka produkcja wspiera lokalną gospodarkę, zmniejsza koszty transportu i pozytywnie wpływa na środowisko, dlatego ważne jest wspieranie przetwórstwa lokalnego, dbałość o zachowanie dziedzictwa kulinarnego na obszarze LGD i zwiększenie poziomu wykorzystania gospodarczego potencjału tych produktów. Warto zaznaczyć, że na Liście Produktów Tradycyjnych, prowadzonej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi można znaleźć produkty pochodzące z powiatu świeckiego, w tym:

- **Chleb żytni na zakwasie** - chleb z mąki żytniej na zakwasie, zagniatany w drewnianej "koponce", wypiekany w piekarniku opalonym drewnem. Podstawą jest mąka żytnia, charakterystyczna na Kociewiu i w Borach Tucholskich, gdzie występują słabe gleby. Produkt wytwarzany metodą tradycyjną od wielu pokoleń w rodzinie Henryki Buchholz w Średniej Hucie, gmina Warlubie;
- **Syrop świerkowy** - produkt wytwarzany z gałęzi świerku, które gotuje się aż do uzyskania różowego koloru, a następnie dodaje cytryny i cukier. Syrop świerkowy ma właściwości lecznicze. Tradycja jego wytwarzania znana jest i kontynuowana w gospodarstwie Marii Szwarz w Średniej Hucie, gmina Warlubie;
- **Wino z czarnego bzu** - sporządzane z soku czarnego bzu wyciskanego prasą ręczną, z dodatkiem cukru. Na Pomorzu zaczęło pojawiać się od 1771 roku, podawane w Polskim Konopacie w sporych szklankach, grzane zimą. Od 40 lat wytwarzane przez Wiktorię Radecką²¹;

Charakterystyczne dla obszaru LGD są również **Miody z regionu Dolnej Wisły** oraz **Powidła z regionu Dolnej Wisły**. Ponadto w powiecie świeckim aktywnie funkcjonują członkowie sieci regionalnej *Dziedzictwo Kulinarne Kujawy i Pomorze*, tj.:

I. Producent pierwotny w sektorze rolnictwo, ogrodnictwo i rybolówstwo/rybactwo

1. Pasięka Rodzina Sławomir Wnuk w Lnianie

II. Producent wytwórca i przetwórca artykułów rolno-spożywczych

1. Spółdzielnia Mleczarska w Drzycimiu

III. Restaurator i właściciel innych obiektów gastronomicznych lub hotelarskich

1. Restauracja "Stylowa" Mirosława Czubek w Świeciu

Na obszarze LGD, w miejscowości Jania Góra - gmina Świekatowo funkcjonuje jedyna w powiecie świeckim „*Wioska Chlebowa*”, w której można prześledzić drogę od kłosów zboża do bochenka pachnącego chleba. Dla turystów zorganizowane są pokazy tradycyjnego młócenia zboża, przygotowanie ciasta zgodnie z oryginalną recepturą oraz wspólne wypiekanie chleba w oryginalnym piecu chlebowym, co stanowi główną atrakcję również na corocznym Festiwalu Chleba²². W zamyśle mieszkańców obszaru LGD jest tworzenie kolejnych wiosek tematycznych związanych m.in. z łąkami, grzybami czy turystyką rowerową. Warto podjąć działania wspierające wszelkie przejawy działalności organizacji społecznych - tego typu podmioty będą postrzegane przez gminy jako społeczni partnerzy przy podejmowaniu ważnych decyzji dotyczących rozwoju lokalnego.

III.8. TURYSTYKA I AGROTURYSTYKA NA OBSZARZE LGD

III.8.1. Szlaki turystyczne

Obszar powiatu świeckiego wyróżnia się dość dużą liczbą wytyczonych w terenie tras turystycznych, które świetnie uwypuklają walory krajobrazowe i krajoznawcze (patrz rozdział III) z uwzględnieniem warunków bezpieczeństwa turystów i ochrony środowiska, niektóre oznaczone umownymi znakami umożliwiającymi znalezienie właściwej i obowiązującej drogi. Liczne ścieżki rowerowe umożliwiają zwiedzanie wielu malowniczych zakątków, a miłośników turystyki wodnej

²¹ *kpodr.pl*,

²² *Wikipedia*,

przyciąga rzeka Wda zwana Czarną Wodą. Ukształtowanie terenu powiatu umożliwia również uprawianie paralotniarstwa, narciarstwa nizinnego oraz Nordic Walking, które z powodzeniem przyjęły się na Ziemi Świeckiej jako formy aktywnego spędzania czasu.

III.8.1.1 Szlaki piesze

Poniżej opisano wybrane szlaki piesze oznakowane i uczęszczane przez mieszkańców i turystów:

- **Zielony szlak „Nadwiślański” - Świecia - Kosowo - Włóki - Strzelce Górne – Bydgoszcz, KP-4051z**, liczy 50 km, wyjątkowo piękny i urokliwy z uwagi na lewobrzeżny obszar Doliny Dolnej Wisły, prezentujący szeroki wachlarz krajobrazów i walorów Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego.
- **Czarny Szlak „Na Diabelce” - Świecie – Sartowice - liczy 11 km**, prowadzi brzegiem Wisły, po jednej stronie Czarcie Góry, po drugiej Wisła,. Stanowi przedłużenie szlaku zielonego „Nadwiślańskiego”.
- **Szlak żółty – im. Hoffmanna - Leosia - Żur - leśna krzyżówka k. Grzybka - Tleń - Stara Rzeka - Błędno**, nr KP-4055-y, liczy 42,7 km. Poświęcony jest prof. Alfonsowi Hoffmannowi. Szlak wyjątkowo malowniczy i bardzo interesujący pod względem walorów przyrodniczych i antropogenicznych.
- **Szlak czerwony "Stu z Nieba", Szlachta – Warlubie, nr KP-4001c**, liczy 60 km, swój początek ma na stacji **PKP Szlachta - Śliwice - Laski - Stara Rzeka - Lipinki - Borowy Młyn Bąkowski Młyn - Warlubie PKP**. Prowadzi po terenach działania ugrupowań partyzanckich AK, TOW „Gryf Pomorski” oraz współdziałających z nimi desantowych grup dywersyjno – wywiadowczych Wojska Polskiego i Armii Czerwonej desantującym pod koniec II wojny światowej w rejonie Borów Tucholskich. W desantach tych uczestniczyło ponad stu spadochroniarzy, stąd też nazwa "Stu z Nieba". W dużej części szlak prowadzi przez tereny Wdeckiego Parku Krajobrazowego.
- **Zielony szlak "Cisów Staropolskich" Tleń - Błędzim - KP-4011** - o długości 26,7 km (na terenie obszaru Ziemi Świeckiej ok. 12 km). Jest to najstarszy szlak prowadzący przez centralny obszar Borów Tucholskich, dzięki temu stało się łatwiejsze dotarcie do rezerwatu Cisów Staropolskich im. Leona Wyczółkowskiego.²³

Na terenie gminy Świecie poza szlakami turystycznymi wytyczone są dwie ścieżki przyrodnicze, służące głównie celom promocyjno – edukacyjnym walorów przyrodniczych, są to ścieżka dydaktyczna „Czarcie Góry” i ścieżka dydaktyczna „Góry Diabelce” - obie prezentują krajobrazy dna doliny Wisły i strefy zboczowej.²⁴ Z kolei na terenie Gminy Osie w ramach Centrum Nordic Walking – Bory Tucholskie zostało oznakowanych siedem tras Nordic Walking, które z powodzeniem mogą być one wykorzystywane do wędrówek pieszych i wycieczek rowerowych.²⁵

III.8.1.2. Szlaki rowerowe

Poniżej zaprezentowano wybrane trasy rowerowe oznakowane i uczęszczane przez mieszkańców i turystów:

Międzynarodowa Trasa Rowerowa R-1(Euro Route R1) szlak rowerowy zielony. Liczy 3600 km, jej początek jest w *Boulogne-sur-Mer we Francji i biegnie aż do Sankt Petersburga w Rosji*. W powiecie świeckim szlak biegnie przez środek wsi *Gruczno do Głogówka Królewskiego*, a następnie dalej przez most na Wiśle do *Chełmno i dalej do Grudziądz*, a stamtąd w kierunku morza.²⁶

Czarny szlak rowerowy po Dolinie Dolnej Wisły - liczy 480 km, jego całkowity przebieg to *Cierpice –Bydgoszcz – (Topolno – Gruczno) - Świecie – (Morsk - Czaple - Sartowice - Bratwin - Michale – Dragacz) – Nowe – Gniew – Tczew – Kwidzyn – Grudziądz – Chełmno – Ostromecko – Zamek Bierzgłowski*. To jeden z najdłuższych

²³ *Bory tucholskie dla aktywnych,*

²⁴ *Szlak turystyczny nadwiślańskimi stokami Diabelskich i Czarcich Gór, Z. Erdmann, K. Zbiliska,*

²⁵ *Chudecki M., przypis, 101,*

²⁶ *W. Bykowski, R. Gonja., Dolina Dolnej Wisły, przypis 183,*

szlaków rowerowych w Polsce. Biegnie lewym brzegiem Wisły między innymi po terenie Doliny Dolnej Wisły, został wytyczony dla rowerzystów preferujących nieco urozmaicony teren.

Czerwony szlak Toruń – Czersk - prowadzi z *Płocka przez Włocławek, dalej – Toruń – Zamek Bierzgłowski – Unisław – Chełmno – Głogówko – Świecie – Sulnówko – Biechówko Gródek – Drzycim – Żur – Osie – Tleń*, aż do Śliwic. W sumie to 201,7 km długości, w obrębie Ziemi Świeckiej szlak użytkowany jest na 70 km odcinku, od miejscowości Głogówko Królewskie przez Świecie do Tlenia.

Żółty szlak rowerowy Łąkosz – Grudziądz – Warlubie – Borowy Młyn – Osie – Tleń – liczy 102 km. W obszarze naszego regionu, *od Grudziądza do Tlenia* liczy 49 km i jest sklasyfikowany jako CG-15y. Łączy on Warmię i Mazury z Borami Tucholskimi, po drodze zahaczając od północną część Ziemi Chełmińskiej i Dolinę Dolnej Wisły. Od Tlenia jego kontynuacją jest zielony szlak do Tucholi.²⁷

Zielony szlak ks. dr. Bernarda Sychty - *Osie – Żur – Drzycim – Gródek – Laskowice – Jeżewo – Czersk Świecki – Jaszcz – Brzeziny – Miedzno – Osie*, liczy 55 km. Szlak uwypukla atrakcje przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe na terenie gmin Osie, Jeżewo i Drzycim.²⁸

Wiślana Trasa Rowerowa – to najmłodszy szlak rowerowy. Trasa powstała w ramach ogólnopolskiego projektu, którego głównym zadaniem było połączenie 8 województw poprzez utworzenie 1200-kilmetrowego szlaku rowerowego wzdłuż Wisły. Jednocześnie WTR połączyła największe miasta regionu takie jak *Bydgoszcz, Toruń, Świecie, Chełmno, Grudziądz* i Włocławek. Przez obszar Ziemi Świeckiej trasa biegnie *od Topolna przez Chrystkowo – Gruczno – Świecie – Czaple – Sartowice – Święte i Michale*.²⁹

III.8.1.3. Szlaki wodne

Ziemia Świecka jest wyjątkowo bogata w wody płynące - rzeki Wisła, Wda i Mątawa wraz z dopływami. Wisła jako szlak wodny jest właściwie wcale nie wykorzystywana. Wda jest lewym dopływem Wisły i doskonale nadaje się do organizacji spływów kajakowych. Cała rzeka, w sumie 195 km, jest spływalna i dostępna do użytku dla kajakarzy. Od lat na odcinku od Czarnej Wody do Świecia, na początku lipca Klub Turystów Wodnych „Celuloza” Świecie organizuje na rzece Ogólnopolskie Spływy Kajakowe na odcinku od Czarnej Wody do – Świecia. Jednodniowe spływy rekreacyjne przeważnie odbywają się na odcinku Stara Rzeka – Tleń, lub też Tleń – Żur.

Ponadto obszar LGD przecinają też Prusina, Ryszka, Sobińska Struga i Wyrwa, będące dopływami Wdy wszystkie te rzeki określane są typem rzek zwałkowych - użytkownicy muszą liczyć się z licznymi przeszkodami i zwalonymi drzewami na trasie. Z kolei Mątawa to drugi pod względem długości, liczący 64 km dopływ Wdy, wpływający do Wisły w okolicy Warlubia. Jako szlak wodny wykorzystywana jest na odcinku od młyna w Rozgartach, przez Buśnię, aż do miejscowości Święte w gminie Świecie.

III.8.1.4. Jeziora i inne zbiorniki wodne

Na obszarze Ziemi Świeckiej występują wyjątkowe bogactwo zbiorników wód stojących i płynnych - ponad 90 jezior i zbiorników wodnych większych niż 1 ha. Ich całkowita powierzchnia wynosi 1660 ha. Jest to 1,13 % jeziorności, taki wynik przewyższa średnią Polski wynoszącą 0,9 %. W przeważającej większości są to jeziora klasyfikowane jako średniej wielkości z II i III klasą czystości wód.³⁰

Potencjał jest ogromny, jednak niezbędne staje się odpowiednie jego wykorzystanie. Wiele zbiorników wodnych zagrożonych jest degradacją, zanieczyszczeniem przez okoliczne zakłady

²⁷ Bykowski W., Bykowski W. (red.), *Kujawsko – pomorskie dla każdego, przypis 93*,

²⁸ Chudecki M., *przypis 101*,

²⁹ *czasswiecia.pl*,

³⁰ Pająkowski J., *praca zb. „Przyroda Ziemi Świeckiej”, Towarzystwo Przyjaciół Dolej Wisły*

produkcyjne, gospodarstwa rolnicze czy dzikie wysypiska śmieci, co należy niwelować i chronić, a w efekcie adaptować zbiorniki do celów rekreacyjnych czy budowę form małej retencji.

Tabela nr III.10 Wybrane jeziora występujące na obszarze LGD, mające znaczenie turystyczne³¹

Gmina	Nazwa jeziora	Powierzchnia wody [ha]	Głębokość [m]	Uwagi
Osie	Piaseczno	32,5	11,7	rezerwat I kl. czystości
	Mukrz	34	9,0	kąpielisko ze stałą opieką ratowników WOPR
	Jezioro Żurskie / Tleńskie (Zalew Żurski)	440	15	ośrodki wypoczynkowe, wypożyczalnia sprzętu wodnego, kąpieliska
Świecie	Deczno	38,5	12,5	kąpielisko ze ratownikiem WOPR, przystań jachtowa i wypożyczalnia sprzętu wodnego
	Czaple	11,0	12,5	kąpielisko
Jeżewo	Stelchno	151	10,3	I klasa czystości dwa kąpieliska, wypożyczalnia sprzętu wodnego, dwie wyspy
	Jeżewko	2,4	----	kąpielisko
	Bielskie (Bielak)	45,0	3,6	kąpielisko
	Krokwiki Małe	6,1	----	kąpielisko
Warlubie	Rybno Duże	18,5	9,2	kąpielisko
	Radodzież	240, 0	9,5	kąpieliska, ośrodki wypoczynkowe

III.8.2. Ruch turystyczny

W okresie ostatnich siedmiu lat dynamika przyrostu turystów korzystających z usług noclegowych pozostała na podobnym poziomie, znaczący wzrost o 18% zauważalny jest w liczbie noclegów udzielonych rezydentom, co świadczy o wzroście ruchu turystycznego krajowego. W przypadku turystów zagranicznych nastąpił nieznaczny 6% wzrost korzystających z usług noclegowych w powiecie świeckim.

Tabela nr III.11: Ruch turystyczny w powiecie świeckim i gminach w 2013r. – dane GUS

Jednostka terytorialna	obiekty ogółem	miejsca noclegowe	korzystający rezydenci (Polacy)	udzielone noclegi rezydentom (Polakom)	turyści zagraniczni korzystający	udzielone noclegi turystom zagranicznym
	ob.	msc.	osoba	-	osoba	-
Powiat świecki	18	1129	35175	57986	1899	3372
Dragacz	1	44	4708	6455	66	95
Nowe - miasto	1	54	3307	2448	859	859
Nowe - obszar wiejski	3	64	911	2497	163	567
Osie	9	831	16624	33202	56	123
Świecie - miasto	2	72	4230	5022	658	1584
Warlubie	2	64	5395	8362	97	144

³¹ Przyroda Ziemi Świeckiej

Obsługa ruchu turystycznego skupia się głównie na mieście Świecie. Pełnio ono rolę stolicy powiatu i jednocześnie stanowi centrum ruchu turystycznego, głównie krajoznawczego i drogowego. W centrum miasta, w budynku Ośrodka Kultury Sportu i Rekreacji, znajduje się punkt informacji kulturalno – turystycznej. W sezonie letnim funkcję tę po części przejmuje Zamek w Świeciu, który jest jedną z jednostek organizacyjnych OKSiR, w tamtejszym punkcie można zakupić pamiątki i podstawowe materiały promocyjno – informacyjne dotyczące obszaru LGD. Jednocześnie w miejscowości gminnej Osie przy Gminnym Ośrodku Kultury funkcjonuje punkt informacji turystycznej związany z funkcjonującym tam Centrum Nordic Walking Bory Tucholskie oraz leżącą na terenie gminy miejscowością uzdrowską Tleń.³²

III.8.3. Baza noclegowa i gastronomiczna

Bogactwo obiektów kulturalnych i przyrodniczych na obszarze powiatu świeckiego oraz dostępność do szerokiego wachlarza form uprawiania rekreacji przyczynia się do rozwoju usług turystycznych. Na turystów czekają atrakcyjne miejsca do wypoczynku i dobra kuchnia często sporządzana na bazie tradycyjnych produktów lokalnych. To najważniejsze elementy, w dużym stopniu decydujące o stopniu rozwoju funkcji turystycznych na obszarze LGD.

Na koniec 2013 roku odnotowano na obszarze LGD 1 129 miejsc noclegowych, których stopień wykorzystania wyniósł 22,7% i zmalał o 9% w stosunku do poprzedniego okresu programowania. Udzielonych noclegów było 61,4 tys. i nastąpił wzrost o 7% w okresie 7 lat. Korzystających z noclegów odnotowano 35,2 tys. i również nastąpił wzrost o 10%. Niewątpliwie warto podjąć działania przyczyniające się do rozwoju usług noclegowych, a tym samym systematycznego wzrostu ruchu turystycznego w regionie. Lista punktów noclegowych i gastronomicznych dostępna jest na stronie visitkujawsko-pomorskie.pl.

III.8.4. Agroturystyka

Powiat świecki posiada znacznie większy od obecnie wykorzystywanego, potencjał turystyczny związany przede wszystkim z doliną Wisły, doliną Wdy, dziedzictwem kulturowym, agroturystyką i turystyką wiejską, możliwością rozwoju zabudowy letniskowej. Badane ankietowe jednoznacznie wykazało, że potencjał agroturystyczny rośnie i postrzegany jest jako główne źródło tradycyjnych potraw lokalnych, i które należy wspierać, promować i rozwijać w sposób zapewniający wzrost ruchu turystycznego i rozpowszechniania ich produktów.

Wypoczynek w gospodarstwach agroturystycznych stanowi jedną z głównych alternatyw dla masowej turystyki wypoczynkowej i krajoznawczej. Korzyści wynikające z funkcjonowania takich gospodarstw dotyczą zarówno samych turystów, jak i usługodawców, dla których dodatkowy dochód z usług świadczonych na rzecz wczasowiczów jest często poważnym uzupełnieniem prowadzonej działalności rolniczej³³. Lista aktywnych gospodarstw agroturystycznych dostępna jest na stronie agroturystyka.kpodr.pl. Warto zaznaczyć, że na przestrzeni ostatnich 7 lat potencjał agroturystyczny na obszarze LGD wykazał nieznaczny wzrost, zwłaszcza na obszarach niekorzystnych rolniczo, co świadczy o aktywnym poszukiwaniu przez mieszkańców alternatywnych źródeł dochodów i skutecznego rozwoju działalności pozarolniczej. Ponadto gospodarstwa agroturystyczne stanowią cenne źródło tradycyjnych produktów kulinarnych, wytwarzanych często wedle tradycyjnych receptur, co warto wypromować i rozpowszechnić wśród turystów.

Niewątpliwie obszar LGD odznacza się wysokim potencjałem sprzyjającym rozwojowi atrakcyjnych form agro/turystycznych i rekreacyjnych wartych poznania i aktywnego wykorzystania. W odniesieniu do poprzedniego okresu programowania obszar turystyki uległ znaczącemu polepszeniu w obszarze usług i promocji, jednak nadal istnieje potrzeba tworzenia i modernizacji infrastruktury turystycznej, m.in. poprzez renowację istniejących szlaków, budowę stanic wodnych, miejsc obsługi rowerzystów, wyposażenie tras i miejscowości turystycznych w czytelne i dostosowane do osób niepełnosprawnych punkty informacyjne oraz zwiększenie dostępu do informacji o walorach i zasobach regionu.

³² *Koncepcja Rozwoju Turystyki w Gminie Świecie, przypis 74,*

³³ *Analiza Uwarunkowań Funkcjonowania i Rozwoju Agroturystyki na Obszarze Kociewia 2013,*

III.9. OCHRONA ŚRODOWISKA

III.9.1 Czynniki środowiskowe

W 2013r. pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 247,4 hm³ i był o 2,8% niższy niż w ub. roku. Największy pobór wody po raz kolejny zanotowano m.in. w powiecie świeckim – 15,4% poboru wody w województwie (w tym najwięcej na cele produkcyjne – 83,5%). Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2013 r. wyniosło 218,3 hm³ (88,2% poboru wody) i zmalało w stosunku do 2012 r. o 2,5%. Największe zużycie, analogicznie jak w przypadku poboru wody, zanotowano m.in. w powiecie świeckim. W 2013r. ilość ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych do wód powierzchniowych lub do ziemi wyniosła 130,3 hm³, w tym 125,2 hm³ wymagało oczyszczenia (96,1%). Najwięcej ścieków wymagających oczyszczenia wytworzono w: powiecie świeckim – 21,8% udziału w ilości ogółem. W 2013 r. (tak samo jak w 2012 r.) za szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim uznano 84 zakłady. Zakłady te wyemitowały 3,4 tys. ton zanieczyszczeń pyłowych (o 12,9% mniej niż w ub. roku). Podobnie jak w latach poprzednich, największy udział (69,4%) miały pyły wytworzone w procesie spalania paliw. Emisja zanieczyszczeń pyłowych w powiecie świeckim oscylowała na poziomie 0,3 tys. ton, natomiast zanieczyszczeń gazowych wyniosła 1 732,5 tys. ton. W powiecie świeckim stopień redukcji zanieczyszczeń pyłowych w 2013 r. wyniósł 99,3%, a w przypadku zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) wskaźnik ten wyniósł 2,6%. Duży odsetek zanieczyszczeń pyłowych pochodzi również z nieprawidłowego spalania traw i resztek poźniwnych, co staje się niejako tradycyjnym zabiegiem rolniczym. W 2013 r. ilość odpadów komunalnych powstałych w ciągu roku w wyniku działalności bytowo-gospodarczej ludności w powiecie świeckim wyniosła 533,9 tys. ton, w tym udział odpadów poddanych odzyskowi wyniósł 88,6%.

Tabela nr III.12: Wyszczególnienie czynników środowiskowych [stan na 31 XII 2013r.]

Wyszczególnienie		Powiat świecki	Kujawsko- pomorskie
Pobór wody [hm ³]	Ogółem, w tym na potrzeby:	38,1	247,4
	- Przemysłu [%]	83,5	34,3
	-Eksploatacji sieci wodociągowej [%]	13,2	44,7
Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia [hm ³]	Ogółem, w tym:	27,3	125,2
	- oczyszczone [%]	100	97,4
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków [%]		63,4	70,8
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych [tys. ton]	Pyłowych	0,3	3,4
	Gazowych ogółem, w tym:	1 732,5	7 938,9
	- SO ₂	1,4	19,3
	- Tlenki azotu	1,7	12,8
	- CO ₂	1 728,3	7 887,0
Zanieczyszczenia powietrza zatrzymane [% wytworzonych]	Pyłowe	99,3	99,3
	Gazowe (bez CO ₂)	2,6	36,3
Odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych)	Wytworzone w ciągu roku ogółem, w tym:	533,9	4 605,6
	- poddane odzyskowi	473,3	2 122,0
	Dotychczas składowane	1 572,7	19 645,3
Odpady komunalne zebrane w ciągu roku [tys. ton]		19,2	442,2

9.2. Zapotrzebowanie w energię

Głównym dostawcą energii na obszarze LGD jest ENEA Operator Sp. z o.o. oddział w Bydgoszczy. Ponadto występują również małe kotłownie lokalne, a część mieszkańców ogrzewa się sposobami tradycyjnymi przez kotłownie przydomowe. Na terenie gminy Drzycim działa niewielka

elektrownia wodna na Wdzie w Gródku oraz niewielka elektrownia w Bedlenkach, a w gminie Świecie Mała Elektrownia Wodna w Kozłowie i Przechowie.

9.3. Odnawialne źródła energii

Na terenie powiatu świeckiego funkcjonuje 13 małych elektrowni wodnych. Planowane są budowy wiatraków do celów energetycznych w gminach Pruszcz, Bukowiec, Drzycim, Warlubie i Jeżewo. Posadzonych jest powyżej 100 ha plantacji wierzby energetycznej. Rośnie liczba kotłów na biomasę służących do ogrzewania pomieszczeń, np. na terenie gminy Pruszcz funkcjonują one w kilkudziesięciu dużych obiektach użyteczności publicznej oraz u części rolników indywidualnych, którzy wykorzystują sprasowaną słomę do ogrzewania pomieszczeń. Na posesjach indywidualnych buduje się pompy ciepła i instalacje słoneczne do ogrzewania budynków mieszkalnych i podgrzewania wody na cele bytowe³⁴. Ich ilość jest wciąż niezadowalająca, a przeważają w szczególności nieekologiczne systemy grzewcze powodujące systematyczne zanieczyszczanie środowiska naturalnego.

Warto promować źródła i techniki wykorzystania OZE oraz podejmować skuteczne działania szkoleniowe, podnoszące świadomość w tej dziedzinie, co sprzyjać będzie promocji lokalnych zasobów naturalnych, jak i poprawie efektywności ich wykorzystania i oszczędzania, co z kolei wpłynie na poprawę stanu środowiska poprzez redukcję zanieczyszczeń do atmosfery i wód oraz redukcję ilości wywarzanych odpadów.

III.9.4. Gospodarka odpadami

Szacuje się, że na obszarze LSR powstaje w sektorze komunalnym powyżej 30 tys. mg odpadów co roku. Zdecydowanie najwięcej odpadów komunalnych wytwarzanych jest się w Świeciu (ok. 45%). Systematycznie rośnie stopień pokrycia mieszkańców zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych. W 2013 roku na terenie powiatu świeckiego funkcjonowało 8 składowisk odpadów komunalnych. Na terenie gminy Osie funkcjonowały 2 składowiska, na terenie gminy Dragacz nie ma składowiska odpadów komunalnych, a w gminach Lniano, Świekatowo i Warlubie zostały zamknięte. Na terenach pozostałych gmin funkcjonowało po jednym składowisku odpadów komunalnych. W gminie Świecie powstał Międzygminny Kompleks Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych dla powiatu świeckiego i chełmińskiego, który znacząco wzmocni gospodarkę na obszarze LGD. Ponadto powiat świecki ma opracowany i wdrażany „Program usuwania azbestu z budynków zlokalizowanych na terenie powiatu świeckiego”, w którym, między innymi, omówiona jest diagnoza aktualnego stanu użytkowania wyrobów zawierających azbest oraz możliwości, koszty i sposób realizacji tego programu. Nadal istnieje wysokie zagrożenie występowanie dzikich składowisk śmieci, co negatywnie wpływa na stan środowiska naturalnego i

III.9.5. Gospodarka wodno-ściekowa

Poziom wyposażenia w sieć wodociągową oraz kanalizacyjną na terenie LGD jest dość dobrze rozwinięta. Prawie w każdej gminie działa oczyszczalnia ścieków, w tym przemysłowe oczyszczające ścieki pochodzące z produkcji. Ścieki z obszaru Gmin Świecie i Bukowiec oczyszczane są w Mechanicznej Komunalnej Oczyszczalni Ścieków w Świeciu, a następnie w Biologicznej Oczyszczalni Ścieków Zakładów Papierniczych w Świeciu. Badanie własne wykazało dość wysokie zapotrzebowanie na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowościach wiejskich oraz konieczność rozwoju proekologicznej gospodarki ściekowej.

III.9.6. Edukacja ekologiczna

Na terenie powiatu świeckiego znajduje się bardzo wiele obiektów zorganizowanych form ochrony przyrody, w związku z czym istnieje szeroki wachlarz możliwości oraz duży potencjał rozwoju klasycznej edukacji ekologicznej. Działania w zakresie edukacji ekologicznej podejmowane przez Starostwo Powiatowe mają charakter stałych działań. Co roku dofinansowane są konkursy ekologiczne organizowane przez poszczególne podmioty z terenu Powiatu Świeckiego. Działania podejmowane z ramienia urzędów poszczególnych gmin są zróżnicowane, koncentrują się przede wszystkim na wspieraniu edukacji ekologicznej w szkołach, organizowaniu akcji sprzątania świata.

³⁴ *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Świeckiego,*

Uczniowie szkół opiekują się gminnymi pomnikami przyrody. Formy edukacji są zróżnicowane, a najważniejsze z nich obejmują:

- zajęcia edukacyjne organizowane w salach dydaktycznych lub w plenerze,
- szkolenia z zakresu ochrony środowiska, p-poż, zmian klimatycznych,
- wycieczki do rezerwatów znajdujących się na terenie parków krajobrazowych, warsztaty terenowe,
- konkursy fotograficzne, konkursy – testy z wiedzy o ochronie przyrody oraz wiedzy o parkach krajobrazowych,
- programy przyrodnicze w mediach oraz artykuły w prasie.

Parki Krajobrazowe na terenie powiatu świeckiego w prowadzeniu edukacji ekologicznej współpracują z nadleśnictwami, szkołami, samorządami, uczelniami i organizacjami pozarządowymi³⁵.

³⁵ Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Świeckiego,

Świadomość młodych ludzi w zakresie ochrony środowiska jest stale kształtowana, co przyczynia się do większej dbałości zarówno o krajobraz przyrodniczy, jak i poprawę wizerunku własnego podwórka. Ponadto zauważalne staje się podejmowanie działań proekologicznych przez przedsiębiorstwa (m.in. usługi turystyczne, gastronomiczne, hotelarskie), które świadczenie usług o wysokim standardzie uzależniają od spełniania wielu kryteriów związanych z ich oddziaływaniem na środowisko przyrodnicze. Wprowadzanie w obiektach turystycznych rozwiązań technicznych i organizacyjnych sprzyjających ochronie środowiska ma znaczący wpływ na obniżkę kosztów ich eksploatacji, zwłaszcza w zakresie zużycia energii, wody, gospodarki odpadowej, bez obniżenia jakości świadczonych usług. Niewątpliwie stanowi to atut powiatu świeckiego i warto nadal kształtować wiedzę i podnosić świadomość całego społeczeństwa w zakresie zmian klimatycznych i ochrony środowiska naturalnego, w tym rozwiązań innowacyjnych, co korzystanie wpłynie na życie przyszłych pokoleń i pozwoli niwelować problemy środowiskowe i zjawisko antropopresji.

III.10. STAN INFRASTRUKTURY W KONTEKŚCIE POTRZEB REWITALIZACJI

Na obszarze powiatu świeckiego każda gmina wskazuje na występowanie obszarów zdegradowanych i wymagających wdrożenia procesów rewitalizacyjnych celem poprawy życia lokalnej społeczności i rozwoju społecznego - gospodarczo obszaru. W oparciu o aktualną ustawę o rewitalizacji oraz wytyczne gminy zadeklarowały tworzenie gminnych programów rewitalizacji, które będą podstawą do stosowania rozwiązań ustawowych w zakresie odnowy tych terenów. Opis obszarów problemowych wskazanych do rewitalizacji zawarto w Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Świeckiego.

ROZDZIAŁ IV ANALIZA SWOT

Nieodłącznym elementem diagnozy obszaru LGD jest analiza SWOT. W związku z tym w lipcu 2015r. we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD przeprowadzono spotkania otwarte dla lokalnej społeczności, mające na celu zebranie informacji – badanie ankietowe - na temat głównych problemów, oczekiwań, jak również mocnych, słabych stron obszaru oraz szans i zagrożeń płynących z otoczenia. Ankiety zostały wypełnione przez mieszkańców z każdej gminy, w tym: przedstawicieli gmin, ośrodków pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, gospodarstw agroturystycznych, mediów lokalnych, jak również radnych, sołtysów, przedsiębiorców, rolników, liderów społecznych, nauczycieli i pozostałych mieszkańców zainteresowanych rozwojem obszaru LGD.

Opracowano *Raport z analizy badania ankietowego, umożliwiający wstępną analizę SWOT*, która podlegała dalszym konsultacjom przez utworzony zespół ds. opracowywania LSR podzielony na obszary tematyczne: przedsiębiorczość, społeczeństwo i środowisko. Podział ten pozwolił na szczegółowe podejście do analizy SWOT, z uwagi na zróżnicowane doświadczenie osób w nim uczestniczących.

Wypracowana przez zespół analiza SWOT, została poddana konsultacjom społecznym przeprowadzonym drogą internetową (formularz uwag zamieszczony na www.lgdswiecie.pl, www.lgdswiecie-konsultacje.pl) oraz możliwością wypełnienia formularza w biurze

W pracach nad analizą SWOT brali udział na równych zasadach i bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu przedstawiciele lokalnej społeczności z całego obszaru objętego LGD.

Dla zapewnienia spójności SWOT z diagnozą obszaru:

- analizę podzielono na trzy obszary tematyczne: przedsiębiorczość, społeczeństwo i środowisko, które mają wpływ na wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD,
- wskazano w opisie obszaru:
 - wypracowane, kluczowe problemy, potrzeby i oczekiwania,
 - istotne zasoby i potencjał świadczące o zachowaniu spójności wewnętrznej,
 - grupę defaworyzowaną i istotne obszary interwencji.

Ostateczna analiza SWOT została przedstawiona w poniższych tabelach.

Tabela IV.1 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY	SŁABE STRONY	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY
Obszar: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ			
<ul style="list-style-type: none"> – Dobre położenie komunikacyjne (Autostrada 1, PKP, S5, lotnisko w Trójmieście), – Dobrze rozwinięte firmy przemysłu papierniczego, drzewnego i przetwórstwa mięsnego, – Bogata leśność terenu jako baza dla gospodarki leśnej oraz rozwoju funkcji ekologicznej i krajobrazowej, – Korzystne warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa Ekologicznego, – Potencjał rolniczy, – Produkty, które mogą stać się marką obszaru, 	<p>Rozdział III.3 III.4 III.6</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Niska aktywność w zakresie przedsiębiorczości, – Niewystarczające wykorzystanie gospodarcze istniejących naturalnych zasobów lokalnych, – Działalność innowacyjna, – Niewystarczające wykorzystanie potencjału produktów lokalnych, – Mało rozwinięta przedsiębiorczość społeczna, – Niewystarczające tereny inwestycyjne, – Niskie kwalifikacje pracowników, – Brak aktualnej kompleksowej informacji turystycznej (foldery), – Brak rozpoznawalnej marki produktu lokalnego, – Niewystarczająca wiedza i informacja o źródłach finansowanych, – Niewystarczająca współpraca między podmiotami w obszarze turystyki, produktów i usług lokalnych, 	<p>Rozdział III.3 III.4 III.7 X.1</p>
Obszar: SPOŁECZEŃSTWO			
<ul style="list-style-type: none"> – Doświadczenie wnioskodawców w realizacji operacji, – Walory przyrodnicze Doliny Dolnej Wisły; Wdeckiego Parku Krajobrazowego i Borów Tucholskich jako naturalne źródło do zdobywania wiedzy o przyrodzie i jej ochronie oraz do poprawy kondycji psychofizycznej człowieka, – Aktywnie działające organizacje wiejskie (KGW, OSP), – Dobra baza sportowa (sale gimnastyczne przy szkołach, boiska trawiaste do piłki nożnej), – Bogate tradycje ludowe, kulturowe, obyczaje, – Bliskość bazy edukacyjnej i oświatowej, – Potencjał do wytwarzania produktów lokalnych, – Zaangażowanie mieszkańców (społeczności lokalnej), – Walory krajobrazowe, kulturowe, – Budząca się aktywność mieszkańców, 	<p>Rozdział III.3 III.4 III.5 III.6 III.7 III.8 III.9</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Niewystarczająca ilość ofert spędzania wolnego czasu, – Niedostosowanie gospodarstw rolnych do standardów UE, jako bariera w pozyskiwaniu dotacji na rozwój gospodarstw rolnych, – Bierność bezrobotnych, – Potrzeba rozwijania bazy sportowej, – Zła kondycja materialna mieszkańców, – Słabe zagospodarowanie otoczenia świetlic wiejskich, – Niedostateczna ilość środków na organizowanie imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych, – Niewystarczająca ilość ścieżek pieszo rowerowych, – Brak wsparcia instytucjonalnego dla produktów 	<p>Rozdział III.3 III.4 III.6 III.7 III.8 III.9</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Budząca się świadomość społeczna, - Aktywizacja, sport, kultura, spędzanie czasu w dostępnych placówkach, - Aktywnie działające organizacje pozarządowe i samorządowe w dziedzinie niepełnosprawności, - Istniejąca infrastruktura społeczna w tym sportowe (świetlice, domy kultury, boiska, hale sportowe itp.), 		<p>lokalnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Niechęć społeczeństwa do zmian, - Brak motywacji do działania, - Brak ekspertów/praktyków w zakresie Ekonomii Społecznej, - Słaba promocja Ekonomii Społecznej, - Słabe kompetencje liderów, - Niedostateczne wsparcie osób starszych, - Brak innowacyjnych form wspierania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem, - Trudności w adaptacji osób długotrwale bezrobotnych, - Niska aktywizacja zawodowa określonych grup społeczeństwa, - Niska aktywność społeczna, - Niska integracja społeczna, grupy działają na zasadzie konkurencji a nie wspólnego celu - Niedostateczne wsparcie instytucjonalne (często merytoryczne), - Niski poziom wykształcenia rolników, 	
Obszar: ŚRODOWISKO			
<ul style="list-style-type: none"> - Bogactwo zasobów przyrodniczych (m.in. lasy, jeziora, rzeki), - Wysoki stopień zalesienia obszaru (m.in. Bory Tucholskie) - szlaki turystyczne (m.in. rowerowe, piesze), - Parki krajobrazowe (m.in. Wdecki, Nadwiślański, Tucholski), - Liczne naturalne zbiorniki wodne (m.in. rzeka Wda, Wisła, Brda, jeziora), - Korzystne warunki klimatyczne, - Działalność organizacji pozarządowych w zakresie edukacji środowiskowej (m.in. Ochotnicze Straże Pożarne, Towarzystwa Rozwoju Gminy), - Dostępność obszarów Natura 2000, 	Rozdział III.3 III.8 III.9	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczająco zagospodarowane zbiorniki wodne pod rekreację i wypoczynek, - Zanieczyszczenie wód powierzchniowych, - Mała ilość przydomowych oczyszczalni ścieków, - zagrożenie dla środowiska naturalnego przez istniejące zakłady przemysłowe, - Zróżnicowana gospodarka odpadami, - Duże zróżnicowanie jakościowe gruntów rolnych, - Niska świadomość mieszkańców w zakresie wykorzystania obszarów Natura 2000, - Złe tradycje wypalania traw i resztek poźniwnych, - Ograniczenia inwestycyjne (natura 2000), - Mało rozwinięta proekologiczna gospodarka ściekowa, 	Rozdział III.4 III.6 III.8 III.9

		<ul style="list-style-type: none"> - Nieekologiczne systemy grzewcze, - Słaby stan infrastruktury turystycznej (brak stanic wodnych, brak miejsc obsługi dla rowerzystów, brak tablic informacyjnych o atrakcjach w okolicy, - Niewystarczający dostęp do informacji o regionie i jego zasobach 	
SZANSE	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY	ZAGROŻENIA	ODNIESIENIE DO DIAGNOZY
Obszar: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ			
<ul style="list-style-type: none"> - Wykorzystanie i rozwój obszarów inwestycyjnych, w tym Vistula Park I i II, - Dobre położenie terenów inwestycyjnych przy autostradzie i przyszłej S5, - Środki zewnętrzne na wsparcie inwestycji mikro i małych przedsiębiorstw, - Wsparcie dla przemysłu przetwórczego (powstanie inkubatora kuchennego oraz krótkie łańcuchy dostaw), - Coraz większa świadomość społeczna w zakresie zdrowego odżywiania, - Produkty lokalne, tradycyjne, - Produkcja spożywcza ekologiczna, - Bliskość dużych miejscowości, - Potencjalny rynek zbytu dla produktów w lokalnych otoczenie dużych miast Bydgoszcz, Toruń, - Zainteresowanie przedsiębiorstw, pracowników innowacjami, - Utworzenie inkubatora dla małych przedsiębiorstw w gminach wiejskich, - Rozwój istniejącej infrastruktury, - Wioski tematyczne, - Wzrastająca świadomość w zakresie edukacji środowiskowej, 	Rozdział III.3 III.4 III.7	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczająca ilość podmiotów gospodarczych zapewniających miejsca pracy, - Niewystarczający poziom pracowników z kwalifikacjami odpowiadającymi potrzebom rynku pracy, - Małe / niewystarczające zainteresowanie inwestorów zewnętrznych, - Niewystarczająca promocja terenów inwestycyjnych, - Niestabilność prawa, - Wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej, - Zbyt wysokie wymagania sanitarne i skarbowe, - Biurokracja w zakładaniu i prowadzeniu firmy, - Konkurencja na rynku, - Zła konkurencja, - Emigracja zarobkowa, 	Rozdział III.3 III.4 III.7 III.8 X.1
Obszar: SPOŁECZEŃSTWO			
<ul style="list-style-type: none"> - Możliwość pozyskania bezzwrotnej pomocy ze środków UE, 		<ul style="list-style-type: none"> - Trudności w adaptacji osób długotrwale bezrobotnych, - Wzrost patologii, 	

<ul style="list-style-type: none"> - Rozwój gospodarczy – tworzenie nowych miejsc pracy, - Znaczący spadek bezrobocia, - Planowana droga expressowa S5 ze zjazdami, - Współpraca regionalna, - Edukacja społeczności lokalnej, - Pobudzenie działalności świetlic środowiskowych, - Wykorzystanie istniejącej infrastruktury społecznej (świetlice wiejskie), - Zaangażowanie społeczności lokalnej na rzecz rozwoju obszaru, - Rozbudowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, - Większe wsparcie unijne, - Rosnące kompetencje mieszkańców, - Zasoby kulturowe, - Integracja społeczna, - Współpraca z organizacjami społecznymi, 	Rozdział III.4 III.3 III.9 X.1	<ul style="list-style-type: none"> - Wzrost liczby osób uzależnionych, - Niewystarczające zasoby mieszkań komunalnych w tym socjalnych, - Migracja zarobkowa, - Likwidowanie wiejskich placówek oświatowych, - Zanik charakterystycznych dla regionu obrzędów, tradycji, rzemiosła, - Bezrobocie, - Skomplikowany tryb pozyskiwania i niewystarczające dofinansowanie inwestycji ze środków UE, - Niska aktywizacja zawodowa określonych grup społeczeństwa, - Niska aktywność społeczna, - Przyzwyczajenie podopiecznych OPS do brania środków publicznych (mentalność), - Niska integracja społeczna, grupy działają na zasadzie konkurencji a nie wspólnego celu, - Brak prostych przepisów (biurokracja), - Zaplecze finansowe grantobiorców Brak wkładu własnego do pozyskiwania dotacji, - Niedostateczne wsparcie instytucjonalne (często merytoryczne), - Ubóstwo, - Brak bezpieczeństwa ekonomicznego, - Starzenie się społeczeństwa, - Wzrost negatywnych zjawisk związanych z wykluczeniem społecznym i ubóstwem, 	Rozdział III.2 III.3 III.4 III.5
Obszar: ŚRODOWISKO			
<ul style="list-style-type: none"> - Zachowanie dziedzictwa przyrodniczego, - Atrakcyjność środowiska naturalnego i wynikająca z niej atrakcyjność rekreacyjno-turystyczna regionu, - Zwiększona świadomość promocji walorów przyrodniczych, - dostępność środków unijnych, - Podnoszenie wiedzy społeczności w zakresie ochrony 	Rozdział III.3	<ul style="list-style-type: none"> - Niewystarczający monitoring zagrożeń dla środowiska, - Dzikie wysypiska i składowiska odpadów, - Degradacja zbiorników wodnych, - Autostrada A1 – zwiększenie ruchu samochodów, - Zły wpływ gospodarki rolnej wielkoobszarowej na korytarze ekologiczne, 	Rozdział III.3

<p>środowiska i zmian klimatycznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wykorzystanie zasobów wiedzy i działalności przedstawicieli różnych środowisk, - Ograniczanie antropopresji poprzez ukierunkowanie ruchu turystycznego, - Podnoszenie wiedzy społeczności w zakresie świadomości p.poż. (w tym począwszy do dzieci, młodzieży), - Wykorzystanie obszarów Natura 2000 i obszarów o niekorzystnych walorach do celów gospodarczych (przetwórstwo, agroturystyka), 	III.6 III.8 III.9 X.1	<ul style="list-style-type: none"> - Zbyt duża koncentracja hodowli zwierząt w gospodarstwach wysokotowarowych zagrażająca sąsiednim posesjom, - Brak małej retencji, - Brak działań proekologicznych, - Brak działań zwiększających świadomość w zakresie zmian klimatycznych i ochrony środowiska, 	III.8 III.9
--	--	--	------------------------------

W oparciu o analizę SWOT i diagnozę obszaru stwierdza się, że należy wspierać działania mające na celu:

1. podnoszenie potencjału gospodarczego, w szczególności tworzenie i rozwój przedsiębiorczości z uwzględnieniem usług turystycznych i agroturystycznych oraz wspieranie inkubatorów przedsiębiorczości
2. integrowanie różnych branż oraz podejmowanie współpracy pomiędzy usługodawcami w kierunku rozwoju agro/turystyki i rekreacji,
3. rozwój ekonomii społecznej,
4. wzmocnienie infrastruktury społecznej,
5. wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w obszarze gospodarki,
6. podnoszenie świadomości społeczności lokalnej, w szczególności z zakresu ochrony środowiska, zmian klimatycznych i działań innowacyjnych,
7. inicjatywy na rzecz mieszkańców obszaru LGD „Gminy Powiatu Świeckiego”,
8. rewitalizację w sferze społecznej i infrastrukturalnej,
9. zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
10. zachowanie dziedzictwa lokalnego,
11. podniesienie poziomu atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej obszaru LGD,
12. promocję obszaru LGD i zwiększenie jego rozpoznawalności.

Z diagnozy obszaru i przeprowadzonej analizy SWOT wraz z wnioskami zidentyfikowano następujące problemy kluczowe:

SŁABO ROZWIŃTY OBSZAR GOSPODARCZY LGD
BIERNOŚĆ SPOŁECZNA I ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW OBSZARU LGD
NIEWYSTARCZAJĄCA ROZPOZNAWALNOŚĆ OBSZARU LGD

Szczegółowo przeprowadzona analiza SWOT stanowi podstawę do określenia celu ogólnego i szczegółowego LSR oraz do określenia mierzalnych wskaźników (rezultat i produkt), które będą miernikami osiągnięcia celów.

Tabela nr IV.2. Tabela matrycy powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników		
Słabo rozwinięty obszar gospodarczy LGD	<i>Wzmocnienie rozwoju społeczno - gospodarczego obszaru LGD do końca 2023 roku</i>	<i>Rozwój gospodarczy obszaru LGD do końca 2023 roku</i>	<i>Rozwinięty obszar LGD - EFRR</i>	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Liczba utworzonych miejsc pracy	<i>Do 2023 roku wzrosnie odsetek osób deklarujących, że obszar LGD został rozwinięty społecznie i gospodarczo.</i>	Negatywne: niestabilność prawa, emigracja zarobkowa, wysokie koszty prowadzenia działalności gospodarczej Pozytywne: dostępność środków unijnych,		
				Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa					
			<i>Rozwinięty obszar LGD - EFRR</i>	Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR				
				Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	Wzrost zatrudnienie we wspieranych przedsiębiorstwach				
			<i>Rozwinięty obszar LGD - EFS</i>	Liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości	Liczba nowych produktów/usług wprowadzonych w przedsiębiorstwie				
				Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	Liczba udoskonalonych produktów/usług wprowadzonych w przedsiębiorstwie				
				Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby]	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach				
								Liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości	Liczba przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości
								Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	Liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu
								Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby]	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym których wzrosła aktywność społeczna

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Bierność społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD	<i>Wzmocnienie rozwoju społeczno - gospodarczego obszaru LGD do końca 2023 roku</i>	<i>Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD, w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku</i>	Aktywny obszar LGD - EFRROW	Liczba miejscowości, w których zrealizowano operacje z zakresu kształtowania przestrzeni publicznej	Wzrost liczby osób odwiedzających miejscowość, w której zrealizowano operacje z zakresu przestrzeni publicznej lub odnawiania/zakupu zabytków.	Do 2023 roku wzrosła liczba osób deklarujących, że obszar LGD został rozwinięty społecznie i gospodarczo.	Negatywne: wzrost patologii, starzenie się społeczeństwa, niechęć ludzi do zmiany swojej sytuacji Pozytywne: Współpraca regionalna i „zdrowa” konkurencja
				Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej drogowej w zakresie włączenia społecznego		
				Liczba szkoleń	Liczba osób przeszkolonych w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych ww. wsparciem		
				Liczba inicjatyw zaspokajających potrzeby społeczne	liczba osób uczestniczących w inicjatywach, które zaspokajają potrzeby społeczne		
			Aktywny obszar LGD - EFRR	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów		
				Długość przebudowanych dróg gminnych			
			Aktywny obszar LGD - EFS	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby]	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu		
					Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)		
					Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna		

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Niewystarczająca rozpoznawalność obszaru LGD	Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD	Podnoszenie atrakcyjności obszaru LGD poprzez rozwój infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, zachowanie	Rozpoznawalny obszar LGD - EFRROW	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty	Do 2023 roku wzrosło odsetek osób deklarujących, że obszar LGD został rozwinięty społecznie i gospodarczo.	Negatywne: zanik tradycji kulturowych, Pozytywne: dobrze przeprowadzona akcja promocyjna
				liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej		
				Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi	Liczba działań promocyjnych		
				Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie na działania promocyjne			
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: -przedsiębiorcy -grupy defaworyzowane (określone w LSR) -młodzież -turyści -inne		
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy			

Opracowanie własne

ROZDZIAŁ V CELE I WSKAŹNIKI

W poprzednim rozdziale została podsumowana analiza SWOT oraz zidentyfikowano problemy kluczowe. Kolejnym etapem prac nad LSR było przekształcenie problemów w cel ogólny i cele szczegółowe, co pozwoliło określić kierunki działania i wskaźniki, które pozwolą skutecznie realizować założone cele biorąc pod uwagę zdiagnozowane problemy na obszarze LGD.

Formułowanie celów oparto na:

- a) przeprowadzonej diagnozie obszaru LGD w trzech obszarach: przedsiębiorczość, środowisko i społeczeństwo,
- b) analizie SWOT,
- c) wynikach konsultacji społecznych przeprowadzonych różnorodnymi technikami partycypacyjnymi, m.in. otwarte spotkania w gminach, ankieta papierowa, ankieta elektroniczna, konsultacje pisemne, konsultacje elektroniczne, indywidualne wywiady z podmiotami (m.in. z instytucjami i organizacjami wspierającymi osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, przedsiębiorcami),
- d) pracy zespołu ds. opracowania LSR podzielonego na trzy obszary tematyczne: przedsiębiorczość, środowisko i społeczeństwo, co pozwoliło na dogłębną i konkretną analizę problemów, oczekiwań, kierunków działań rozwojowych oraz szans i zagrożeń dla obszaru LGD.

Przy konstruowaniu celów LSR uwzględniono założenia programów tj. PROW i RPO WK-P, w ramach których będzie realizowana LSR z uwzględnieniem źródeł ich finansowania. Spójność celów i programów przedstawia poniższy Diagram nr V.1.

W cel ogólny LSR 1.0 **„Wzmocnienie rozwoju społeczno – gospodarczego obszaru LGD do końca 2023 roku** – wpisuje się potrzeba wzmocnienia gospodarki lokalnej, aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców i zwiększenie rozpoznawalności obszaru LGD poprzez realizację celów szczegółowych, tj.:

- a) **Cel szczegółowy 1.1 „Rozwój gospodarczy obszaru LGD do końca 2023 roku”** – sprzyja realizacji przedsięwzięć: „*Rozwinięty gospodarczo obszar LGD*” w ramach trzech funduszy poprzez efektywne ożywienie postaw przedsiębiorczych w kierunku uruchamiania nowych działalności gospodarczych, jak również rozwój istniejących przedsiębiorstw poprzez wdrażanie nowych lub ulepszonych inwestycji technologicznych, produkcyjnych czy organizacyjnych, w tym działań innowacyjnych i sprzyjających środowisku. Cel ten dodatkowo sprzyja kreowaniu sieci usług turystycznych z wykorzystaniem unikalnych zasobów lokalnych.
- b) **Cel szczegółowy 1.2 „Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD, w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku.”** – sprzyja realizacji przedsięwzięć: *Aktywny obszar LGD*” w ramach trzech funduszy skierowanych w szczególności do grupy defaworyzowanej określonej w LSR na podstawie przeprowadzonej diagnozy. Poprzez kształtowanie i rewitalizację przyjaznej przestrzeni publicznej, realizację atrakcyjnych i aktywizujących inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności, jak również integrację i aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, obszar LGD wzmocni kapitał ludzki zdolny do wejścia na rynek pracy.
- c) **Cel szczegółowy 1.3 „Podnoszenie atrakcyjności obszaru LGD poprzez rozwój infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego i jego promocję do końca 2023 roku.”** – sprzyja realizacji przedsięwzięć: „*Rozpoznawalny obszar LGD*” w ramach funduszu EFRROW w kierunku wzmocnienia atrakcyjności turystycznej obszaru i jego skutecznej promocji na skalę regionalną i ponadregionalną poprzez wykorzystanie dziedzictwa lokalnego i wzmocnienie infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. Poszczególnym przedsięwzięciom przypisano adekwatne wskaźniki rezultatu i produktu, których osiągnięcie udowodni skuteczne zrealizowanie celów LSR.

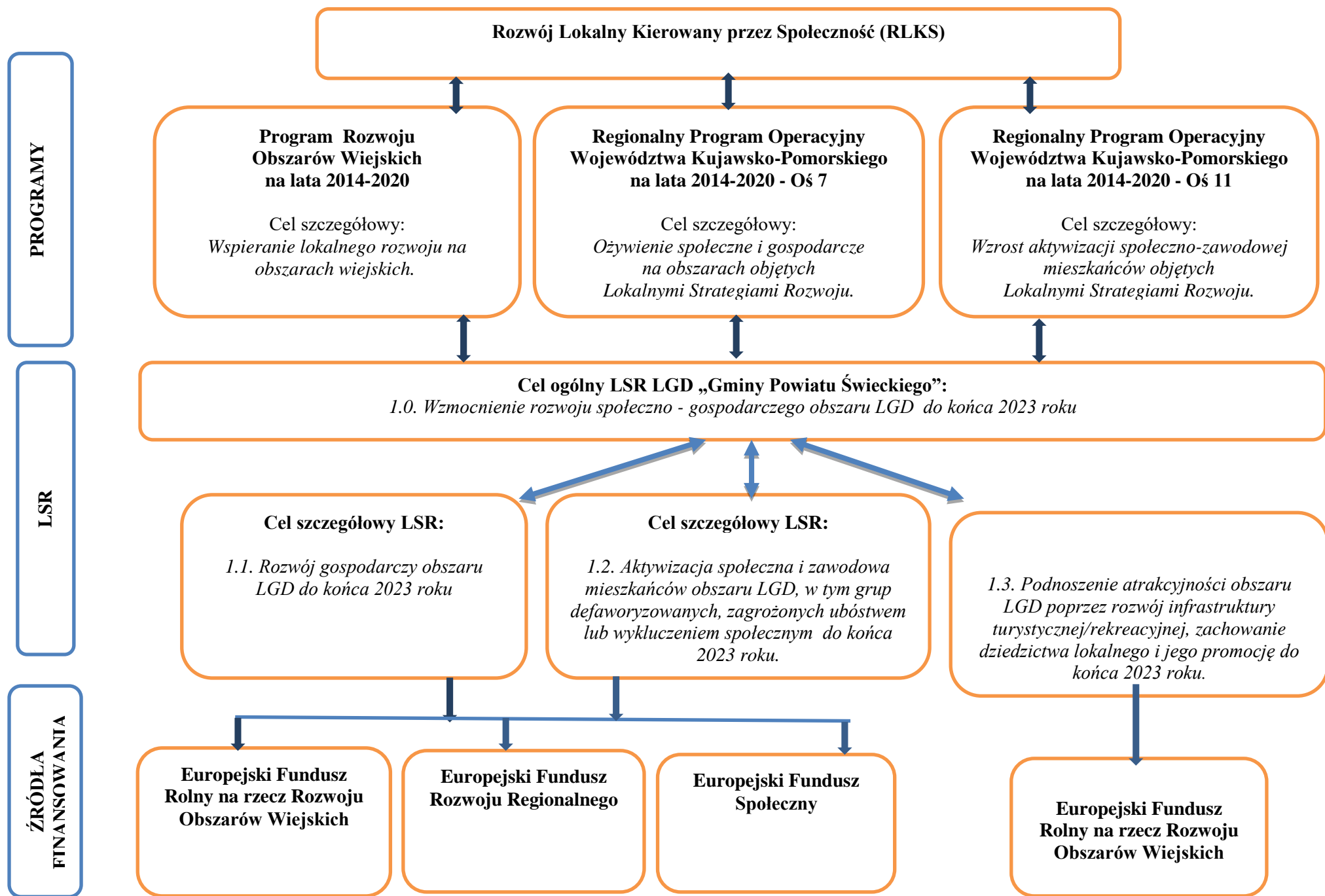

Tabela nr V.1. Specyfikacja celu ogólnego, celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz przypisanych im wskaźników (opracowanie własne)

1.0	Cel ogólny	Wzmocnienie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD do końca 2023 roku			
1.1	Cele Szczegółowe	Rozwój gospodarczy obszaru LGD do 2023 roku.			
1.2		Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD, w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku.			
1.3		Podnoszenie atrakcyjności obszaru LGD poprzez rozwój infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego i jego promocję do końca 2023 roku.			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W 1.0	Do 2023 roku wzrośnie odsetek osób deklarujących, że obszar LGD został rozwinięty społecznie i gospodarczo.	%	0	5	Dokumentacja LGD, ankiety stan początkowy i końcowy.
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
Wskaźniki celu szczegółowego 1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy.	sztuka	0	40	Ankieta monitorująca
	Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR.	osoba	0	100	Ankieta monitorująca
	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach.	osoba	0	50	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez wnioskodawców poświadczające wzrost zatrudnienia, np. umowy o pracę, oświadczenia itp.
	Liczba nowych produktów/usług wprowadzonych w przedsiębiorstwie.	sztuka	0	25	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez wnioskodawców poświadczające utworzenie i wdrożenie nowych produktów/usług, dokumentacja zdjęciowa, oświadczenia, itp.
	Liczba udoskonalonych produktów/usług wprowadzonych w przedsiębiorstwie.	sztuka	0	25	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez wnioskodawców poświadczające wdrożenie udoskonalonych produktów/usług, dokumentacja zdjęciowa itp.

	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach.	sztuka	0	10	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez wnioskodawców poświadczające stopień osiągnięcia wskaźnika, np. oświadczenia, dokumenty ewaluacyjne, raport /sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji itp.
	Liczba przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości	sztuka	0	20	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez wnioskodawców poświadczające stopień osiągnięcia wskaźnika, np. oświadczenia, dokumenty ewaluacyjne, raport
	Liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu	sztuka	0	5	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez wnioskodawców poświadczające stopień osiągnięcia wskaźnika, np. oświadczenia, dokumenty ewaluacyjne, raport
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna.	osoba	0	100	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez podmioty aktywizujące, w tym np.: opinia psychologa, pedagoga, terapeuty, pracownika socjalnego, zaświadczenia
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan początkowy 2016 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
Wskaźniki celu szczegółowego 1.2	Wzrost liczby osób odwiedzających miejscowość, w której zrealizowano operacje z zakresu przestrzeni publicznej lub odnawiania/zakupu zabytków.	osoba	0	5000	Ankieta monitorująca
	Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej drogowej w zakresie włączenia społecznego.	osoba	0	5000	Ankieta monitorująca
	Liczba osób uczestniczących w inicjatywach, które zaspokajają potrzeby społeczne.	osoba	0	3000	Ankieta monitorująca
	Liczba osób przeszkolonych, w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych ww. wsparciem	osoba	0	150	Ankieta monitorująca
	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych	osoba	0	5000	Badanie ankietowe, dokumenty

	obszarów.				udostępnione przez wnioskodawców poświadczające stopień osiągnięcia wskaźnika, np. oświadczenia, dokumenty ewaluacyjne, raport /sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji itp.
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu.	osoba	0	100	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez podmioty aktywizujące, w tym np.: opinia psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego, doradcy zawodowego, oświadczenia, zaświadczenie z PUP o zarejestrowaniu się jako osoba poszukująca pracy, oferty pracy, na które odpowiedział uczestnik operacji, kopia dziennika aktywności itp.
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek).	osoba	0	100	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez podmioty aktywizujące, w tym np.: opinia psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego, doradcy zawodowego, oświadczenia, np. o podjęciu zatrudnienia, samozatrudnienia, dokumenty udostępnione przez pracodawców poświadczające podjęcie zatrudnienia, wypis z CEIDG itp.
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna.	osoba	0	300	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez podmioty aktywizujące, w tym np.: opinia psychologa, pedagoga, terapeuty, pracownika socjalnego, zaświadczenia, np. o podjęciu nauki, podjęciu/ ukończeniu terapii uzależnienia, zaświadczenie o rozpoczęciu udziału w zajęciach w ramach CIS, KIS, zaświadczenie o podjęciu wolontariatu

Wskaźniki celu szczegółowego 1.3	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty.	osoba	0	2000	Ankieta monitorująca
	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.	osoba	0	4000	Ankieta monitorująca
	Liczba działań promocyjnych.	sztuka	0	15	Ankieta monitorująca
	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: -przedsiębiorcy -grupy defaworyzowane (określone w LSR) -młodzież -turyści -inne	sztuka	0	3	Ankieta monitorująca

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy itp.)	Wskaźniki produktu					
			Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru	
					Początkowa 2016 rok	Końcowa 2023 rok		
Cel szczegółowy 1.1	Rozwinięty obszar gospodarczo obszar LGD - EFRROW	Mieszkańcy obszaru LSR	konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa.	sztuka	0	30	Ankieta monitorująca
				Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa.	sztuka	0	14	Ankieta monitorująca
				Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR.	sztuka	0	1	Ankieta monitorująca
Rozwinięty obszar gospodarczo obszar LGD - EFRROW	Mieszkańcy obszaru LSR	Projekt grantowy	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie.	sztuka	0	50	Wykaz przedsiębiorstw, z którymi zawarto umowę o udzielenie wsparcia i które rozliczyły wsparcie – badanie własne.	

			konkurs	Liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości	sztuka	0	120	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez wnioskodawców poświadczające stopień osiągnięcia wskaźnika, np. oświadczenia, dokumenty ewaluacyjne, raport
				Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	sztuka	0	1	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez wnioskodawców poświadczające stopień osiągnięcia wskaźnika, np. oświadczenia, dokumenty ewaluacyjne, raport
				Rozwinięty gospodarczo obszar LGD - EFS	Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru LGD	Projekt grantowy	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby]	osoba
Cel szczegółowy 1.2	Aktywny obszar LGD - EFRROW	Mieszkańcy obszaru LSR w tym grupy defaworyzowane	Konkurs, Projekt grantowy	Liczba miejscowości, w których zrealizowano operacje z zakresu kształtowania przestrzeni publicznej	sztuka	0	10	Ankieta monitorująca
				Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	sztuka	0	4	Ankieta monitorująca

				Liczba inicjatyw zaspokajających potrzeby społeczne	sztuka	0	30	Ankieta monitorująca
				Liczba szkoleń	sztuka	0	20	Ankieta monitorująca
Aktywny obszar LGD - EFRR	Mieszkańcy obszaru LSR	Konkurs		Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	sztuka	0	25	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez wnioskodawców poświadczające stopień osiągnięcia wskaźnika, np. oświadczenia, dokumenty ewaluacyjne, dokumenty z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji itp.
				Długość przebudowanych dróg gminnych	km	0	1	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez wnioskodawców poświadczające stopień osiągnięcia wskaźnika, np. oświadczenia, raporty itp.
Aktywny obszar LGD - EFS	Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru LGD	Projekt grantowy		Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby]	osoba	0	500	Badanie ankietowe, dokumenty udostępnione przez wnioskodawców poświadczające liczbę uczestników objętych wsparciem w ramach operacji, np. listy obecności ze spotkań, szkoleń, warsztatów, wydarzeń, wyjazdów, zajęć integracyjno-aktywizujących, listy potwierdzające korzystanie z usług wspierających, dokumentacja zdjęciowa, oświadczenia itp.

Cel szczegółowy 1.3	Rozpoznawalny obszar LGD - EFRROW	Mieszkańcy obszaru LSR, przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane, turyści i inni.	Konkurs Projekt grantowy Projekt współpracy	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	sztuka	0	10	Ankieta monitorująca
				liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	0	11	Ankieta monitorująca
				Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi	osoba	0	1500	Ankieta monitorująca
				Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie na działania promocyjne	sztuka	0	15	Ankieta monitorująca
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	sztuka	0	3	Ankieta monitorująca
				Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	sztuka	0	5	Ankieta monitorująca

Określone w ramach LSR wskaźniki wykazują zerowy stan początkowy. Działania w ramach LSR na lata 2014-2020 rozpoczynają się wraz z podjęciem realizacji LSR i w ramach osiąganych wskaźników mamy uzyskać założony poziom zmian w poszczególnych obszarach, a określony wskaźnik ma informować o postępach w realizacji danego przedsięwzięcia. W ramach LSR zaplanowano w większości wskaźniki „statyczne”, dlatego też przyjęto stan początkowy na poziomie „0”.

Natomiast cztery z przyjętych wskaźników mają charakter „dynamiczny”. Jednakże z uwagi na zmianę obszaru działania LGD w stosunku do poprzedniego okresu programowania 2007-2013 nie dysponujemy porównywalnymi danymi pozwalającymi określić stan początkowy planowanych wskaźników:

- Wzrost liczby osób odwiedzających miejscowość, w której zrealizowano operacje z zakresu przestrzeni publicznej lub odnawiania/zakupu zabytków
- Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty
- Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej

Mając na uwadze uniknięcie „zafałszowania” stanu początkowego na potrzeby realizacji LSR założono stan początkowy na poziomie „0” dla w/w wskaźników.

Równocześnie dla wskaźnika „Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach” jest brak danych lokalnych dla obszaru LSR, do którego moglibyśmy się odnieść i ustalić stan początkowy dla poziomu zatrudnienia w mikro i małych przedsiębiorstwach, dlatego też na potrzeby realizacji LSR założono stan początkowy na poziomie „0”.

Stan końcowy wynika z zapisów w umowie ramowej, które obligują LGD do uzyskania minimalnego poziomu wskaźników rezultatu i produktu w odpowiednich zakresach czasowych. Ponadto stopień osiągania wskaźników zaplanowano z uwzględnieniem zdolności organizacyjnej biura LGD, mającej na celu sprawną i prawidłową realizację strategii.

Wskaźniki przypisane do poszczególnych celów i przedsięwzięć pozwalają zmierzyć postępy w realizacji LSR. Wybrane przez nas wskaźniki korespondują z konkretnymi celami i przedsięwzięciami oraz dają informację na temat zmiany wywołanej realizacją strategii. W LSR wyróżnia się trzy rodzaje wskaźników:

1. Wskaźnik oddziaływania
2. Wskaźnik rezultatu
3. Wskaźnik produktu

Ad. 1

Wskaźnik oddziaływania jest adekwatny do celu ogólnego i pozwala ocenić jego osiągnięcie. W związku z tym sformułowano następujący wskaźnik oddziaływania „*Do 2023 roku wzrośnie odsetek osób deklarujących, że obszar LGD został rozwinięty społecznie gospodarczo*” - tak określony wskaźnik zmierzy poprawę zjawisk negatywnych na obszarze LGD oraz oceni efekty zmian społecznych i gospodarczych w dłuższej perspektywie, czyli nie bezpośrednio po zakończeniu realizacji LSR. Stan bazowy i końcowy wskaźnika został określony na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych na obszarze LGD wśród społeczności lokalnej.

Ad.2

Wskaźniki rezultatu określa stan osiągnięcia celu szczegółowego.

Do celu szczegółowego 1.1 „**Rozwój gospodarczy obszaru LGD do końca 2023 roku**” przypisano następujące wskaźniki rezultatu:

- a) Liczba utworzonych miejsc pracy – planuje się wsparcie osób zamierzających podejmować bądź rozwijać działalność gospodarczą na obszarze LGD, a tym samym tworzyć miejsca pracy. Projekty finansowane z EFRROW.
- b) Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR – z przeprowadzonej analizy SWOT stwierdzono, że istnieje brak współpracy między podmiotami z różnych branż, w związku z tym zamierzamy wspierać osoby, które stworzą sieć współpracy, stąd dokonany wybór wskaźnika. Projekty finansowane z EFRROW.
- c) Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach – wybrano wskaźnik, który jest związany z tworzeniem miejsc pracy. Operacje realizujące ten wskaźnik będą finansowane z EFRR.
- d) Liczba nowych produktów/usług wprowadzonych w przedsiębiorstwie – według mieszkańców obszaru LGD (analiza SWOT) istnieje potrzeba unowocześnienia oferty istniejących przedsiębiorstw oraz poprawa ich konkurencyjności. W związku z tym wybrano ten wskaźnik, a operacje go realizujące będą finansowane z EFRR.

- e) Liczba udoskonalonych produktów/usług wprowadzonych w przedsiębiorstwie – tak jak napisano w poprzednim wskaźniku będziemy wspierać każdy przejaw rozwoju przedsiębiorstwa, w tym udoskonalanie produktu/usługi. Operacje finansowane z EFRR.
- f) Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach – będziemy udzielać wsparcia dla mikro i małych przedsiębiorstw, które będą ulokowane na zrewitalizowanym obszarze. Operacje te pozytywnie wpłyną na dany obszar pod względem gospodarczym i społecznym, finansowane będą z EFRR.
- g) Liczba przedsiębiorstw korzystających z usług (nowych i/lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości – będziemy wspierać tworzenie małego inkubatora przedsiębiorczości, który będzie świadczył usługi na rzecz lokalnych przedsiębiorców. Operacje finansowane z EFRR.
- h) Liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu - będziemy wspierać mały inkubator przedsiębiorczości, który stworzy warunki do tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw lokalnych. Operacje finansowane z EFRR.
- i) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – w perspektywie finansowej 2014-2020 LGD będzie wspierać działania mające na celu wzrost aktywności, polegającej na ożywieniu i aktywizacji różnych grup społecznych w celu zaspokajania własnych potrzeb. Operacje realizujące ten wskaźnik będą finansowane z EFS.

Drugi cel szczegółowy 1.1. „**Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD, w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku**” osiągniemy, dzięki zrealizowaniu następujących wskaźników:

- a) Wzrost liczby osób odwiedzających miejscowość, w której zrealizowano operacje z zakresu przestrzeni publicznej lub odnawiania/zakupu zabytków – wg mieszkańców obszaru LGD należy wspierać inicjatywy związane z realizacją operacji związanych z małą infrastrukturą, kształtowaniem przestrzeni publicznej, które jednocześnie będą aktywizować społeczność lokalną. Operacje będą finansowane z EFFROW.
- b) Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury technicznej drogowej w zakresie włączenia społecznego – mieszkańcy obszaru LGD w badaniu ankietowym wskazali, że potrzebne są inwestycje przyczyniające się do rozwoju infrastruktury drogowej, która zagwarantuje spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego. W związku z tym LGD zamierza wspierać te działania, tym samym wybrano odpowiedni wskaźnik rezultatu. Operacje finansowane z EFFROW.
- c) Liczba osób uczestniczących w inicjatywach, które zaspokajają potrzeby społeczne – wybrano ten wskaźnik, ponieważ będziemy wspierać inicjatywy aktywizujące społecznie i zawodowo lokalną społeczność. Operacje finansowane z EFFROW.
- d) Liczba osób przeszkolonych, w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych ww. wsparciem – wybrano ten wskaźnik, ponieważ planuje się wsparcie szkoleniowe, skierowane w szczególności do grup defaworyzowanych, w zakresie podnoszenia wiedzy i aktywności społecznej i zawodowej. Operacje realizujące ten wskaźnik będą finansowane z EFFROW.
- e) Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów - wybrano ten wskaźnik, ponieważ będziemy wspierać działania aktywizujące społecznie i zawodowo lokalną społeczność na obszarach zrewitalizowanych w oparciu o Gminne/Lokalne Programy Rewitalizacyjne. Operacje finansowane z EFRR.
- f) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu - wybrano ten wskaźnik, ponieważ będziemy wspierać operacje mające na celu poprawę sytuacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Operacje finansowane z EFS.
- g) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – w perspektywie finansowej 2014-2020 LGD ma za zadanie wspierać osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, stąd wybór omawianego wskaźnika. Operacje finansowane z EFS.
- h) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – wybór tego wskaźnika ściśle wpisuje się w działania jakie planuje się realizować w ramach LSR. Operacje będą finansowane z EFS.

Trzeci cel szczegółowy 1.3. „**Podnoszenie atrakcyjności obszaru LGD poprzez rozwój infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego i jego promocję do końca 2023 roku**” przypisane ma następujące wskaźniki rezultatu:

- Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty – wg mieszkańców należy wspierać inwestycje

związane z zachowaniem dziedzictwa lokalnego. W związku z tym w LSR przewidziano taki zakres tematyczny wsparcia i wybrany wskaźnik będzie mierzyl jego realizację. Operacje będą finansowane z EFRROW.

- Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej – potrzebne są inwestycje, które związane będą z ogólnodostępną infrastrukturą turystyczną i rekreacyjną. Takie działania zamierzamy wspierać w ramach LSR, stąd wybrany do jego mierzenia wskaźnik rezultatu. Operacje finansowane z EFRROW.
- Liczba działań promocyjnych - wszystkie działania realizowane w ramach LSR oraz obszar LGD potrzebują działań promocyjnych, które przyczynią się do rozwoju regionu, wzrostu jego rozpoznawalności i atrakcyjności. Operacje finansowane z EFRROW.
- Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych (przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne – spośród dostępnych wskaźników wybrano ten, który realizuje zaplanowane przez LGD projekty współpracy. Operacje finansowane z EFRROW

Ad.3

Wskaźniki produktu mają na celu zmierzenie efektów pojedynczych operacji składających się na przedsięwzięcia realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Założyliśmy realizację przedsięwzięć, które będą mierzone adekwatnymi do nich wskaźnikami produktu.

„Rozwinięty gospodarczo obszar LGD” – EFRROW

Przedsięwzięcie to finansowane będzie z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, zakresy tematyczne, które będą je realizować to:

- Podejmowanie działalności gospodarczej
- Rozwijanie działalności gospodarczej
- Sieciowanie w zakresie usług turystycznych

Na obszarach wiejskich rynek pracy jest słabo rozwinięty, co wiąże się z trudnościami w pozyskaniu pozarolniczych źródeł dochodów. Wspierać będziemy mieszkańców z terenów wiejskich obszaru LGD w podejmowaniu działalności pozarolniczej.

W ramach rozwijania działalności gospodarczej wsparcie kierowane będzie do małych i średnich firm w celu wzmocnienia ich potencjału produkcyjnego i dostosowania ich działalności do aktualnych wyzwań rynkowych.

Na terenie LGD brak zintegrowanego, sieciowego produktu turystyki wiejskiej, który przyczyniłby się do współdziałania ludzi i różnych podmiotów w zakresie rozwoju turystyki wiejskiej. Wspierane będą formy współpracy, dzięki którym zintegrują się przedstawiciele różnych środowisk zawodowych i społecznych, tworzących usługi turystyczne i okołoturystyczne na obszarach wiejskich.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach konkursów.

Wskaźniki produktu przypisane do tego przedsięwzięcia

- Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa
- Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa
- Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR

„Rozwinięty gospodarczo obszar LGD” – EFRR

Przedsięwzięcie finansowane będzie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w zakresie tematycznym - Inwestycje w mikro i małe przedsiębiorstwa.

Działania te będą polegać na wspieraniu małej przedsiębiorczości lokalnej, które będą odbywać się również poprzez tworzenie małych inkubatorów przedsiębiorczości. Wsparcie inwestycyjne przeznaczone będzie dla istniejących już przedsiębiorstw z obszaru LGD.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w projektów grantowych oraz konkursów.

Wskaźnik produktu przypisany do tego przedsięwzięcia brzmi następująco:

- Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie
- Liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości
- Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości

„Rozwinięty gospodarczo obszar LGD” – EFS

Przedsięwzięcie finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie tematycznym - Ekonomia społeczna. Podejmowane działania będą wspierać przedsięwzięcia ukierunkowane m.in. na animację, tworzenie, rozwój i współpracę w ramach lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach projektów grantowych.

Wskaźnik produktu przypisany do tego przedsięwzięcia to:

- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby]

„Aktywny obszar LGD” – EFRROW

Przedsięwzięcie to finansowane będzie z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, zakresy tematyczne, które będą je realizować to:

1. kształtowanie przestrzeni publicznej
2. podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej
3. inicjatywy na rzecz lokalnej społeczności

Rozwój przestrzenny w miejscowościach wiejskich nie jest na tyle interesujący by być atrakcyjnym dla mieszkańców, turystów i inwestorów. Inwestycje dotyczące kształtowania przestrzeni publicznej mają podnieść atrakcyjność obszarów wiejskich i promować rozwój przestrzenny.

W ramach podnoszenia wiedzy społeczności lokalnej będą mogły być realizowane projekty z zakresu podnoszenia świadomości czy promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych, a także promujących innowacyjne rozwiązania. Celem działań podejmowanych inicjatyw lokalnych będzie realizacja przedsięwzięć polepszających warunki życia lokalnej społeczności.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach konkursów oraz projektów grantowych.

Wskaźniki produktu przypisane do tego przedsięwzięcia

- Liczba miejscowości, w których zrealizowano operacje z zakresu kształtowania przestrzeni publicznej
- Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego
- Liczba szkoleń
- Liczba inicjatyw zaspokajających potrzeby społeczne

„Aktywny obszar LGD” – EFRR

Przedsięwzięcie będzie finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w zakresie tematycznym - Rewitalizacja społeczno – gospodarcza. Poprzez to przedsięwzięcie będą realizowane projekty, które zmierzać będą do ożywienia społeczno-gospodarczego obszaru LGD i poprawy warunków życia osób tam zamieszkujących. Dzięki działaniom infrastrukturalnym miejscowości wiejskie, w szczególności o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, przyczynia się do rewitalizacji społeczno – gospodarczej.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach konkursów.

Wskaźniki produktu przypisane do tego przedsięwzięcia:

- Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
- Długość przebudowanych dróg gminnych

„Aktywny obszar LGD” – EFS

Przedsięwzięcie finansowane z EFS w zakresie tematycznym - Działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Działania te realizowane będą w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym (m.in. kluby samopomocy, świetlice środowiskowe, kluby pracy i inne) na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Działania te będą polegać na zwiększeniu aktywności społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w ramach działań o charakterze środowiskowym a także poprzez organizowanie społeczności lokalnej i animacje społeczną. Podejmowane będą także działania wspierające przedsięwzięcia ukierunkowane m.in. na animację, tworzenie, rozwój i współpracę w ramach lokalnych partnerstw na rzecz rozwoju przedsiębiorczości społecznej.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach projektów grantowych

Wskaźniki produktu przypisane do tego przedsięwzięcia:

- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby]

„Rozpoznawalny obszar LGD” – EFRROW

Przedsięwzięcie to finansowane będzie z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, zakresy tematyczne, które będą je realizować to:

1. Zachowanie dziedzictwa lokalnego
2. Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
3. Działania promocyjne obszaru objętego LSR

Wspierane będą inwestycje w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego. Działania promocyjne służyć będą szeroko rozumianej promocji obszaru LGD, mogą to być np. foldery, publikacje, kampanie promocyjne itp.

Projekty współpracy:

Projekt międzynarodowy, w którym partnerami będą LGD „Gminy Powiatu Świeckiego”, LGD „Chata

Kociewia”, LGD „Wstęga Kociewia” i Lokalna Grupa Działania z Niemiec LAG Ammersee. Celem projektu będzie promowanie obszarów objętych lokalnymi strategiami rozwoju z uwzględnieniem lokalnych produktów i usług oraz lokalnej przedsiębiorczości.

Projekt, w którym partnerami będą LGD „Gminy Powiatu Świeckiego”, LGD „Chata Kociewia” i LGD „Wstęga Kociewia”. Cel projektu to rozwój rynków zbytu, produktów i usług lokalnych z obszaru Kociewia. Przedsięwzięcie realizowane będzie w ramach konkursów, projektów grantowych oraz projektów współpracy. Wskaźniki produktu przypisane do tego przedsięwzięcia

- Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR
- liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
- Liczba osób objętych działaniami promocyjnymi
- Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie na działania promocyjne
- Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej
- Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy.

ROZDZIAŁ VI SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Procedury oraz kryteria wyboru ustanawia zarząd LGD w drodze uchwały, zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których jest realizowana LSR.

Procedury i kryteria mogą one ulec uzupełnieniu lub zmianie w przypadku:

- wezwania Samorządu Województwa związanego ze zmianą przepisów prawa lub wytycznych dotyczących realizacji LSR;
- w wyniku przeprowadzonej ewaluacji.

Zarząd przygotowuje propozycję zmian w procedurach i/lub kryteriach, które następnie podlegają konsultacjom społecznym z mieszkańcami z obszaru LGD i Radą. Po zakończonym procesie konsultacyjnym zarząd przyjmuje je w drodze uchwały.

Proces określania kryteriów wyboru zawartych w LSR uwzględnia wnioski jakie wypływają z diagnozy obszaru opracowanej z udziałem lokalnej społeczności z wykorzystaniem metod partycypacyjnych, wnioski z analizy SWOT oraz wymogi określone w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Opracowując poszczególne kryteria brano pod uwagę ich adekwatność do diagnozy i analizy SWOT i założono preferowanie operacji/projektów mających szczególne znaczenie dla obszaru LGD.

Przykładowo w obszarze przedsiębiorczości kładą nacisk na wsparcie przedsiębiorczości w tym w szczególności w zakresie rozwoju produktów lokalnych i turystyki w kontekście zdiagnozowanego niewystarczającego wykorzystania potencjału produktów lokalnych, istniejących naturalnych zasobów lokalnych. W obszarze współpracy i tworzenie sieci usług turystycznych uwzględniają wskazaną dla obszaru słabą stronę „Niewystarczająca współpraca między podmiotami w obszarze turystyki, produktów i usług lokalnych”. Premiują operacje/projekty skierowane do grup defaworyzowanych określonych w LSR, tworzące miejsca pracy.

Formułując kryteria brano również pod uwagę zapewnienie jak najwyższej jakości składanych wniosków oraz wpływ na prawidłową realizację działań i osiągnięcie założonych wskaźników, dlatego założono premiowanie wnioskodawców korzystających z doradztwa LGD, wykazujących się odpowiednim doświadczeniem i potencjałem. Z punktu widzenia zapewnienia wysokiej identyfikacji realizowanych działań w ramach LSR przez mieszkańców obszaru i turystów zaplanowano kryteria oceniające wpływ na promocję LGD i LSR. Ocenie podlega również komplementarność działań, wykorzystanie dostępnej infrastruktury i lokalnych zasobów, co wynika bezpośrednio z przeprowadzonej diagnozy i analizy SWOT.

Zaplanowane kryteria promują operacje przyczyniające się do osiągnięcia celów i wpływają na osiąganie wskaźników produktu i rezultatu w poszczególnych zakresach tematycznych określonych w LSR. Uwzględniono również kryteria których obowiązek zastosowania wynika wprost z założeń programu PROW i RPO takie jak: ocena Innowacyjności, wpływ na realizację celów przekrojowych PROW, Dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych, miejsce realizacji operacji w miejscowościach z liczbą ludności poniżej 5 tys. mieszkańców czy też ocena opisu celów projektu, potrzeby realizacji projektu i trafność doboru zadań. Wszystkie zaplanowane kryteria mają przyczynić się do wzmocnienia rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD do końca 2023 roku.

LGD nie planuje realizacji operacji własnych, chyba że potrzeba taka wyniknie z przeprowadzonej ewaluacji, wówczas opracowane zostaną procedury oraz kryteria wyboru operacji własnych.

ROZDZIAŁ VII PLAN DZIAŁANIA

Plan działania zawiera szczegółowy opis przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR. Spełnia ona dwie funkcje, planistyczną i informacyjną. Dla LGD pełni funkcje planistyczną, natomiast dla potencjalnego beneficjenta – informacyjną.

Dokument ten jest przejrzystym harmonogramem osiągnięcia przez LGD poszczególnych celów i wskaźników LSR. W planie działania zachowana jest ciągłość zadań realizowanych przez LGD, przygotowywane są w dwuletnich okresach, rozpoczynając od planu działania na lata 2016-2018. Realizacja ostatniego planu działania zakończy się w 2023 roku. Plan działania stanowi odpowiedź na zdiagnozowane podczas szeroko rozumianych konsultacji społecznych oczekiwania mieszkańców na temat potrzeb na terenie obszaru LGD. W poniższym diagramie przedstawiono poziom osiągnięcia poszczególnych celów szczegółowych mierzonych odpowiednimi do nich wskaźnikami z podziałem na poszczególne lata, zgodnie z planem działania.

Diagram VII.1 Harmonogram wydatkowania środków na wsparcie dla potencjalnych beneficjentów – w zł

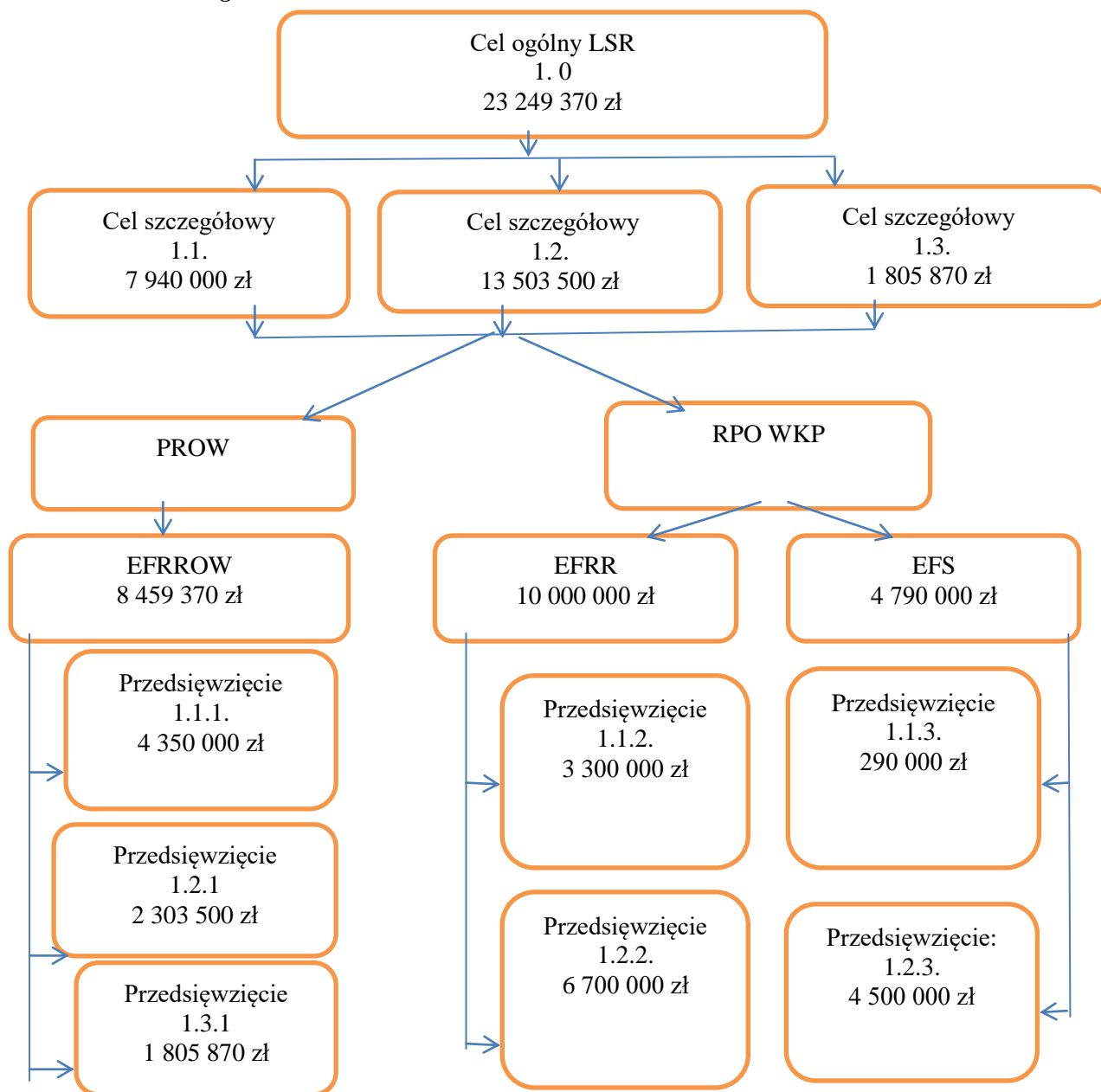
		2016 - 2018	2019 - 2021	2022 - 2023
Cel 1.1	PROW	900 000	2 750 000	700 000
	RPO	2 046 500	1 543 500	0,00
Cel 1.2	PROW	517 500	1 448 500	337 500
	RPO	9 805 000	1 395 000	0,00
Cel 1.3	PROW	515 870	980 000	310 000
Razem PROW		1 933 370	5 178 500	1 347 500
Razem RPO W-K		11 851 500	2 938 500	0,00

Jak wynika z powyższej tabeli w latach 2016-2018 w większym stopniu będą wydatkowane środki finansowane dla beneficjentów współfinansowane z RPO W-K.

ROZDZIAŁ VIII BUDŻET LSR

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w LGD w latach 2014-2020 będzie realizowany w ramach dwóch programów unijnych: PROW oraz RPO WK-P, które będą finansowane z trzech funduszy unijnych, a zaplanowane w ramach nich kwoty w budżecie przedstawiono w poniższym diagramie nr VIII.1.

Diagram nr VIII.1. Powiązanie budżetu z celami LSR w latach 2014-2020

Budżet LSR zaplanowano w oparciu o doświadczenia w realizacji projektów na obszarze powiatu świeckiego, w tym w okresie realizacji LSR na lata 2007-2013 oraz przeprowadzonych konsultacji społecznych z mieszkańcami i odniesiono do zaplanowanych wskaźników produktu i rezultatu LGD. Zaplanowane w budżecie i planie działania kwoty są w bezpośredni sposób powiązane z wyznaczonym przez LGD celem ogólnym a tym samym celami szczegółowymi i przedsięwzięciami.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

LGD w ramach tego programu realizować będzie działanie 19 - *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność)*.

W zakres tego działania wpisują się następujące poddziałania:

1. Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (poddziałanie 19.2)

W ramach tego poddziałania potencjalni beneficjenci składają wnioski o udzielenie wsparcia w celu realizacji operacji wpisujących się w trzy przedsięwzięcia LSR:

1.1.1. Rozwinięty gospodarczo obszar LGD – EFRROW:

- Podejmowanie działalności gospodarczej - pomoc przyznawana w formie premii w stałej wysokości równej 50 000 zł
- Rozwijanie działalności gospodarczej – wysokość pomocy od 100 001 do 300 000 zł a w przypadku inkubatora przetwórstwa lokalnego od 100 000 do 500 000 zł.
- Sieciowanie w zakresie usług turystycznych – wysokość pomocy od 50 000 do 100 000 zł

1.2.1. Aktywny obszar LGD – EFRROW:

- Kształtowanie przestrzeni publicznej – wysokość pomocy 50 000 do 200 000 zł.
- Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej – wysokość pomocy od 5 000 do 10 000 zł
- Inicjatywy na rzecz lokalnej społeczności - wysokość pomocy od 5 000 do 15 000 zł

1.3.1. Rozpoznawalny obszar LGD – EFRROW:

- Zachowanie dziedzictwa lokalnego - wysokość pomocy od 50 000 do 100 000 zł
- Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej - wysokość pomocy od 50 000 do 150 000 zł
- Działania promocyjne obszaru objętego LSR - wysokość pomocy od 5 000 do 10 000 zł

Na wyżej wymienione przedsięwzięcia zaplanowano w budżecie LSR kwotę 8 293 500 zł.

2. Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania (poddziałanie 19.3)

LGD zakłada realizację trzech projektów współpracy w tym jeden międzynarodowy na łączną kwotę 165 870 zł.

Łącznie na wsparcie działań realizowanych w ramach PROW zaplanowano kwotę 8 459 370 zł, którą szczegółowo rozpisano w Planie działania.

Poziom dofinansowania oraz zakres operacji regulują wytyczne PROW na lata 2014-2020

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO POMORSKIEGO

Drugim programem, w ramach którego będzie realizowana LSR, a tym samym będzie udzielane wsparcie dla potencjalnych beneficjentów jest RPO WK.

1. Ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju (Oś priorytetowa 7).

W tym zakresie przyjęto następujące założenia dla dwóch przedsięwzięć:

1.1.2. Rozwinięty gospodarczo obszar LGD- EFRR

- Wsparcie inwestycyjne dla mikro i małych przedsiębiorstw – wysokość pomocy do 100 000 zł przy czym poziom dofinansowania wynosi 70 %
- Wsparcie małych inkubatorów przedsiębiorczości – poziom dofinansowania 85 %

1.2.2 Aktywny obszar LGD - EFRR

- Rewitalizacja społeczno-gospodarcza – poziom dofinansowania 85 %

2. Wzrost aktywizacji społeczno- zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju (Oś priorytetowa 11).

Poniżej wymieniono założenia do budżetu dotyczące dwóch przedsięwzięć:

1.1.3 Rozwinięty gospodarczo obszar LGD - EFS

- Ekonomia społeczna – poziom dofinansowania 85 % z możliwością zwiększenia.

1.2.3 Aktywny obszar LGD - EFS

- Działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym – poziom dofinansowania 85 % z możliwością zwiększenia.

Łącznie na działania współfinansowane z RPO WK-P zaplanowano 14 790 000 zł, które szczegółowo opisano w Planie działania.

Poza udzielaniem wsparcia dla potencjalnych beneficjentów LGD będzie realizowała bieżącą działalność związaną ze strategią oraz działania aktywizacyjne. Funkcjonowanie biura zostanie współfinansowane z funduszu wiodącego, który będzie określał zasady i wysokość kosztów bieżących i aktywizacji. Poziom dofinansowania tych kosztów wyniesie 85 %, przy czym wartość ta może ulec zwiększeniu.

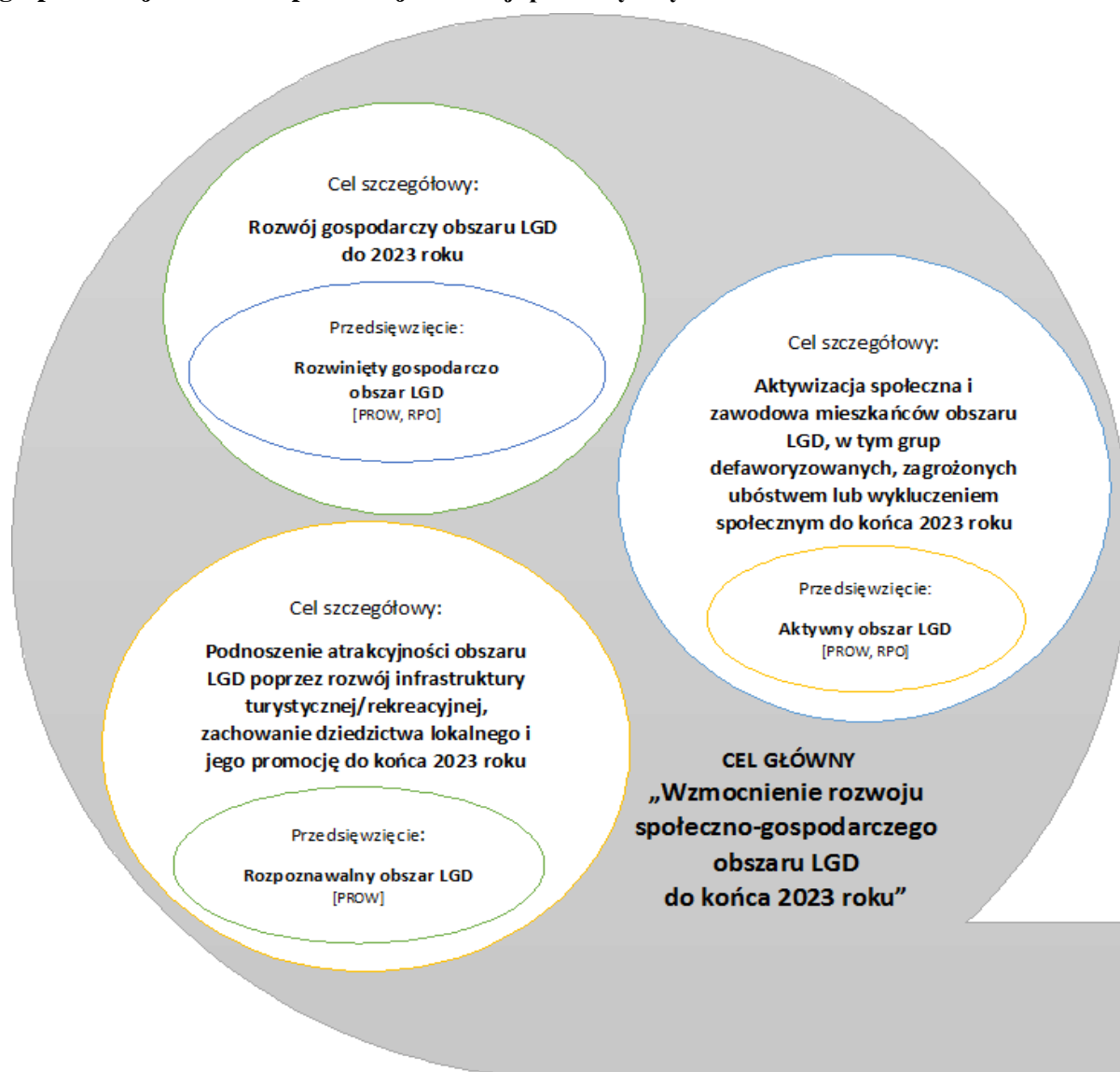
ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI

Tematyka rozdziału zawarta jest w załączniku nr 5 do LSR.

Przedstawiono charakterystykę planu komunikacji ze wskazaniem jego celów i wskaźników działań komunikacyjnych oraz odbiorców tych działań.

ROZDZIAŁ X ZINTEGROWANIE

X.1. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Cel główny, cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia zostały określone w oparciu o przeprowadzoną analizę SWOT dla obszaru LGD, biorąc pod uwagę jego specyficzne cechy i potrzeby. Razem tworzą spójny zbiór z silnie sprzężonymi elementami, które wzajemnie na siebie oddziałują wskazując drogę trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LGD.

Przedsięwzięcia zaplanowane w LSR realizują cele dotyczące RLKS i przypisane im zostały adekwatne wskaźniki ujęte w PROW na lata 2014-2020, RPO WK-P 2014-2020 oraz Strategii Rozwoju Województwa, co zapewni realizację tych celów (patrz rozdział ze wskaźnikami). Jednocześnie kryteria wyboru oraz wskaźniki LSR zapewniają bezpośrednie osiągnięcie wskaźników określonych dla tych celów (patrz rozdział V).

X.1.1. Zintegrowany charakter LSR

W cel szczegółowy 1.1 **Rozwój gospodarczy obszaru LGD do 2023 roku** – wpisuje się potrzeba wzmocnienia gospodarki lokalnej poprzez stworzenie warunków do podejmowania i rozwoju działalności gospodarczych, wsparcia ekonomii społecznej oraz sieciowania usług turystycznych. Cel szczegółowy 1.1 **Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku** – sprzyjać będzie aktywnemu włączeniu mieszkańców i podmiotów w przestrzeń publiczną i społeczną oraz co ważne w rynek pracy, dzięki wsparciu działań z zakresu podnoszenia wiedzy społeczności lokalnej oraz działań integracyjno-aktywizujących na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Niewątpliwie zastosowanie nowatorskich i sprawdzonych metod aktywizacji, w szczególności grup defaworyzowanych, przyczyni się do skutecznej realizacji celu 1.1 i celu 1.2 pod względem zwiększenia świadomości społecznej i zawodowej, co zachęci odbiorców wsparcia do podejmowania działań przedsiębiorczych. To z kolei wpłynie na rozwój rynku pracy, gospodarki, wykorzystanie zasobów lokalnych, budowę infrastruktury technicznej, turystycznej, rekreacyjnej, czyli realizację również celu szczegółowego 1.3 **Podnoszenie atrakcyjności obszaru LGD poprzez rozwój infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego i jego promocję do końca 2023 roku**. Wzrost zaangażowania mieszkańców w realizację przedsięwzięć na rzecz obszaru LGD przyczyni się do podniesienia potencjału i kreowania regionu atrakcyjnego zarówno pod względem turystycznym, jak i gospodarczym. Ta wizja jest realna do osiągnięcia, gdyż zarówno mieszkańcy, jak i podmioty funkcjonujące w powiecie mają świadomość występowania ciekawych walorów przyrodniczych, kulturowych i historycznych, które można wyeksponować i tym samym stworzyć obszar atrakcyjny dla turystów i inwestorów.

Innym istotnym czynnikiem integrującym cele i przedsięwzięcia jest potrzeba prowadzenia działalności pozarolniczej przez gospodarstwa rolne, które z przyczyn ekonomicznych stale poszukują dodatkowych źródeł dochodu w zakresie inwestowania w agroturystykę, turystykę, uruchamianie działalności usługowej dla ludności, wytwarzanie produktów lokalnych (np. rękodzieło, potrawy kulinarne). Ponadto wpisuje się w to specyfika przyrodnicza i krajobrazowa obszaru LGD (patrz. Rozdział III), która stanowi atrakcyjność turystyczną i może stać się źródłem dodatkowych dochodów dla gospodarstw rolnych oraz szansą dla tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw. Skierowanie wsparcia w tym zakresie sprzyjać będzie realizacji trzech celów szczegółowych, z uwagi na **rozwój przedsiębiorczości, zachowanie dziedzictwa lokalnego, rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz podejmowanie inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności**. Poza tym wpłynie to znacząco na **promocję** i prowadzenie intensywnych działań w tym zakresie (w szczególności realizacja regionalnych i ponadnarodowych **projektów współpracy**), co zwiększy rozpoznawalność obszaru LGD.

X.1.1.1. Zintegrowanie sektorów, zasobów i branż działalności gospodarczej

Realizacja zaplanowanych w LSR przedsięwzięć wiąże się z koniecznością wzajemnej współpracy podmiotów z różnych sektorów.

- społecznego, tj. organizacji pozarządowych (w tym lokalnych, regionalnych i ponadnarodowych), grup nieformalnych, liderów lokalnych,
- mieszkańców, tj. liderów społecznych, pasjonatów, aktywnych osób fizycznych,
- publicznego, tj. gmin, powiatu świeckiego,
- gospodarczego, tj. przedsiębiorstwa, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,

w tym również inwestorów. Przykładowo mieszkańcy czy organizacje pozarządowe, chcące realizować projekty grantowe mają możliwość pozyskania pomocy ze strony sektora publicznego i sponsorów z sektora gospodarczego. Cel związany ze zwiększeniem rozpoznawalności obszaru wymagać będzie współdziałania gmin, przedstawicieli organizacji pozarządowych i mieszkańców, pod względem zapewnienia wiedzy i doświadczenia ze strony gmin, wsparcia szkoleniowego i aktywizacyjnego ze strony organizacji i bezpośrednich działań odbiorców wsparcia, którzy zaczną przykładowo tworzyć podmioty gospodarcze w ramach usług dla turystów (np. restauracje, hotele, bary, obiekty rekreacyjne, gospodarstwa agroturystyczne, inne niezbędne punkty usługowe).

Ponadto gminy wchodzące w skład LGD mają świadomość wspólnych korzeni i granic, co w dużej mierze motywuje ich do wspólnych działań na rzecz poprawy wizerunku obszaru i zwiększenia jego rozpoznawalności i atrakcyjności turystycznej. Aby to uzyskać niezbędne staje się wykorzystanie w przedsięwzięciach wielu zasobów lokalnych jednocześnie. Przykładem mogą być działania wspierające rozwój agroturystyki. Ta forma turystyki odbywa się w środowisku wiejskim i wykorzystuje wszystkie jego walory (przyrodę, krajobraz, kulturę, zabudowę itp.), co stanowi główną jego atrakcję, a jednocześnie

sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości na obszarach o niekorzystnych warunkach (ONW). Jednocześnie biorąc pod uwagę, że obszar LGD odznacza się:

- korzystnymi uwarunkowaniami geograficznymi, w tym wysoką atrakcyjnością walorów przyrodniczych i krajobrazowych (patrz Rozdział III) – baza dla rozwoju agro/turystyki i rekreacji
- bogatą lesistością terenu – baza dla gospodarki leśnej, przemysłu drzewnego, papierniczego, rozwój turystyki i rekreacji
- wysokim potencjałem rolniczym – baza dla przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysłu mięsnego, rolnictwa ekologicznego, produkcji biopaliw, rozwoju agroturystyki i rekreacji, np. konnej, tworzenie i rozwój wiosek tematycznych
- korzystnymi warunkami do adaptacji terenów inwestycyjnych - rozwój przedsiębiorczości,

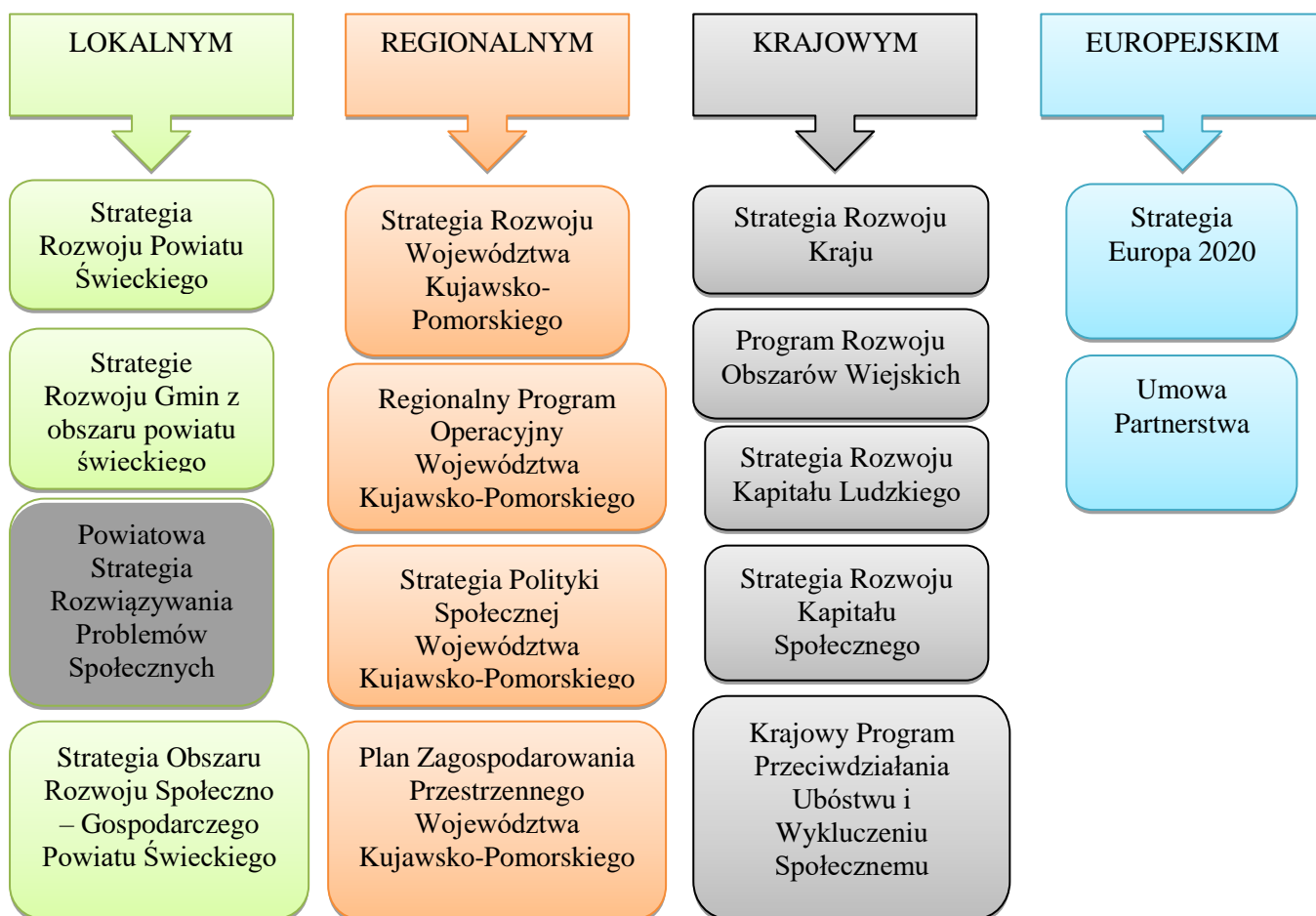
sprzyjąc to będzie **sieciowaniu w zakresie usług turystycznych**, dzięki zintegrowaniu działań przedsiębiorców z branży związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi oraz branży związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją, jak również przetwórców z branży rolniczej, łowieckiej i rybackiej. Projekty inwestycyjne połączą działalność branży budowniczej i dostawy wody, gospodarowania ściekami i odpadami oraz wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, jak również transportową i usługową. Wpłyne to znacząco na rozwój gospodarki lokalnej i wzrost jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez m.in. poprawę stanu infrastruktury, wzbogacenie oferty w zakresie spędzania czasu wolnego, napływ pieniądza związanego z rozwojem turystyki i pobudzenia przedsiębiorczości.

X.1.1.2. Zintegrowanie partnerów

Nieodzownym elementem LSR będą projekty partnerskiej współpracy lokalnej, regionalnej i ponadnarodowej, które sprzyjąc będą wzmocnieniu rozpoznawalności obszaru LGD poprzez efektywne działania informacyjno-promocyjne opisane w rozdziale V niniejszej LSR.

X.2. Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami

Cele szczegółowe i przedsięwzięcia określone w LSR wynikają bezpośrednio z diagnozy potrzeb lokalnej społeczności, a jednocześnie wpisują się i realizują cele i kierunki działań określone w poniższych dokumentach strategicznych na poziomie:

co prezentuje szczegółowo poniższa Tabela nr X.1 *Wykaz celów i kierunków działań dokumentów strategicznych komplementarnych z LSR.*

Poza tym LSR powinna być zgodna z kierunkami działań zawartymi w Gminnych Programach Rewitalizacji, które obecnie są na etapie opracowywania przez gminy z obszaru LGD.

Tabela nr X.1 Wykaz celów i kierunków działań dokumentów strategicznych komplementarnych z LSR – opracowanie własne

Lokalna Strategia Rozwoju			Strategia Rozwoju Gminy Bukowiec		Strategia Rozwoju Gminy Dragacz		Strategia Rozwoju Gminy Drzycim		Strategia Rozwoju Gminy Jezewo		Strategia Rozwoju Gminy Lniano	
cel szczegółowy	przedsięwzięcie		cel	obszar działań	cel	cel operacyjny	cel	kierunek działań	prioritytet	cel	cel	kierunek działania
1.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD do 2023 roku	Rozwinięty obszar LGD - EFS	Rozwinięty obszar LGD - EFRROW	Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców	Przestrzeń dla gospodarki	Aktywizacja lokalnej społeczności oraz zwiększenie zdolności adaptacyjnej do zmian społecznych i gospodarczych.	Podjęcie działań zmierzających do zmniejszenia bezrobocia na terenie gminy	Aktywizacja gospodarcza poprzez rozwój przedsiębiorczości i turystyki	Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, w tym zwłaszcza rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego	Restrukturyzacja i unowocześnienie Lokalnej gospodarki i sfery społecznej gminy	Wzmocnienie i rozwój sektora małych i średnich gospodarstw rolnych oraz przedsiębiorstw	Utrzymanie wysokiego stanu rozwoju przedsiębiorczości oraz dążenie do tworzenia nowych miejsc pracy, między innymi poprzez różnicowanie źródeł utrzymania ludności	Wsparcie wszelkich przejawów aktywności gospodarczej zgodnej z zasadami ekorozwoju
	Rozwinięty obszar LGD - EFRROW	Rozwinięty obszar LGD - EFRROW										
	Rozwinięty obszar LGD - EFRROW	Rozwinięty obszar LGD - EFRROW										
1.2. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku	Aktywny obszar LGD - EFS	Aktywny obszar LGD - EFRROW	Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców	Nowoczesne społeczeństwo - wzrost aktywności społecznej	Aktywizacja lokalnej społeczności oraz zwiększenie zdolności adaptacyjnej do zmian społecznych i gospodarczych.	Podjęcie działań na rzecz pomocy rodzinom dotkniętym alkoholizmem lub innymi patologiami społecznymi	Poprawa funkcjonowania infrastruktury obsługi mieszkańców	Wsparcie dla wszelkich organizacji i stowarzyszeń mających na celu integrację gminnej społeczności i rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz zajmujących się krzewieniem aktywności gospodarczej, społecznej i kulturalnej	Rozwój kapitału ludzkiego opartego na wykorzystaniu wiedzy i aktywności mieszkańców.	Umocnienie aktywności obywatelskiej i społecznej mieszkańców gminy		

1.3. Podnoszenie atrakcyjności obszaru LGD poprzez rozwój infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego i jego promocję do końca 2023 roku	Rozpoznawalny obszar LGD - EFRROW	Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców	Nowoczesne społeczeństwo - przestrzeń dla rozwoju społecznego	Zrównoważony rozwój sfery przestrzenno-środowiskowej poprzez racjonalne i ekologiczne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz zachowanie ładu przestrzennego	Promocja walorów przyrodniczych i krajoobrazowych gminy	-	-	Kreowanie dobrej jakości życia w gminie	Wspieranie różnorodnych form tradycji gminy	Utrzymanie wysokiego stanu rozwoju przedsiębiorczości oraz dążenie do tworzenia nowych miejsc pracy, między innymi poprzez różnicowanie źródeł utrzymania ludności	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej oraz stwarzanie warunków rozwoju turystyki i agroturystyki
---	-----------------------------------	--	---	--	---	---	---	---	---	--	---

Lokalna Strategia Rozwoju		Strategia Rozwoju Gminy Nowe		Strategia Rozwoju Gminy Osie		Strategia Rozwoju Gminy Pruszcz		Strategia Rozwoju Gminy Świecie		Strategia Rozwoju Gminy Świekatowo		Strategia Rozwoju Gminy Warlubie	
cel szczegółowy	przedsięwzięcie	cel	kierunek działania	cel	cel operacyjny	cel	cel operacyjny	cel	obszar	cel	cel operacyjny	cel operacyjny	priorytet
1.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD do 2023 roku	Rozwinięty gospodarczo obszar LGD - EFS	Wzmocnienie konkurencyjności lokalnej gospodarki	Rozwój przemysłu i rynku usług	Wzrost aktywności gospodarczej na terenie gminy	Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości	Rozwój gospodarczy Gminy Pruszcz	Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości	Rozwój gospodarczy powiązany z rozbudową infrastruktury i kontynuacja polityki inwestycyjnej	Rozwój infrastruktury gospodarczej	Przestrzeń	Gmina jako miejsce prowadzenia działalności gospodarczych	Nowoczesna infrastruktura i przestrzeń dla rozwoju gospodarczego	Wsparcie przedsiębiorczości
	Rozwinięty gospodarczo obszar LGD - EFRR												
	Rozwinięty gospodarczo obszar LGD - EFRROW												

1.3. Podnoszenie atrakcyjności obszaru LGD poprzez rozwój infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego i jego promocję do końca 2023 roku	1.2. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku		
Rozpoznawalny obszar LGD - EFRROW	Aktywny obszar LGD - EFS	Aktywny obszar LGD - EFRR	Aktywny obszar LGD - EFRROW
Wzrost atrakcyjności gminy	Zwiększenie aktywności społeczno-gospodarczej		
Wzmocnienie promocji gminy	Ograniczanie zjawisk patologicznych	Ograniczanie bezrobocia	Rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców
Poprawa stanu środowiska przyrodniczego i ochrona jego zasobów	Rozwój świadczeń na rzecz społeczeństwa, rozwój społeczeństwa informacyjnego		
Ochrona dziedzictwa kultury	Rozwój zasobów ludzkich i przeciwdziałanie bezrobociu		
Rozwój aktywnej i dobrze zorganizowanej społeczności lokalnej	Rozwój aktywnej i dobrze zorganizowanej społeczności lokalnej		
Wzmocnienie poziomu integracji społeczności lokalnej i tożsamości kulturowej	Rozwój wysokiej jakości usług na rzecz społeczności lokalnej w zakresie edukacji, kultury, sportu, rekreacji, opieki medycznej i socjalnej		
Promocja Gminy z wykorzystaniem potencjału kultury, walorów turystycznych i gospodarczych	Ustawiczne wzmacnianie i rozwój potencjału ludzkiego Gminy oraz dążenie do pełnej integracji społeczności lokalnej		
Kreowanie dobrego wizerunku Gminy	Rozwój aktywności społecznej		
Przestrzeń	Społeczeństwo		
Gmina jako miejsce zamieszkania i wypoczynku	Aktywność społeczna		
Dobra jakość życia	Aktywizacja społeczno -gospodarcza mieszkańców		
Rozwój lokalny z udziałem społeczności	Aktywne społeczeństwo		

Lokalna Strategia Rozwoju		Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego 2014-2020		Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Świeckiego		Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego		Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020		
cel szczegółowy	przedsięwzięcie	obszar	cel	cel	cel operacyjny	priorytet	cel strategiczny	priorytet	działanie	
1.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD do 2023 roku	Rozwinięty obszar LGD - EFRROW	Gospodarka	Optymalne wykorzystanie położenia i potencjału społeczno-gospodarczego Powiatu w celu stworzenia korzystnych warunków do inwestowania i rozwoju przedsiębiorczości	Przedsiębiorczy region	Przyjazne warunki dla rozwoju przedsiębiorczości	Konkurencyjna gospodarka	-	Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)	
	Rozwinięty obszar LGD - EFRR									Gospodarka i miejsca pracy
	Rozwinięty obszar LGD - EFS									
1.2. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku	Aktywny obszar LGD - EFS	Społeczeństwo	Wszechstromny rozwój kapitału społecznego	Wysoka dostępność i jakość usług zdrowotnych i społecznych	Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu	-	-	Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich	Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)	
	Aktywny obszar LGD - EFRR									-
	Aktywny obszar LGD - EFRROW									

1.3. Podnoszenie atrakcyjności obszaru LGD poprzez rozwój infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego i jego promocję do końca 2023 roku	
Rozpoznawalny obszar LGD - EFRROW	
Środowisko	
Ulepszenie bazy hotelowo-gastronomicznej oraz infrastruktury okołoturystycznej	Wydzielenie obszarów atrakcyjnych turystycznie
Ochrona dziedzictwa kulturowego	
Organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych w celu popularyzacji potencjałów regionu	Renowacja i ochrona dziedzictwa historycznego i obiektów zabytkowych
Nowoczesne społeczeństwo	
Tożsamość i dziedzictwo	
Wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich	
Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)	

Lokalna Strategia Rozwoju		Regionalny Program Operacyjny WK-P 2014-2020		Strategia Rozwoju Kraju 2020		Umowa Partnerstwa 2014 - 2020		Strategia Europa 2020		Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020	
cel szczegółowy	przedsięwzięcie	oś priorytetowa	cel	obszar strategiczny	cel	cel tematyczny	cel szczegółowy	priorytet	inicjatywa	priorytet	cel szczegółowy
1.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD do 2023 roku											
Rozwinięty obszar LGD - EFS	Rozwinięty obszar LGD - EFRROW	-	-	Konkurencyjna gospodarka	Wzrost wydajności gospodarki	Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw	Rozwój inteligentny	Unia Innowacji	Zwiększanie obszarów włączenia społecznego	Wspieranie działalności społeczno-zawodowej mieszkańców regionu
Rozwinięty obszar LGD - EFRROW	Rozwinięty obszar LGD - EFRROW										
Rozwój lokalny kierowany przez społeczność											
Wzrost aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.			Ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.								

<p>1.3. Podnoszenie atrakcyjności obszaru LGD poprzez rozwój infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego i jego promocję do końca 2023 roku</p>	<p>1.2. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku</p>		
<p>Rozpoznawalny obszar LGD - EFRROW</p>	<p>Aktywny obszar LGD - EFS</p>	<p>Aktywny obszar LGD - EFRR</p>	<p>Aktywny obszar LGD - EFRROW</p>
<p>Rozwój lokalny kierowany przez społeczność</p>	<p>Rozwój lokalny kierowany przez społeczność</p>		
<p>-</p>	<p>Wzrost aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.</p>	<p>Ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju</p>	<p>-</p>
<p>Spójność społeczna i terytorialna</p>	<p>Spójność społeczna i terytorialna</p>		
<p>Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p>	<p>Integracja społeczna</p>	<p>Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych</p>	
<p>Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami</p>	<p>Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją</p>		
<p>Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie</p>	<p>Wzrost szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych oraz włączenie społeczności zamieszkujących obszary peryferyjne i zdegradowane</p>		
<p>-</p>	<p>Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu</p>		
<p>-</p>	<p>Europejski program walki z ubóstwem</p>	<p>Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia</p>	
<p>-</p>	<p>Wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców regionu</p>		
<p>-</p>	<p>Wzmacnianie i rozwój partycypacji społecznej</p>		

Lokalna Strategia Rozwoju			Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020		Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2007-2015		Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020			
cel szczegółowy	przedsięwzięcie	cel szczegółowy	kierunek działań		cel strategiczny	cel operacyjny		cel główny	priorytet	
1.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD do 2023 roku			Rozwinięty obszar LGD - EFS	Wzrost zatrudnienia	Efektywna aktywizacja zawodowa osób niepracujących i poszukujących pracy, w szczególności długotrwałe wykluczonych z rynku pracy oraz wcześniej niepracujących	-	-	-	-	
			Rozwinięty obszar LGD - EFRR							-
			Rozwinięty obszar LGD - EFRROW							-
1.2. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku			Aktywny obszar LGD - EFS	Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym	-	-	-	-	-	
Aktywny obszar LGD - EFRR	Aktywny obszar LGD - EFRROW	Rozwój aktywnych, w tym innowacyjnych, form pomocy osobom zagrożonym lub wykluczonym społecznie (w tym: innowacji społecznych w sferze integracji oraz ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej)								
1.2. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku			Wyrównywanie szans różnych grup społeczno-demograficznych na rynku pracy, w tym osób niepełnosprawnych		Wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych	-	-	-	-	
			Wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych							
1.2. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku			Wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych		Wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych	-	-	-	-	
			Wyrównywanie szans życiowych osób niepełnosprawnych							
1.2. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku			Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób oraz wzrost spójności społecznej		-	-	-	-	-	
			Zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób oraz wzrost spójności społecznej							
1.2. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku			Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalne środowisko		-	-	-	-	-	
			Aktywna osoba, zintegrowana rodzina, odpowiedzialne lokalne środowisko							

1.3. Podnoszenie atrakcyjności obszaru LGD poprzez rozwój infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego i jego promocję do końca 2023 roku	Rozpoznawalny obszar LGD - EFRROW	-	-	-	-	-	-
---	-----------------------------------	---	---	---	---	---	---

Lokalna Strategia Rozwoju		Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030		Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego		Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	
cel szczegółowy	przedsięwzięcie	cel	kierunek działania	cel główny	cel szczegółowy	cel szczegółowy	priorytet
1.1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD do 2023 roku	Rozwinięty obszar LGD - EFS	Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego	Tworzenie korzystnych warunków dla działalności gospodarczej	-	-	Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne	-
	Rozwinięty obszar LGD - EFRR						
	Rozwinięty obszar LGD - EFRROW						
						Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy	-

<p>1.3. Podnoszenie atrakcyjności obszaru LGD poprzez rozwój infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego i jego promocję do końca 2023 roku</p>	<p>1.2. Aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru LGD w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do końca 2023 roku</p>		
<p>Rozpoznawalny obszar LGD - EFRROW</p>	<p>Aktywny obszar LGD - EFS</p>	<p>Aktywny obszar LGD - EFRR</p>	<p>Aktywny obszar LGD - EFRROW</p>
<p>-</p>	<p>Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialnej, równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzeszczenia się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów</p>		
<p>-</p>	<p>Wspomaganie spójności w specyficznych obszarach problemowych</p>		
<p>Zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców</p>	<p>-</p>		
<p>Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym</p>	<p>-</p>		
<p>Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego</p>	<p>Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne</p>		
<p>Wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym</p>	<p>Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej</p>	<p>-</p>	<p>Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej</p>

Rozdział XI Monitoring i ewaluacja

Tematyka rozdziału zawarta jest w załączniku nr 2 do LSR. Zaprezentowano w nim charakterystykę zasad i procedur dokonywania procesu ewaluacji LSR oraz monitorowania. Wskazano główne elementy podlegające badaniom oraz podmioty dokonujące ewaluacji i monitorowania, zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne.

Rozdział XII Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

W dniu 22 października 2015r. LGD wystosowała pisma do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy oraz Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w sprawie uzgodnienia odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, z uwagi na trwający proces opracowywania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020.

W odpowiedzi na obydwie pisma odstąpiono od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla LSR uzasadniając w szczególności na brak szczegółowych parametrów przedsięwzięć inwestycyjnych, takich jak lokalizacja, typ oraz skala czy powierzchnia zabudowy inwestycji i brak wiedzy na temat konkretnych danych dotyczących proponowanych projektów z zakresu ochrony środowiska, co uniemożliwia wykonanie oceny oddziaływania na środowisko.

Wykaz załączników:

1. Procedura aktualizacji LSR
2. Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu wskazujące m.in.: a) elementy funkcjonowania LGD, które będą podlegać ewaluacji b) elementy wdrażania LSR, które będą podlegać ewaluacji c) elementy, które LGD zamierza monitorować d) kryteria, na podstawie których będzie przeprowadzana ewaluacja funkcjonowania LGD i realizacji LSR e) czas, sposób i okres objęty pomiarem.
3. Plan działania wskazujący harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu - sporządzony na załączonym formularzu.
4. Budżet LSR w podziale na poszczególne fundusze EFSI i zakresy wsparcia tj. realizację operacji w ramach LSR, wdrażanie projektów współpracy, koszty bieżące i aktywizację, a w przypadku LSR współfinansowanych z EFRROW dodatkowo „Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020” - sporządzone na załączonych formularzach
5. Plan komunikacji zawierający:
 - a) prezentację głównych celów i przesłanek leżących u podstaw jego opracowania;
 - b) opis działań komunikacyjnych i grup docelowych oraz środków przekazu, w tym działań podejmowanych w przypadku problemów z realizacją LSR, niskim poparciem społecznym dla działań realizowanych przez LGD itd.;
 - c) opis zakładanych wskaźników realizacji działań komunikacyjnych oraz efektów działań komunikacyjnych;
 - d) analizę efektywności działań komunikacyjnych i zastosowanych środków przekazu (w tym tryb korygowania planu komunikacji);
 - e) opis sposobu wykorzystania w procesie realizacji LSR wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych;
 - f) budżet przewidziany na działania komunikacyjne.